KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

94

YIL: 8 ● OCAK 1994 ● 20.000 TL.

bu sayıda: ● nazif evren ● mehmet aydın ● tuğrul asi balkar ● ruşen hakkı ● ahmet özer ● altay taşkın ● gültekin emre ● subutay hikmet ● sait küçük ● muzaffer gündoğar ● enver atılgan ● hatice cemal ● ismet kemal karadayı ● ibrahim dizman ● galip candoğan ● adnan raşit günay ● erdoğan bol ● m. güner demiray ● neriman calap ● betül tarıman ● m. özer ciravoğlu ● ayhan hünalp ● kenan sarıalioğlu ● nesrin sümer ● a. suat doğan ● abdülkadir paksoy

Basın dünyamızın kalpaksız kuvayi milliyecisi
sevgili **Uğur Mumcu**,
Bir yıl oldu, aramızda yoksun.
Seni arıyor, özlemle anıyoruz.

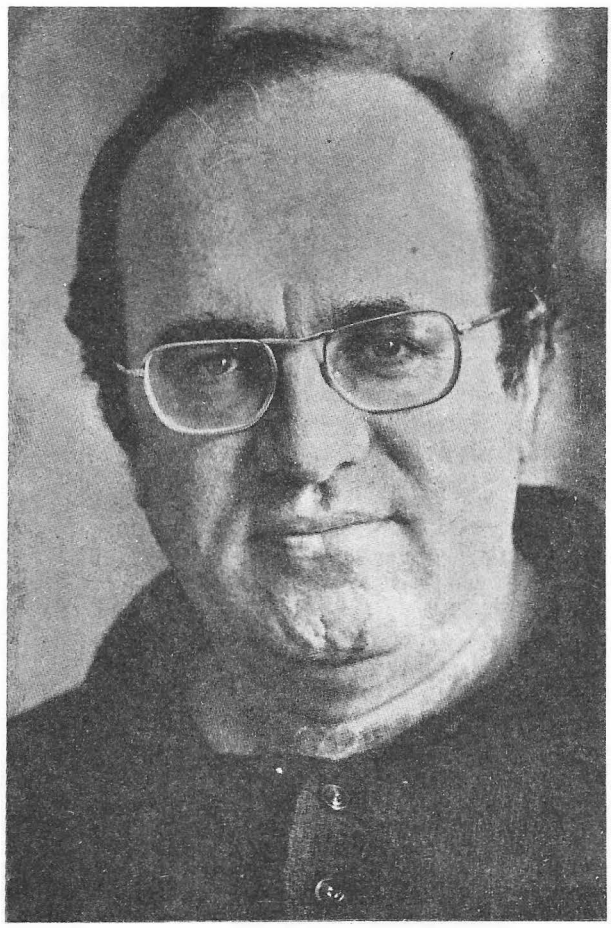

UĞUR MUMCU (1942 - .....)

"Özgürlüğe adanmış bir top çiçek gibiyiz
Vurulduk ey halkım unutma bizi..."

Kurucusu: Ahmet Selim TEYMUR
Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A. Ş. adına
M. Naci ÖZKAN

Genel Yayın Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı : **Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı : **Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Melih. S. ERTÜZÜN**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş. : **M. Reşat SÜMERKAN**
Dizgi : **İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj *Özer DÖLEK*

DİZGİ: EFOR Masa Üstü Yayıncılık & Organizasyon
Tel.: (462) 326 44 26 Fax: (462) 322 29 96 - TRABZON

BASKI: ART Ofset Matbaacılık
Tel.: (462) 325 77 55 - TRABZON

Abone Koşulları : **Yıllık: 240.000 TL.**
(Eski abonelere, öğretmen ve öğrencilere 180 bin)
Yurtdışı Abone : **80 DM**
Yazışma Adresi : **P. K. 183**
61001 - TRABZON
Ederi : **20.000 TL. (KDV dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra , dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.
Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

zeydan selahattin

● **Nazif EVREN**

Zeydan bir öğrencimin adıdır. O, 1944 yılının sonbaharında, Bitlis ilinin bir köyünden, Ergani yakınında açılan Köy Enstitüsüne yazılmak için, Ergani'ye kadar yaya gelmişti. Yanında altı arkadaşı daha vardı. Ellerinde, gezici başöğretmenden aldıkları kâğıdı bana uzatarak, karşımda sıraya girdiler. İçlerinden biri, sıradan ayrılarak; inşaat yığını taş artığının arkasına çömeldi. Hiçbir şey söylemedim, kısa sürede her şeyi öğrendi. Yaşamını izlediğim bu öğrenci, değerli bir öğretmen oldu. Doğu illerinde çocuklar yetiştirdi. Kendi çocukları da yüksek öğrenimlerini yaparak yurt hizmetinde önemli yerlerde çalıştılar.

Zeydan da arkadaşları gibi boz urbasını, postalını giydi. Hamama girdi, traş edildi, sevimli bir öğrenci oldu. Kısa sürede çevreye uyum sağladı. en büyük hevesi teknik işlerdeydi. O dönemde Enstitüde (Dicle Köy Enstitüsü) hızar, elektirik motoru, kamyon gibi araçlar vardı. Derslerde kullanışı dışında, fırsat buldukça bu araçların yanından ayrılmazdı Zeydan. Onları en ince noktasına kadar incelerdi. Hele kamyon, onun araba atı gibiydi. Zeydan'ın bu meraklarından başka, üstün bir cesareti vardı: En güç işleri kucaklar, başarırdı.

Enstitümüzdeki öğretmenler, bu yetenekli öğrenciyi çok iyi bildikleri için, belleğe dayalı derslerde özel davranırlardı. Kültür derslerinden orta, teknik ders ve işlerden üstün olan Zeydan, dördüncü sınıfa kadar geldi. Bu dönemde Köy Enstitüleri 'tükaka' oldu. Karanlık bir politika sarmyeli, yeşermiş eğitim alanlarını kurutuverdi.

Dicle Köy Enstitüsünden ayrıldıktan 17 yıl sonra Ergani'de öğretmen arkadaşlarla buluştuğumuzda Zeydan'ı sordum. "4,5 üzerinden 5'i tutturamadığı için okuldan kovulmuş, Diyarbakır karayollarında ustabaşı-formen imiş. Diyarbakır'da aradım. arazide olduğu için göremedim. Kardeşini buldum. O anlattı. Durumları çok iyiymiş, bir tane M.A.N kamyonları varmış. Zeydan, yüzlerce şoför yetiştirmiş.

Ankara'ya döndükten bir ay sonra, bir gün kapım çalındı. Elinde bir kutu şekerle bizim Zeydan çıkageldi. "direktörüm" diye bana, "öğretmenim" diye eşime sarıldı. Hayli konuştuk. arabaları, kamyonları, evleri olmuş. Ama Zeydan'ı tek üzen şey, 4,5 üzerinden 5 tutturamayıp okuldan uzaklaştırılmasıydı. Bu zihniyete lânet ediyordu.

Şimdi durup dururken, 50 yıl öncesi bir sorunu yazmanın ne gereği var diyeceksiniz. açıklayayım: Bugünlerde okumakta olduğum bir kitap var. Adı 'İvriz Köy Enstitüsündeki Öğrencilik Yıllarım" 263 sayfa. Yazarı emekli ilköğretmen müfettişi Galip Candoğan. Yapıtın 199. sayfasındaki paragraf aynen şöyle "... 1946 yılında Hasan Ali Yücel ve Hakkı Tonguç'un görevlerinden ayrılmalarından sonra, okulun havası değişti. Ders yılı sonunda yüzlerce arkadaşımız, başarılı olmadıkları gerekçesiyle kamyonlara doldurularak okuldan uzaklaştırıldılar. Bu arkadaşlarımızdan ayrılmak çok zor oldu. Ağlamalarımız, sızlamalarımız fayda etmedi. Hepsini, bir gün içinde okuldan ayırdılar. Okulda kalanlar, giden arkadaşlarımızın acısını günlerce unutmadılar. Okuldan kovulan arkadaşlarımızın giderken yaptıkları konuşmalar, kulaklarımızda çınlıyordu..."

Selahattin Zeydan da bu kamyonzedelerden biridir. Hitler de tutsak saydıklarını tecrit kamplarına böyle sevketmişti.

Alışık oldukları yaşamın kucağından alınıp, insancıl bir eğitim vermek için ders görecekleri binaya kadar her şeyi emekleriyle yapan bu çocukları, tam kişiliklerini anlayacakları dönemde, okullarının emek varlıklarının içinden koparan sorumlular, bugün neredeler? Bu karanlık zihniyetin kara etkilerini göstermemek için, toplum belleğinin önünü ne kadar kara boyayla boyasalar, bir gün gelip bir Galip Candoğan yapıtıyla bu boyayı siliverir...

Faili meçhul cinayetler mi desek, ne desek!... ●

hani nerde

Mehmet AYDIN

Sisleri aralayıp ortadan kaldırdım
Dürüp yasaklı günlerle geceleri
Baktım kendime ve katıliklara
Solmuş ilkyaz kitabının sayfaları
Hızlı yürüyüşlere takıldı usum
Düşlere gömüldü eski sevda
Tetiğe durmuş gene de bekler
Sabahın alacası
Belki hüzünlerle
Üzünce yaslanmıştı anılar
Belki de serin bir çiy kokusuydu
Dağıtmışken yatağını gökyüzü
Nice duraksamalar nice kuşkular
Hep yol ağızlarında çözümsüz kaldı
Bir yanda yanarak akıyor toprak
Bir yanda üşüyor taş
Bitmiyor bir türlü nedense
Geçim savaşındaki eksik gedik
Kırdım acının tomurcuklarını
Soluğu kesildi kentin
Hani nerde
Güfteleri yeni şarkıların
Hiç işitilmedik.

herkes bir başka göğün altında: ergin günçe bile/1

● Tuğrul Asi BALKAR

yinelendikçe ve yenilendikçe güzelleşen dünya

Her yeni devinim, **alışılmışı** karşısına alır, karşı koyar, eleştirir ve **alışılmışa** başkaldırır. Yeninin alışılmışa göre yaşama gücü elde edebilmesi ve dirimselliğini sürdürebilmesi **karşısına alma, karşı koyma, eleştirme ve başkaldırma** işlevlerini ne ölçüde yerine getirdiğine bağlıdır, **bağımlıdır.** Cumhuriyet sonrası Türk şiirindeki bildirgeli birinci yeni ile **bildirgesiz** ikinci yeni, bu durumun can alıcı öneme sahip örnekleridir. Garip'in **birinci yeni oluşu** ortaya çıktığı ve rastgeldiği zaman diliminde sayılan niteliklere uygunluk göstermesindendir.

Alışılmış, şiir adına yaratılanı / üretileni **doğal saymayı** öngörür. Benimsenmiş, benimsetilmiş ve belletilmiştir. Alışılmış, şimdideki eskiyi ve eskimekte olanı simgeler, **dile getirir**. Alışılmamış ise şimdideki yeninin muştusudur. Alışılmış benimsenmişlik, benimsetilmişlik ve belletilmişlik dışında başka bir seçeneğe yaşam hakkı vermemeye çalışır. Oysa, alışılmışı karşısına alan, karşı koyan, eleştiren ve başkaldıran **benimsenmiş, benimsetilmiş ve belletilmiş olan dışında seçenekler** sunar. Benimsenmiş, benimsetilmiş ve belletilmişin **göreli** olduğunu **ve değişebilirlik** taşıdığını gösterir, **vurgular.** Dolayısıyla yadırganır, yargılanır, alaylanır, kalaylanır. Alışılmış geleneğin kucağına oturur ve gelenek tarafından beslenir. Gelenek beslediğine **önlük** niyetine **deli gömleği** giydirir. Gelenek şairin kendini **kendi olarak var kılma ve var olma** sorumluluğunu **kolaylaştırır.** Karşılığını ise, şair, **bile isteye** yaratma özgürlüğünden **kısıntıya giderek** öder. Çünkü, gelenek alışılmış'ı, alışılmış **"benimsenmiş, benimsetilmiş ve belletilmişi yarattığı / ürettiği ölçüde"** besler, **destekler.** Yaratma özgürlüğü seçeneklerinin kısılması, azaltılması, bir örnekleştirilmesi kendini **yineleyen ama yenilemeyen** bir döngünün, bir **kısır döngünün** oluşturulmasına ve sürdürülmesine yol açar. Gelenek, şaire giydirilen **deli gömleği**, şair ve okura takılan **at gözlüğüdür.** Şair ve okur, bunları fırlatıp attığı zaman **sağlığına** kavuşabilir, **kavuşacaktır.** Alışılmış olan, tepki oluşturma gizilgücünü güdükleştirir, beklentilere sınırlar çizer, narh koyar. Alışılmışa karşı iki tür tepkime oluşur: **Birincisi**, alışılmışın verdiği **tekdüzelik, rahatlık ve ağırlık; ikincisi** ve asıl önemlisi doygunluğa erişememezlik. Alışılmamışa karşı da oluşan tepkimeler iki türdür: **Birincisi**, rahatı bozar, dolayısıyla dışlanır ve görmezden gelinir. **İkincisi**, doygunluğa eriştirebilir ve farklı tatlar oluşturur.

Birinci yeni **alışılmışı** karşısına almış, karşı koymuş, eleştirmiş ve başkaldırmıştır. Benimsenmiş, benimsetilmiş ve belletilmiş ne varsa, kendi iç tutarlılığı ve bildirgesi çerçevesi içinde değiştirmiştir. Köktencidir. Seçkinlik sıradanlığa, ölçü ölçüsüzlüğe, uyak uyaksızlığa, soyut somuta, yapmacıklık içtenliğe, büyük küçüğe yerini bırakmıştır. Söyleyişe **eda** egemen olmuştur. Şiirin içine, şiirin dışında bırakılan ne varsa alma kararındadır. Gerçek anlamda, şiirin tarihi, coğrafyası, ekonomisi ve panoraması değişime uğramış, farklılaşmıştır. Ataktır birinci yeni. Kavgacıdır. Yıkılmıştır ve yıktığının yerine kendi değerlerini ve kendi kimliğini ortaya koymuştur. Ama, süreç, birinci yeniyi, hiç de **garip** olmayan bir biçimde, kısa sayılabilecek bir sürede gelenek **durumuna,** alışılmış **konuma getirmiştir. Tüm yeni ve alışılmamışların vardığı** kaçınılmaz bir uğraktır bu. İkinci yeni **de aynı** süreç ve benzer düzenekten geçmiştir, geçmektedir. Bildirgesizliği, ikinci yeniyi, **akım** yerine **akıntı** yapmıştır. Hiç de kötü olmamıştır. Farklı bir **çeşni** olarak, seçeneklere bir **yenisi** eklenmiştir. Cumhuriyet sonrası Türk şiirinde ikinci yeni şairleri, başlangıçta, birinci yeninin sularında az ya da çok kulaç atmışlardır. Tıpkı, birinci yeniyi önceleyen dönemde olduğu gibi. Göz açtıkları şiir dünyasında **eskiyen en son yeni** vardır çünkü. İkinci yeni şairleri, birinci yeni geleneğini ve alışılmışlığını karşılarına alırlarken, karşı koyarlarken, eleştirirlerken ve başkaldırırken, birinci yeninin devre dışı bıraktığı, kullanılmasa da olur **dediği**, kullanmaktan kaçındığı kimi oluşumlara, kimi örüntülere **iade-i itibar** ve **rütbe-i taltif** eylemişlerdir. İmge gibi, söyleyiş gibi, söyleyişin eda dışında güzellikleri olduğu gibi. **Anlamsızlığın da** şiirin içinde bir yeri ve önemi olduğunu ortaya koymuşlardır. Egemenlerin dayattığı değer yargılarını, beğeni düzeylerini **tefe koymuşlardır. Aykırılıkları** ön plana çıkarmışlardır. Sezgi ve bilinç derinliklerini, resmi tarihin deşilmemiş yönlerini günışığına kavuşturmaya çabalamışlardır. Ama, **puslu** ve **sisli** bir günışığına kavuşturma çabasıdır bu. **Netliğe** ulaşma uzun bir süreci gerektirecektir. ikinci yeni de birinci yeni gibi **başlangıçta** ve **sonradan** yadırganmış, yargılanmış, küçümsenmiş, alaylanmış ve kalaylanmıştır. Yargılama hâlâ sürdüğü için **akılcı ve köktenci** bir değerlendirmeyi edebi bilirkişilere ve asıl önemlisi zamana bırakmakta saygısız yarar vardır.

o kadar çocuktu ki ölürken çemberi peşinde

Şairi şiirle buluşturan nedir? Dil. Şairi okurla buluşturan nedir? Dil. Şiiri okurla buluşturan nedir? Dil. Herkesin kullandığı ya da bir zamanlar kullanmakta olduğu ya da bir zaman sonra kullanacağı dil. Dilin her bir sözcüğü şairin hammaddesidir. Söze giydirilen sözcük giysisinin dar geldiği yerde, şair sözü alır, aynı sözcüğün içinde **yeni bir giysiye** yerleştirir. Gözle görülmez, ele tutulmaz ama sezilir, duyumsanır, düşlemlenir, bilinçte canlandırılabilir. Şair, dar gelen giysiyi söze **uygun** duruma getirir. Ne bir potluk vardır, ne bir kırışıklık. Bu durum, birzaman süregider. Aradan geçen zaman dilimi içinde **yine**, giydirilen giysi söze dar gelmeye başlar. Yeniden aynı çaba, yeniden ama **başka** ve **farklı**. Her yenilenme, aynı dili kullanmak durumundadır. Aynı ve ortak dilden yepyeni bir dil. Dilin içinden dilin üstüne ve altına, bütün derinlik ve yükseltilerine doğru, dirimsellik ve doğurganlık kazanarak. Verili ortamdaki **dilden farklılaşan** bir dil. Her şairin tükenmeyen sürüvenidir anlatılan zincirleme tepkime. İster bir akım ister bir akıntı içinde, ister tekil ister tikel, yaşanan ve yaşatılan serüven zinciri ortaktır. Ergin Günçe şiiri, şiire birinci yeninin geleneği, ikinci yeninin alışılmamışı simgelediği bir ortamda yeşerir. Safı bellidir. Alışılmamışların safı. Cemal Süreya şiirselline yakın, Ece Ayhan şiirseline sırtı dönük, Turgut Uyar şiirseline ölçülü bir ara bırakmış, Edip Cansever ve Oktay Rıfat şiirselleriyle floralarında keşişen, İlhan Berk'e uzaktan bakan, Sezai Karakoç şiirseliyle 'ayrı' dünyalarda. Gerçekte, ikinci yeni, Türk şiir denizine dev bir **çatalağız** biçiminde dökülür. Pekçok koldan pekçok ırmak ağızlaşarak, iç içe geçişerek dolaşır, sarılır, eklemleşir, köprüleşir. Geçtiği yerleri bitekleştirir verimli kılar, kılmıştır, kılacaktır.

*

"60'ların başlangıcına gelindiğinde, (....) İkinci Yeni, gelişiminde bir düzlüğü varmış, getirdiği şiir diliyle, imge yapısıyla, şiire bakış açısıyla şiirde başat bir yönseme görünümündeydi; 50'lerin sonlarında (Ö. İnce, A. Püsküllüoğlu, E. Alkan, E. Günçe, vb.) ya da 60'ların başlarında (A. Behramoğlu, İ. Özel, S. Berfe, E. Berköz, R. Durbaş, T. Gönenç, vb.) yazmaya başlayan genç şairler açıkça ikinci Yeni etkisinde ya da izinde bir şiir geliştiriyorlardı."[1] Ergin Günçe'nin şiire başladığı yıllar 1950'li yıllar. İlk kitabı Gencölmek 1964 yılında Dost Yayınları arasında yayımlanır. Daha sonra, şiirlerini Papirüs, a dergisi, Yeni a dergisi, dönemin diğer edebiyat ve politik dergilerinde yayımlar. Kitaplaştırmaz. Ölümünden (1983) beş yıl sonra, bütün şiirleri **Türkiye Kadar Bir Çiçek** adıyla Can Yayınları arasında yayımlanır.[2]

Veysel Öngören, Ergin Günçe'yi şiirimizin **hırçın ve gürbüz** çocukları arasında sayıyordu: **"Günçe hırçındı. (...) Ergin Günçe gürbüz bir çocuktur. Kendi rüştünü kimseye bağışlamayan katılım."**[3]

Ergin Günçe şiirselindeki **iki anahtar kavram** yol göstericidir: **Ölüm** ve **çocukluk. "Ölüm ve çocuk onun şiirinin belkemiğidir."**[4] **"Çocukluk-ölüm duygusu temaları yan yana, hatta iç içe."**[5] Ölüm ve çocukluk **tıpkı bir çan gibi.** Ölüm bir **çan çanağı**, çanın içindeki **dil** ise çocukluk. Çanın sapından şiirin matematiğini kavramış sallayan Günçe. Şiirlerini okudukça böyle bir görüntü beliriyor gözlerimiz önünde. Çanın içindeki dil salındıkça, çan, çanağının iç duvarlarına çarptıkça titreşecek ve çınlayacaktır. Biri öbürünün titreşimine yol açmadan çınlayamaz. Çocukluk tüm saflığı ile ölüme çarptıkça sürgit dinmeyen bir **çınıltı** kulaklarımızda yankılanır. Ölüm ve çocukluk kutupsaldır. Ölüme karşı yaşam, çocukluk kavramına **ikame edilmiştir.** Her zaman iç içedir, biri öbürünün **önbelirleyeni**dir. Ölüm ve çocukluk karşılıklı olarak biri öbürünün, öbürü birinin **onsuz olunamaz** ve **olmazsa olmaz** konumlamalarıdır:

O kadar çocuktu ki ölürken çemberi peşinde
Alıp götürürlerken dizlerini taze kanamış

O kadar çocuktu ki ölürken
Okuldaki bir şarkıya başladı (s.16)

*

Ölüm üstüne uzman şiirler, Kırmızı bir Gülüm var
Çünkü yüzünün suluboyasından
Vurulmuş çocuklar damlar (s.93)

*

Ölüme karşı tutum[6], şairin yaşadığı toplumsal çevre ve kültürün belirleyiciliği ile yaşam deneyimlerinin bileşkesiyle bir bütünsellik içinde kendini gösterir. Ölüme karşı tutumu: **Ölümü yadsımak, ölümü istemek, ölüme meydan okumak** ve **ölümü kabullenmek** biçiminde **dört** ayrı bölümlemede değerlendirebiliriz. **Ölümü yadsımak**, görmezden gelmeye çalışmak, hiç olmayacakmış gibi davranmak biçiminde yaşanır. Günçe şiirselinde kendi yer açmamıştır, açamamıştır. **Ölümü istemek**, kişinin yaşadığı açmazları sonlandırmak ya da başkalarına suçluluk duygusu yaşatmak ya da öç almak için girişilen tavırlar biçiminde görülür. Günçe şiirselinde bu tutumun da yer edinemediği gözlenir. **Ölüme meydan okumak**, kültürümüzün doğal kabul ettiği bir tavırdır. Günçe, şiirlerinde ölüme **çocukça** meydan okur, şiirselinde yeri vardır. **Ölümü kabullenmek** tutumunda ise ölüm yaşamın bir parçası, bütünleyicisidir. Diğer üç tutumda **ölüm** ya da **yaşam** birbirinden tamamıyla **ayrı** iki olgu olarak nitelendirilir. Günçe şiirselinde **ölümü kabullenmek** tutumu önemli ölçüde yer edinmiştir. Ölümü kabullenmek tutumunda, ölümden korku yoktur. Ölüm yaşamın içine akar, yayılır. Ölümle an be an, içli dışlı, her an birlikte, yaşamla kesişen ve yaşamla anlamlı olarak algılanır ve nitelenir. **Peki ya tepki?** Günçe, hemen bütün ölüm izlekli şiirlerinde su yüzüne vuran **zamansız, erken gelen, beklenmedik** ölümlere karşı tepkilidir. Tepkileri de doğaldır, insancadır. **"Ölümle dirim yanyanadır. Bu korkusuzluk ona çocukluğunu hiç yitirtmedi."**[7] Varsayılmış ölüm gizlenmiştir, çoğu kere yaşanan ve yaşanmış olan somut ölümlerden söz etmektedir. Kimi zaman, gelecekte, kendi ölümüyle ilgili vurgulamalarında bile **somuttur** bu tavrı. Doğal sayılan nedenlerle ölümler kadar, doğal sayılmayacak nedenlerle ölümler de -intihar, cinayet, idam, hastalık vb,- yer almaktadır şiirlerinde. Sezai Karakoç'a **"Kırık bir Verlaine var bu çocukta."** dedirten Verlaine'nin **"art de mourir en beaute"** yani **"güzel olarak ölme sanatı"** nitelemesi olmalı.

Önemli bir ayrışmayı belirtmek zorunluluk:

"Gencölmek'teki şiirlerle daha sonra tek tek dergilerde yayımlananlar arasında şöyle bir ayrım var: Gencölmek'tekiler ikinci Yeni döneminin ortak çizgilerini de taşıyor. (....) Daha sonra dergilerde tek tek yayımlanmış şiirlerde ise düşünce ağır basmakta.

Siyasal bir tavır var. Ergin Günçe bunlarda hayatı değiştirme tutkusundan dünyayı değiştirme aşamasına geçmiştir."[8]

Yineleyelim: Ölüm ve yaşam. İki karşıt uç. Birbirine durmagit eşlik eden ve bütünleyen iki olgu. Oysa, bu iki olgu, süreç içinde **beklenmedik** kesintilere uğrayabilir. **Yani zamanından önce gelebilecek** bir son. Böylesi bir olasılığın tehlikesi ve yarattığı duygu coğrafyası: **Elem.** Üstelik olasılığın varlığına, olasılığın **gerçekleşmesinin** eklenmesi: Erken ölmek, genç ölmek ya da **gencölmek. Zamansız** ve beklenmedik ölümlerin yaşanması, bu durum, **kendi** içinde oluşturduğu duyumsal ve duygusal panoramada **almaşıklaşıyor** ve yeni bir **yaşantısal imge-deyim** biçiminde, Günçe şiirselinde beliriyor: **Gencölmek.**[9]

GENCÖLMEK

Ay mıdır kar mıdır pencerede
Boğulmuş çocukları martılara taşıyan
Kara köpek karşı kıyıda uluyor
Bence o çocuk öyle gülmemeli

Atları çayıra saldım diş kamaştıran erik ağaçları altına
Nisan toprağı kalbimde ağarıyor
Bence o çocuk öyle gülmemeli
Şimdi bir kadın çay demlese

Bahçemdeki korkuluk nar ağacıdır
Erken ölmüş, iyi giydirilmiş
Sular soğuyor, ovada duran ince gölgesinde
Büyük ateşler, kuytu köyler gibi

Alınlarına vişne çiçekleri yağan
O kızlar, delikanlılar ve lohusalar
Oyulmuş bir bebektirler ihlamurdan
Kestane mangalları, masallar, talikalar

Ölüm alışsın artık bize
Bir dans gibi bahçemize gelsin
Gelsin otursun ılık minderimize

Bence o çocuk öyle gülmemeli
Ay kar gibidir pencerede (s.23)

Gencölmek yaşantısal imge-deyimi, Türkiye Kadar Bir Çiçek toplamında yeniden ve iki kez karşımıza çıkacaktır:

Elemlerin sanatı, Gencölenlerin (s.94)
*
Benim El Kitabım ve Surelerim olan Gencölümler (s.97)

şiir tabanca oldu artık / bir tarih düşelim şuraya

Şiir geçmişte olmuş ya da geçmişte iz bırakmış bir olayı, olguyu birden fazla yol izleyerek dile getirebilir: **Birincisi**, olgu ya da olay var olduğu zaman ve uzam koşulları içinde, öz-varoluşunu belirleyen yapısını bozmadan, değiştirmeden; **ikincisi**, olgu ya da olayın şimdiyle ilişkisi temellendirilerek, şimdinin geçmişte ya da geçmişin şimdiyle bağlantılarını açımlandırarak; **üçüncüsü**, olgu ya da olayın şimdiyi temellendiren toplumsal-siyasal-kültürel süreçlerin bir parçasını oluşturduğunu belirleyerek, şimdiyi geçmişin süreği olarak, yani olgu ya da olayı var olduğu öz-zaman ve öz-uzam koşullarını **aşan** bir yapıyla sunmak. Birinci ve ikinci **yol**, birbirlerini bütünleyerek iç içe geçişmeler gösterirken, üçüncü yol, temel olarak **asal bir ayrımla ortaya koyar kendini:** Birinci ve ikinci yolda **geçmiş** şiire **aktarılırken**, üçüncü yolda **şiirin öz olarak kendisi** de **tarihsellik** gösterir. **Gencölmek** gibi. **Bir Yaz Ölümüne Hazırlık** gibi. **Tutuklu Gençler arasındayım** dedi. **Geçmiş**, burada, salt bir içerik değil, aynı zamanda şiirsel tümdeşleşmenin **doğrudan** eylemlendiricisi **konumundadır:**

İri puntolarla vurulan öğrencilerim
İnce bir sıtmayla geliyor Güz
Kırmızı suratımı siliyor Yağmur
Zaman birdenbire kısalıyor (s.110)
*
Saat 19 Haberlerinde Taylan Özgür'ü vurdular
Bütün yanaklarım sapsarı
Güneş, aklında tut bunları
Matematik, hesapla bunları (s.111)
*
İçinden ağlama teneffüsü'dür şimdi
Vietnam, Filistin, İrlanda (s.81)
*
Ortaklık karışıktır
Yusuf'un ütüsüz bir gömleği bizde
Hüseyin yüzümde bir rüzgar Hüzün kaldı
Deniz bir koyu ateşle tutuşup yandı işte (s.58)
*
Her zaman dağların bir sahibi var mıdır
Çatışmada ölenler fotoğrafsız kaldıkça
Ve idam haberleri kısa yayınlandıkça (s.140) •

NOTLAR:

** Altını ben çizdim. (T.A.B.)*

*** Bütün şiir alıntıları **Türkiye Kadar Bir Çiçek** adlı kitabından yapılmıştır: **Türkiye Kadar Bir Çiçek**, Engin Günçe, **Can yayınları**, 1988.*

*1- Mehmet H. Doğan, **Şiirin Yalnızlığı**, Broy Yayınları, 1986, s. 356-357*

*2- Türkiye Kadar Bir Çiçek'te, Ergin Günçe'nin önce Sanat Olayı dergisinde, sonra Tan Edebiyat Yıllığı 1982'de (s.150) yayımlanan şiiri **Günlerden Eylül, Aylardan Ergin Günçe**'yi görememek beni üzdü. Yazınımıza onca seçkin ve güzel kitabı titizlikle kazandıran **Can Yayınları**'nın bu konuda daha duyarlı davranmasını beklerdim. (T.A.B.)*

*3- Veysel Öngören, **Su Şiir Seçkisi**, Beşinci Kitap, **1985**, s. 10-12*

*4- Adnan Özyalçıner, **Türkiye Kadar Bir Çiçek**, s. 156*

*5- Cemal Süreya, **Türkiye Kadar Bir Çiçek**, s. 154*

*6- Engin Gençtan'ın **Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar** (1989), **Psikanaliz ve Sonrası** (1988), **Varoluş ve Psikiyatri** (1990) isimli kitaplarından ve Nezahat Arkun'un **İntiharın Psikodinamikleri** (1978) isimli kitabından geniş ölçüde yararlanılmıştır.*

*7- Adnan Özyalçıner, **Türkiye Kadar Bir Çiçek**, s. 156.*

*8- Cemal Süreya, **Türkiye Kadar Bir Çiçek**, s. 154*

*9- Veysel Öngören'in **Gencölmek** şiiri ile ilgili notu şöyledir: **Gencölmek adlı şiir 1960 yılında yazıldı.** Su Şiir Seçkisi **Beşinci Kitap**, 1985.*

çılgın su

● **Ruşen HAKKI**

çiğdem sezer

çılgın su

Dünya Kitap Dergisi 1. Şiir Ödülü

KİTAP

Hemen elimin altından mavinin, sarının, kırmızının, beyazın çeşitli tonlarına bürünmüş bir **çılgın su** akıp geçiyor. Elimi suya daldırıp, o renk cümbüşünün içinden bir niyet tutuyorum:

"çırpınan kelebeğin son nefesiyim
çayırları bilmedim, çalılığa takıldı
sesim"

Kadere bak!

Çılgın su yatağının altından bir ses geliyor:

- Kaderci olduğunu bilmiyordum...

Çılgın Su'yu ters çevirince, karşımda **Çiğdem Sezer**'i buluyorum. Yüzünde yalnızlığın ve hüznün ince tülü...

Neredeyse kasım ayını devirmek üzereyiz ama, onu temmuz sıcağında, Sapanca Gölü kıyısında görür gibi oluyorum...

İnsan Hakları Parkı'ında, göle sırt çevirmiş dört insan... **Çiğdem Sezer**, **Ahmet Özer**, **Faik Baysal**... Ya öbürü? Öbürü ben olabilirim, ama kesin değil; çünkü aklımı Sivas'a uçurduğumdan, neyin ne olduğunu pek kestiremiyorum...

Çiğdem Sezer'in yüzü gölgede. Ama gene de elini gür kaşlarının üzerinde tutarak Sapanca Gölü'nün çizgi ötesine bakıyor ve söylenmeye başlıyor:

"... ansızın çıkıp gelen bir yolcu
bir ses olmalı
bir yerlerde bir yangın
korkusuz çalınan bir kapı
bir sokak
sonsuza çıkan..."

Temmuzun ikisi...

Yangın Sivas'ta...

Ahmet Özer, kendini küçücük radyosunun dalgalarına bırakmış, Sivas'a gitmeye çabalıyor...

"Beni de götür **Ahmet Ağabey**" diyor **Çiğdem Sezer**; ama bu alası değil; çünkü o küçücük radyonun küçücük dalgaları iki kişiyi taşıyacak güçte değil; dahası, **Ahmet Özer**'i taşıyacağı bile kuşkulu. O nedenle olacak, **Ahmet Özer**, **Çiğdem Sezer**'e, "Sen, senin **çılgın su**'ya takıl da gel" diyor...

"Çılgın Su" **Çiğdem Sezer**'in "Kanadı Atlas Kuşlar"dan sonra doğurduğu ikinci şiir kitabı, üstelik ödüllü de. Kitabın üzerinde, "Dünya Kitap Dergisi 1. Şiir Ödülü" diye yazıyor.

Çiğdem Sezer, aslında, ödüllerle hısım olmuş bir şair. 1991'de İzmir Belediyesi "Kadın" konulu şiir yarışmasında, 1992'de Petrol-İş Sendikası Kırıkkale Şubesi'nin düzenlediği şiir yarışmasında, 1993'te Yarımca Festivali Şiir Yarışması'nda ödüle değer görülüyor ve gene 1993'te Ali Rıza Ertan Şiir Ödülü ile Dünya Kitap Dergisi Şiir Ödülü'nü alıyor. Şimdilik son ödülü, **Sabri Altınel Şiir Ödülü** üçüncülüğü.

"Doğur Beni", "Sonrası Aşk / Öncesi Sen", "Yağmur Kıskanmaz Gözyaşlarını", "Barış Adlı Çocuğa" bölümlerinden oluşan 72 sayfalık kitapta toplam 41 şiir yer alıyor.

Çiğdem Sezer'in kısa yaşamöyküsü de diyebileceğimiz ilk şiirde (Benimle Böyle Seviş Ey Hayat) şairi "asi", "mülteci", "ihtilal çocuğu", "nükleer bir aşkın kambur kızı" ve "kendine muhalif dize" olarak tanıyoruz.

Sonra, "intihar"dan da söz ediyor.

Yalnızlıklara olduğu kadar ölümlere de teğet geçiyor.

Ne var ki **Çiğdem Sezer**'in şiirlerindeki "intihar"ı ben bu dünyadan ayrılma değil de, daha güzel bir dünyaya yol alan bir araç gibi görüyorum.

"her şiir
bir ihtihar..."

Doğrudur her şiirin bir ihtihar olduğu.

Şair, her şiiriyle biraz daha eksilir, ama aynı zamanda her yeni şiir de bir yeni doğuştur, dünyaya bir başka pencereden merhabadır.

Ne var ki bu, her şairin becerebileceği bir iş değildir. Bir yandan eksilirken, bir yandan da yeni şiirlerle çoğalmak, ancak şiiri ciddiye alan şairlerin işidir, ki **Çiğdem Sezer**'i şiiri ciddiye alan bir şair olarak görüyorum. ●

.....

Çılgın Su / Çiğdem Sezer

Dünya Kitap Yayınları, İstanbul

Kasım 1993, 72 s.

sanatın güzelliğiydi yaşanan

● Ahmet ÖZER

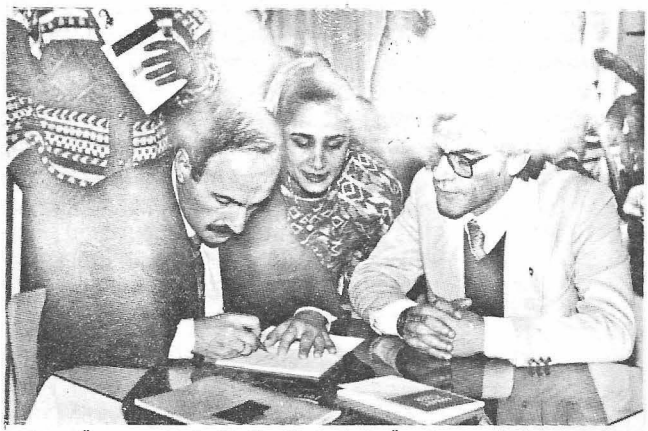

Ahmet Özer son kitabı "Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün"ü imzalıyor. Sağda Durcan Yaşacan, ortada Özge Özyürek. (Ordu, 27 Kasım 1993).

orsev'de yanan ışık

Kurulduğu günden beri kültür ve sanat etkinliklerine önemli boyutlar kazandıran **Orsev (Ordu Sanatevi)**'in **Ordu** ilimizin adını yakın bir geçmişte tüm ülke düzeyine duyurduğu bir gerçektir. Bir yandan sahne üstü çalışmalarla yöremizin sanatçılarının yaşamları, yapıtları oyunlaştırılırken, bir yandan da şiirimizin doruğundaki kimi adların emekleri çok yönlü bir programla izleyicilere ardı ardına sunulmaktadır.

Bu etkinlikler, bir yayın organıyla da üç ayda bir okura duyurulmaktadır. **Ordu Sanatevi**'nin yayın organı **Orsev**, şimdiye değin yayımlanan beş sayısında geçmişindeki birikimi çok yönlü yansıtan bir dergi konumunu taşımaktadır. Ayrıca **Orsev**'le tanıtılan kimi değerlerimizin de yaşamları kitaplaşmakta, emekleri çok yönlü yansıtılmaktadır.

Bütün bu etkinlikler yanında **Ordu**'nun yetiştirdiği şair **Vedat Güler**'in anısına, her yıl bir ödül düzenlenmekte, bu ödülün çerçevesinde bir büyük coşku, **"Nisan Etkinlikleri"** adıyla kültür - sanat şenliğine dönüştürülmektedir. Bu etkinliğin 1994 yılında da süreceği basına duyurulmuş bulunmaktadır.

1993'ün kasım ayında Ordulu dostlardan bir çağrı aldım. Sanatevi'nin kültür - sanat etkinliklerinde lokomotif görevi yapan, şair **İbrahim Dizman** telefonda 1993 **Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü**nü alan dosyamın, **Cem Yayınları**'nda **Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün** adıyla kitaplaşması nedeniyle, beş kitabımın çerçevesinde, şiirlerimle, onlara ortam oluşturan yaşamımın bir programla izleyicilere sunulmasından söz ediyordu.

Doğrusu şimdiye değin sayısız programla hep anlatıcı olmuştum. Sanat gecelerinde, gerek yaşamını yitirmiş sanatçılarımızın, gerekse birlikte olduğumuz değerlerimizin sanatıyla yapıtlarını değişik programlarla izleyiciye sunma görevini üstlenmiştim. **Trabzon**'da gazeteci - yazar **Ömer Turan Eyuboğlu**, eğitimci **Aliye Aşurbaylı** üzerine çok yönlü konuşma olanağı bulmuş, **Ümran Baran**'a saygı gecesinde görev almıştım. **Ahmet Selim Teymur, İlhan Demiraslan** gibi iki önemli değerimizin anısına geceler düzenlemiştim. **Sabahat Ülker**'den **Rasim Şimşek**'e, **Ömer Kayaoğlu**'ndan **Arslan Pulathaneli**'ye yaşayan değerlerimizin emekleri, kendi dillerinden sevenlerine hayli görkemli gecelerde sunulurken, bir yerde sanatın önemi ve sanatçının emeği de günyüzüne çıkarılıyor; bu alana ömür veren insanların çabası dalga dalga izleyicilerin yüreğine nakışlanıyordu.

Bu kez durum değişikti.

Bu kez programın öznesi olmak söz konusuydu. Benimle ilgili böyle bir etkinlik de ilk kez **Ordu**'da gerçekleştirilecekti. Gerçi ordaki dostlarımızla yıllardan beri oluşturduğumuz birlikteliğin duyarlığı, bana heyecanla birlikte sevinç de aşılıyordu. Sonuçta, **Trabzon**'da çeyrek yüzyılın ötesinde biçimlenen emeğim, üç saatlik ötede bir ilimizdeki sanatevinde anlam kazanacaktı. Bunun duyarlığını ancak sanatçı olanlar bilebilirdi.

tirali'nin sanatının 50. yılı

Orsev'in bir başka etkinliği de sanatının 50. yılını kutlayan değerli yazarımız **Naim Tirali**'nin yaşamı ve yapıtlarından süzülen bir sahne yapıtıyla izleyicisiyle buluşturulmasıydı. **Tirali**'nin 1943 yılında **Yeşil Giresun** gazetesinde yayımlanan ilk öyküsünün üzerinden, 50 yıl geçmişti. Bu elli yıllık zaman dilimine nice anılar, nice yapıtlar, nice yaşam serüvenleri sığmıştı. **Giresun**'dan küçük bir çocuğun **Galatasaray Lisesi**'ne yolculuğu, ordan hukuk öğrenimi, ardından **Paris** yılları, **Yenilik Yayınları** ve **Yenilik** dergisi, **Vatan** gazetesindeki emek, parlementerlik, üst üste basılan kitaplar, yapılan çeviriler, ameliyatlar, **Piraziz**'le **İstanbul** arasında bir yoğun koşu, bir yaşamın içinde yer alan görünümlerdi. İşte bu görünümler ne denli büyük bir emekle sahne üstüne taşınabilecekti?

Tiyatro denilince **Ordu**'da birer simge olmuş iki saygın kişinin adları öne çıkmıştır hep: **Aydın** ve **Gülçin Üstüntaş**. **Üstüntaş**'ların **Ordu**'da oluşturdukları bu birikim yıllara yayılarak 30. yıla ulaşmıştı. Bir yerde onların emeğinin bir yeni göstergesi, yöremiz sanatçılarına kucak açmakla yeni bir boyut kazanmıştı. Geçen yıl **Bedri Rahmi**'nin yaşamı şiirleriyle anlatılmıştı. Bu yıl sıra **Tirali**'deydi. **Aydın Üstüntaş**, **Tirali**'nin tüm yapıtlarını büyük bir sabırla önüne serdi. Onun bu sabrının sonucunda PİRAZİZ NERE adlı bir oyun doğuverdi. **Tirali'nin** öykülerinden bir oyun hazırlamak zor ve zahmetli bir işi gerçekleştirmekti. Böyle bir oyunun hazırlanmasında kuşkusuz yazarımız **Naim Tirali**'yi tanımanın da önemli bir duyarlığı söz konusuydu. Ayrıca yöremizin bir değerine sahip çıkmak da bir başka sanatçının tarihsel görevi olsa gerekti. Tüm bu anlatılanların ışığında hazırlanan oyunun çoğu provalarında yazarın kendisi de bulunmuş, yöremiz için son derece özgün bir oyun ortaya çıkarılmıştı. **Piraziz Nere**, artık izleyicinin beğenisine sunulabilirdi. Bu oyunun kadrosunda yer alan gençler de **Orsev**'in çatısı altında bu değerli sanatçıların ışığında yepyeni kimlik kazanan kişilerdi. Bir büyük imeceyle 1993 yılının ikinci yarısı bu alanda yapılan yoğun çabalarla geçti. Yıl biterken öncelikle bu oyunun **Orsev** çatısı altında oynanması yöre için büyük önem taşıyacaktı. **Tirali**'nin, 50. yılının **Piraziz**'deki görkemli evinde kutlanmasından bir süre sonra, bu kez yapıtlarıyla yaşamıyla izleyicisiyle buluşacaktı.

26 Kasımda **Orsev**'deki bu etkinliğe konuk olarak çağrıldık. Bu geceden önce oyun **Ordu** ve yöresindeki izleyicilere bir kez oynanmış, büyük bir beğeni toplamıştı. Özellikle bu tür oyunlarda

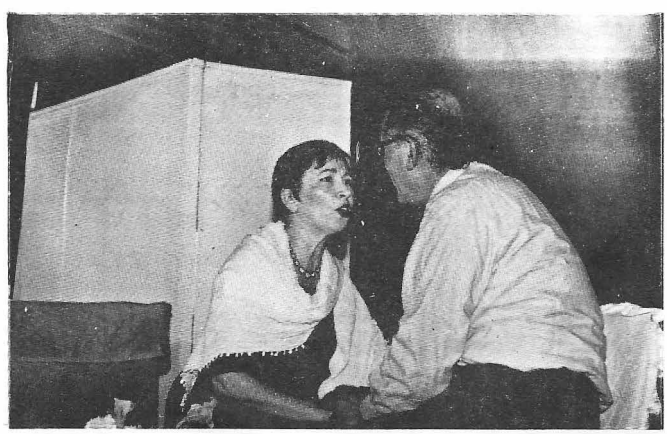

Gülçin Üstüntaş - Aydın Üstüntaş. "Piraziz Nere"de Framboise ile Nuri.

oyunun yazan **Naim Tirali**'nin katılması, izleyiciler açısından son derece ilgi çeken bir tablo oluşturmuştu.

26 kasım akşamüstü **İstanbul**'a giden bir otobüse, **Ordu**'da inmek koşuluyla bilet aldık. Saat 16'yı çok az geçe, karanlık bastırmıştı. Çılgınca bir yağmur dört bir yanını sarmıştı otobüsün. İki katlı otobüsün üst katında hayli gecikmeli bir yolculukla **Ordu**'ya vardık. Garajdan tuttuğumuz bir taksiyle **İbrahimler**'in evine gittik. **Yunus Nadi Ödüllü** beşinci kitabımı da ilk kez burada dostlanma, okurlara verme olanağı bulacağımdan kıvançlıydım.

piraziz nere: bir oyunun adı

Ordu'ya vardığımız saatlerde **Piraziz Nere** adlı oyun **Orsev**'in o güzelim sahnesinden izleyiciye sunuluyordu. Bir koşu içinde ikinci kez o coşkuya ortak olmak için **Orsev**'in yolunu tuttuk. Ortadaki soba gürül gürül yanarken oluşan ısı, salonu dolduran sanatseverlerin yüreğinden yayılan sıcaklıkla kesişiyordu. Koltuklar, sandalyeler, konuklar, tanıdık yüzler, gençler, kitaplar, dergiler... salonda adım atacak yer yoktu.

Birazdan oyun başladı. **Aydın Üstüntaş Naim Tirali**'yi sahnede canlandırırken, **Tirali** de tüm kimliğiyle izleyicilerin arasında yerini almıştı. Gençlik aşkları, bir kahvede geçen tartışmalar, **Pulliam Davası** sonucunda hüküm giyme, **Bulancak** cezaevi, 27 Mayıs günleri, milletvekili adaylığı, bir otobüs yolculuğunda yaşanan siyasi parti çekişmesi. **İstanbul**'da **Lambo**'nun **Meyhanesi**'nde geçen tartışmalar, **Hasibe Abla**'nın **Almanya** serüveni ve kuşkusuz finaldeki 33 yıl sonrasında yeniden körüklenen bir aşkın aleviyle göz kamaştıran **Framboise** ile **Nuri**'nin birliktelikleri, **Tirali**'nin ömrünün tanık olduğu önemli yaşam kesitleriydi. **Piraziz Nere**, bir sanatçının emeğine çok yönlü sahip çıkmanın bir göstergesiydi.

"müzeyi gezmek iyi / müzelik olmak fena"

27 kasım gecesi tüm dikkatler üzerimdeydi. Doğrusu sanatçı doğuştan bir eziklik içindedir. Kendinden söz edilmesi, onda hep bir tedirginlik, bir gerilim oluşturur. Programın saati yaklaştıkça bu gerilimi yaşamadım desem yalan olur. **İbrahim**'in -şairliği kadar, yazarlığını da kanıtlamış bir kişi olarak- yaşamım ve şiirlerim üzerine oluşturduğu senaryo, kuşkusuz büyük bir emeğin ürünüydü. Son noktaya değin hiç bir ip ucu vermeden program bir giz içinde uygulama aşamasına getirildi. Ardından nefis bir müzik eşliğinde üç genç insan; **Cemil Saka**, **Özge Özyürek** ve **Gülşen Şıhoğlu** sahnedeki yerlerini aldılar. 1946'dan 1993 yılına uzanan 47 yıllık zaman dilimi, 27 yıllık şiir serüveni, beş kitap, yüzlerce yazılar, denemeler, eleştiriler, tanıtımlar, gezi notları, öyküler, inceleme - araştırmalar bir ince dokumayla sahnedeki gençlerin sesiyle dalgalandı. Program sonunda **Özge**'nin attığı karanfil elimdeyken sahneye çağrıldım. **İbrahim**'le yan yana oturduk. O sordu ben yanıtladım. O anda bir büyük sürprizle karşılaşmak da vardı. Sevgili **İbrahim**, söyleşinin bir bölümünde cebinden bir kartpostal çıkardı. **"Bu kartın arkasında Ahmet Ağabeyin Çanakkale'de yazdığı ve orda bana verdiği bir şiir yer alıyor. Kendi el yazısıyla yıllar öncesinde edindiğim bu armağanı böyle bir gecede ona sunmak anlamlı olur diye düşündüm"** dedi. Doğrusu

27 Kasım 1993. Ordu'da, Orsev'de, Ahmet Özer - İbrahim Dizman.

Naim Tirali, Piraziz Nere adlı oyunun sunulmasının ardından oyuncularla birlikte, Orsev sahnesinde.

çok duygulandım. **İbrahim** o sıralar, daha **Ordu**'yu görmemiş, daha doğrusu salt **Trabzon**'daki fakülte yıllarından kalan anılarıyla **'karadenizli'** olmuştu.

Programın son bölümünde yeni çıkan kitabımda önemli yer tutan **'Taceddin**'in kim olduğunu anlatmam istendi. Anlattım. Ardından şiirden bir bölüm okudum. Son şiir ise; **Nazım**'dan, Kuvayi Milliye destanından bir kesit oldu. Bir büyük alkışın sımsıcak güzelliğiyle sahneden indim. Kitaplarımı imzaladım. İzleyiciler arasında bulunan sanatsever dostlarımıza, **Piraziz Nere** adlı oyunu izleyen, **Orsev**'in başarılarına omuz veren güzel insanlara imzaladığım kitaplarıma yüreğimden akıp gelen duyguları yansıtan sözler ekledim. Öykücü dostumuz **Dursan Yaşacan** da coşkumuza katılmış, programın sonuna değin bizlerle olmuştu.

obkt'nin yanışı, framboise ile nuri

Tirali'nin yaşamı ve yapıtlarından esintiler getiren **Piraziz Nere** oyununun ardından yaşadığım duyarlığı, harmanlayan yüreğim gecenin geç vakitlerinde sanki kanat takıp **Karadeniz** üstüne havalanır gibiydi. **Orsev**'i dolduran sanatseverler yavaş yavaş iyi dileklerini bildirerek evlerine gittiler. Bizler de sevgili **Üstüntaşlar**'ın evine yollandık

Birkaç kez geldiğimiz bu evde belirgin bir incelik insanın hücrelerine değin işliyor. Sanatçı bir karı - kocanın duyarlığı her birime işlemiş. Daha önce nice güzel dostlarla oturduğumuz yemek masası gözkamaştırıcı bir biçimde düzenlenmişti. **İbrahim**, **Muteber**, **Cemal** ve **Solmaz Yöntem Aydın** ve **Gülçin Üstüntaş**'la bizler sanatın ekseninde pek çok konuyu daldan dala yorumlayarak gecenin bir vaktine ulaştık. Konu zaman zaman 24 Kasım günü bir kaza sonucu yanan **OBKT** (**Ordu Belediyesi Karadeniz Tiyatrosu**)na geldi dayandı. **Cemal Yöntem**, o acıklı anın tanığı olarak, alevlere bakarken yüreği dağlanan insanların duygularını anlattı: "Ağlayanlar 'Ordu yıkıldı' diyerek acılarını, anılarına katıyorlardı" dedi. **Aydın Üstüntaş** "Bu tiyatronun onarımını yapan marangozla, o sıralarda hayli zor bir işi gerçekleştirmiştik. Tiyatro yanarken geldi, beni kucakladı, ağladı" diye sürdürdü konuşmasını. Ya **Gülçin Üstüntaş**. O kendini, o mekanın ortasında koltukların arasında karanlık bir 'an'da bulduğunu, bir boşluğa bakarak, dalıp giderek dile getirdi.

Hüznü bıçak gibi kesmesini de bildik. tiyatro, ambleminde bir insanın ağlar durumuna, bir başkası gülerek katılmıyor muydu? **Üstüntaşlar'a** rica ettik. **Piraziz Nere** adlı oyunun finalini, bu kez evlerinde önümüzde oynamaları bizleri ne denli mutlu edecekti. **Framboise** ile **Nuri** 33 yıl sonrasında külleri aralanan bir aşkın derinliklerinde yitip gidercesine bize sevgiden bir demet sundular. İlk kez yaşadığımız bir güzellikti bu, değişik bir duygulanımdı.

1993'le birlikte anılarımıza nakışlanan bir **Ordu** güncesi sanat alanında bizlere yeni ufuklar kazandırarak geçip gitti. Bir büyük imece coşkusuyla kotarılan bu etkinliklerde görev alan genç arkadaşlarımız bir kentin göğsüne takılan sanat madalyalarıydılar kuşkusuz. O gecede de söyledim: Ne mutlu **Ordulular'a** ki **Orsev** gibi bir 'ev'leri var. Orda bu kentin gül bahçelerini sulayan **Üstüntaşlar**'ı, **Dizmanlar**'ı var.

Trabzon'a dönerken, bir düş müydü yaşadıklarım diye uzun uzun düşündüm. Olabilir. Sanatın temeli bir düş, bir büyü değil miydi sanki? ●

bolulu ve "yurt / boyu sevişmek"

● **Altay TAŞKIN**

Duyarlık nerede? Hangi taşın altında, hangi bulutun ardında... İnsan eğitimci olursa, duyarlık da kaleminin ucundaysa sevgiyle sarılın ona. İnsan okuyunca anlar kitabın değerini, şairinin duyarlığını. Eğitimci - şair Osman Bolulu'nun ödül alan kitabı "Yurt / Boyu Sevişmek" sade baskısıyla Selvi Yayınları arasında yayınlanmış. Eğitimci olarak kendisini hassas terazide tartmasını bilen şair, vatan sevgisini dizelere dökmüş. Hiç ödün vermek niyetinde olmadığını da zaman zaman sertleşerek hissettirmiş. Ne güzel haykırmış; ovalardan esmiş, ırmaklardan akmış, dağlardan yansımış güzellikler, güzel düşünceler. İğnelenecekler iğnelenmiş, yüceltilecekler yüceltilmiş. Kitabını üç bölüme ayırmış; altmış dört sayfa ve toplam otuz bir şiirinden oluşmakta kitabı. Anlaşılır bir dil kullanmış, yöresel sözcüklere yer vermiş; öze yönelik sözcükler - dizeler kullanmış. Cesur ve kararlı biçimde olayları anlatmış. "Bu Memleket" şiirinde hem övünmüş hem de dövünmüş:

Sınırlarında Mehmetlerim nöbet dolanır
Burçlarında bayraklarım dalgalanır
Topraklarında mutsuz insanlar kıvranır
Bu memleket beni mi gardaş
...

Burada memleket sınırlarının güvenlik altında olduğundan, bayrağımızın her köşede dalgalandığından onur duymaktadır. Ancak ülkedeki çarpıklıklar nedeniyle mutsuz insanlar olduğu da vurgulanmaktadır. Bence kitabın en güzel şiiri de "Bu Memleket" şiiri. Okudukça yaşadığınızı, ülkenizde yaşadığınızı hissediyorsunuz. Dizelerde ovaları, dağları, ırmakları dolaşıyorsunuz. Gerçekler gözlerinizin önünden kaygısızca geçiyor. Şiirinin son bölümünde ise birlik çağrısı yapıyor:

...
Gelin gelin be gardaşlar
Sinop'tan Anamur'a / Hakkâri'den Uzunköprü'ye kadar
Tüm acuna ulanmış
Bir halay tutalım
Bizden olsun / içten olsun
30 Ağustoslar kadar
Bu memleket bizimdir gardaş

Bu memleket, bir uçtan bir uca halay tutulacak memlekettir. Nice zaferler tatmıştır bu insanlar. Analar doldurdu ayranı, içti dedelerimiz; bu topraklar uğruna kanlar akıtıldı, canlar verildi. Sakarya'da, İnönü'de, Çanakkale'de, Malazgirt'te... Şair bunların bilincindedir, inceliğindedir.

"Yurt / Boyu Sevişmek" isimli şiirinde ise kutsal meslek olan öğretmenliğe seslenmiş:

...
Sen öğretmen / anasın
Doğurgan
Yaşın elliyi aşsa da
Döllenmenin sonu gelmez
Hangi dağda biçilirse biçilsin ısırgan
Senin bahçende gül gerek / yediveren
...

Öğretmen demek insana yatırım, geleceğin umudu, mutluluğun temelleri demektir. İşte bu şiirinde öğretmenin insana yeni çağlar açtığını yurguluyor. Öğretmeni her zaman her yaşta yediveren gülü gibi görüyor, kokusuyla-rengiyle. Ne mutlu öğretmenlere... Ulusu için nice öğrenciler yetiştirecekler. Sevilecekler, sayılacaklar. Bir harfe kırkbin kere köle olunmaz mı öğretmen için... ●

uzak yokuş

Gültekin EMRE

Yokuşa koşuyor zemberek, saat, akrep ve takvimler
Yol kesen bir rüzgâr giriyor araya yollara düşmüşlerin
Peşinde, peşinatsız ömürlerin izini sürmeye
Dövmeli pazular sefere çıkar her akşam ve kahvelere
Yoldan çıkmış bir ömür bu kan, gözyaşı ve büyüye
Bulaşmış, altın, ananas ve esrar üçgeninde bir yontu
Yağmur ormanlarının yokoluşuna üzülür uzun boylu
Dönenceler, yol haritaları, pusulalar artık işe yaramıyor
Taşra nereye taşınıyor ey gençler, bu kentin geçmişi nerede
Damar, dağlanmış bir akşamı ağırlar, dil, pastoral bir
Sınava hazırlanır, sonsuzluk kahve işletir gül acısında
Bu kara aynanın yansıttığı ne, yuttuğu bir top ışık
Bir kırbaç gölgesi faturalara geçen, belgesel bir anlatı
Kendine tapınak arıyor bu kazılmaya doyamayan sokaklarda
Bu delta, bu labirentin neresine saplanıyor, bu yokuşlardan
İnenler kimler, bu zemberek boşalacak bir gün
Akrep ateşe sarılacak, zaman susuz kalacak, takvimler
İşsiz, yolumun üstünde bir rüzgâr kimliğime
Bakıyor, izine çıkmış bir avcı bekliyor bu belgeleri

özdenoğlu'nun şiir dünyası

● Mustafa Şerif ONARAN

Grup Gündoğarken'in "Ankara'dan Ağabeyim Geldi" adlı şarkısı beni kırklı yıllara götürdü. Siyasal Bilgiler'de okuyan ağabeyim yaz izlencesine geldiğinde, İzmir'de, baba evimizde bayram sevinci yaşanırdı. İlk işim ağabeyimin çantalarını kurcalamak, getirdiği yeni kitaplara bakmaktı.

Edebiyata ilk adımları attığım o kırklı yılları hiç unutmadım. Ağabeyimin çantasından çıkan **Teselli** el kadar bir kitaptı. Turgut Zaim'in bir resmi vardı üzerinde. imge yüklü, sıcak, içtenlikli şiirler...

"İpek hörgüçlü develerdir yollardan geçen
Yaylana yaylana..."
Kimbilir hangi çağrışımla belleğimde kalmış bu dizeler!
"Dağlarda yaslı geyikler vardır"

Belki de geyiklerdeki o hüzünlü güzelliği Özdenoğlu'nun bu dizesinden sonra duyumsadım.

Gene çantalardan çıkan kitaplar arasında, günün birinde, **Anaforda Dönen Adam**'ı buldum. Ne denli özenle basılmış bir kitaptı o! Cahit Külebi de bu kitaba özenmiş olmalı ki **Adamın Biri** 1946'da ilk baskısında Özdenoğlu'nun kitabına benziyordu.

Geçenlerde Mülkiyeliler Birliği'nde Özdenoğlu'nun ellinci sanat yılını kutladık. **Teselli** 1943'te yayımlandığı için "Ellinci Yıl" diye düşünülmüş olmalı. Oysa ki bu şiirler daha önceki yıllarda dergilerde yayımlanmıştı.

Burada ayrıntılar pek de önemli değil.

Şinasi Özdenoğlu'nun Ellinci Yıl gecesinde konuşurken şiire ilk adımları attığım o kırklı yılları anımsadım: Üzerimde etkisini duyduğum, önemsediğim bir şairdi.

• • •

Aradan elli yıl geçtikten sonra Özdenoğlu'nun şiirine bakarken gene o eski tadı alabiliyor muyum?

Özdenoğlu'nun şiiri anlatıya dayanıyor, yer yer söylev özelliği taşıyor. Duygusal yönü ağır çeken, imge yüklü bir şiir bu. Duygusallık şiirin tuzaklarından biri değil mi? İmge zenginliği yalın şiirin derinliğini, etkisini azaltmaz mı? bu özellikler şiirin dokusunu bozmaz mı?

Ama ustasının elinde şiirin zararına olabilecek bütün tuzaklar şiiri besleyen, güzelleştiren birer kaynak niteliği kazanır.

Yıllar sonra Özdenoğlu'nun şiirine bakarken onda "ihmal edilmiş" bir güzellik görüyorum.

Özdenoğlu yeni şiirin geçirdiği değişimleri yakından izlemiyor izlenimi uyandırıyor. Üstelik **Anaforda Dönen Adam**'dan sonra yirmi yılı aşkın şiire ara vermiş görünüyor.

Bu dönemde yöneticilik, meslek çalışmaları, siyasetle uğraşma onun şair kişiliğini gölgelemiş gibidir. Daha önemlisi edebiyat dünyamızdaki bölünmeler, kendi çevresini tutan, kendi beğenisini üstün gören şairlerin davranışı, bir şaire nesnel olarak yaklaşmayı zorlaştırıyor.

Özdenoğlu'nun şiirine bakarken gene de ayrıntılara girmeden genel çizgileriyle belirteceğim.

• • •

Şinasi Özdenoğlu bir konuşmasında "Şair olmasam peygamber olurdum" diyor. Abartılmış gibi görünen bu sözde çağının tanığı olması gereken şairin insanlığın kurtuluşuna ışık tutan bir gizli görevi olduğu inancına gönderme var.

Yalvaç olarak görevlendirilen insan bırakılamaz sandığımız alışkanlıklardan kendisini soyutlamasını bilmiştir. Çağının tanığı olan şairse yaşam biçimi olarak benimsemiştir şiiri. Özdenoğlu için de, şiir, yaşamının bir parçası olmuştur.

Gençliğinden bu yana sevda burgacından çıkamamıştır. Özgürlüğünün bir anlamı varsa, ölüme yaklaşması daha kolay olmuşsa içindeki sevda ateşi sönmediği içindir.

Son üç şiir kitabı sevdayı, özgürlüğü, ölümü anlatıyor. Aslında şiire yeni başladığı yıllardan bu yana şiir dünyasını oluşturan düşüncelerin özünde bu duygular vardı. Son şiirlerine doğru bu duyguları işleyerek şiirini geliştirdi.

Anaforda Dönen Adam'da o sevda burgacına kapılmış olan genç şair, **Yasaklar Cehennemi**'nde gene o ateşle yanmaktadır.

'Kalbim, nereye gidiyorsun?
Sonbahar rüzgarından daha hızlı.
İstesen de artık yaşayamazsın
O sevdalar ki gençlikte kaldı.
Kalbim bu koşuya dayanamazsın
Bırak son şiiri başkası yazsın
Dön de ilk aşkına onunla avun
O ilk aşk gibisini
Bir daha bulamazsın..."

Şinasi Özdenoğlu böyle söylüyor ama o kalbin şairin sözlerine kulak asacağı yok. Çünkü şair de biliyor ki nice yıllardan sonra sevda daha zengin anlamlar kazanır.

İlk şiirlerinde kendine olan güvenin umursamazlığı içindeydi.

"Bensiz dolaşacaksın çarşıda pazarda
Benim sevdiğim meyveyi alacaksın
Benim sevdiğim şarkıyı mırıldanacaksın."

Yıllar geçiyor, sevda yeni anlamlar kazanıyor ama hüzünlere, yalnızlıklara bırakıyor yerini.

"Sendin tüm anlamı yaşamın
Şarkılarla söylerdin sevdiğini
Acımasız karanlığında akşamın
Şimdi kim avutacak beni?"

Kan gölüne dönen dünyamızda aşksız insanlardır acımasız olan. Özdenoğlu'nun sevda ile sıcak yüreği daha özgür, daha iyi bir dünyanın özlemini çekmektedir. Nerede yayılmacı, baskıcı siyaset güden kaba güçler varsa, onların karşısındadır. Ezilen, hor görülen insanların yanında, özgürlüğün, barışın getireceği mutluluğun özlemindedir.

"Ben, nerde olursa olsun özgürlüğün dostuyum
Ben, kim olursa olsun haklının yanındayım
Dün, Peşte sokaklarındaydım
Bir barış güvercini oldum Viyetnam'da
Ve bugün Prag'dayım."

Şinasi Özdenoğlu'nun yaşamı da savaşımlarla geçti. Mevlana'nın,

"Ya olduğun gibi görün
Ya göründüğün gibi ol"

dizeleri ne kadar uyuyor ona. Bu tutumuyla çağdaş bir Don Kişot gibidir. Küçük siyasetçilere, yağdanlıkçılara, yan tutan eleştirmenlere, küçük hesaplar içinde olanlara veryansın ederken "Ölmeyeceğim" der. Soylu bir direnme vardır öfkesinde.

Dolu dolu yaşamak, yaşadığının bilincinde olmak, kendine tanıdığı görevi yapmanın erinci içinde ölümü kabullenmek! İşte o sevda burgacındaki şairin, haksızlıklara direnen öfkeli devrimcinin yumuşacık kendini ölüme bırakması insana çelişkili görünse bile elle tutulurcasına somut bir gerçektir.

"Ölüm
Ne sanıldığı kadar korkunç
Ne bilindiği kadar hazin

Ölüm
Çocuklar gibi korkutmamalı gözümüzü
Körpü'den Kadıköy'e geçer gibi
Basit bir yolculuk diye bilinmeli..."

Şinasi Özdenoğlu'nun ölümü böyle benimsemesini yenilgilerden sonraki kabulleniş olarak yorumlamamak gerekir. Tam tersine görevlerini yerine getirmiş bir şiir yalvacının gönül erinci diye algılamalıdır.

Bu elli yıllık şiir serüvenini, yılların emeğiyle biçimlenen dokuz şiir kitabını kısa değinilerle değerlendirmek olanaksızdır. Uzaklardan bir kente bakar gibi, göze çarpan birkaç gökdeleni, bir kaç minareyi gösterir gibi şiirlerindeki kimi özelliklere değinmek yeterli değildir. Özdenoğlu'nun imgelerden çıkıp yalın şiire girdikçe ayrıntılarda beliren güzelliklerini tek tek ortaya koymak gerekirdi. Kente uzaktan bakmak yerine dar bir sokağa girmek, cumbalı bir evin kapısını çalarak ayrıntıları oralarda aramak uygun olurdu.

Daha önemlisi, oldukça yakından tanıdığım Şinasi Özdenoğlu'yu, bir tavır şairi olma özellikleriyle anlatmakta yarar var. Bendeki anılarla, izlenimlerle yazıya daha geniş bir çerçeve çizmek isterdim.

Ankara'yı Şinasi Özdenoğlu'suz düşünemem. Ankara'yla özdeşleşmiş gibidir. Yürüyüşünde, konuşmasında, insanlara sahip çıkmasında, temiz bir ilgiyle eğildiği her konuda İttihatçılardan, Kuvayi Milliyecilerden gelme bir hava sezilir.

Ellinci sanat yılında, gönülden "Merhaba" Şinasi Özdenoğlu'ya. ●

şiir üzerine derlemeler / 12*

● Derleyen: **Subutay HİKMET**

– Şair, hilkatın karşısında birtakım sualler sorar ve bunları o surette sorar ki duyanlar cevabı da sezmiş olurlar.

(Paul Claudel, Varlık, 1 Mart 1959, Sayı: 497, Sayfa: 4)

– Şiiri, aydın bir yalnızın zevki olarak almak, hata bence. Şiir ortak, çok yaygın bir korkunun, sürekli bir uyumsuzluğun, tedirginliğin manifestosudur. Bu manifesto, elbet, günlük cırtlak, çığırtkan el ve duvar ilânlarından farklı bir dille yazılır, az baskı yapar, az tirajlıdır.

(Behçet Necatigil, Varlık, Mart 1973, Sayı: 786, Sayfa: 11.)

– İnsan dili gereken ritmine ulaştığında, varoluşumuzun değişik görünümlerinin, giz dolu anlamının açıklanmasıdır şiir. İşte bu nedenle / yeryüzündeki yaşamımıza gerçek değerini kazandırır o ve de tek görevidir tinsel varlığımızın.

(Mallarme, Le'o d'Orfer'e 27 Nisan 1884 tarihli mektubundan, Varlık, Ocak 1980, Sayı: 868, Sayfa: 24.)

– Toplumun aşkı ve onun en yakın tanığı olan şiiri cezalandırmasının, yasak anlamsız ve olağandışı saymasının anlaşılmayacak yanı yoktur.

(Octavio Paz, Yalnızlık Dolambacı, Cem Yayınevi, İstanbul, Sayfa: 199)

– "Arasında / Duyduğumla söylediğim / Söylediğimle sustuğum / Sustuğumla düşlediğim / Düşlediğimle unuttuğum / Arasında(ki): Şiir"

(Octavio Paz, Yalnızlık Dolambacı, Sayfa: VII)

– Şiirdeki tek devingen öğe, ozanın - düşüncesi değildüşleridir.

(Octavio Paz, Yalnızlık Dolambacı, Sayfa: 120 - 121)

– Aşk ile şiirin, toplumun önyargılarına karşı kendilerini skandal çıkarma, suç işleme ve şiir söyleme biçimlerinden biriyle savunmalarını, zamanı gelince topluma başkaldırmalarını da anlayışla karşılamamız gerekiyor.

(Octavia Paz, Yalnızlık Dolambacı, Sayfa: 221)

– Yaşam duygu ve deneyimlerinin geçtiği merceğin odağıdır şiir. S. Hikmet.

– Şiir, kullanmalık dilin aracılığıyla yeni bir dil kurma uğraşıdır son kertede. Bu yüzden de belirli bir kültür dünyasında yer almayı, ortaya farklı bir ürün koymayı gerektirir.

– "Şiir bir somutlamadır" ile "şiir yaşamın yeniden üretimidir" sözleri özdeştir. Şiir herşeyden önce soyutlamayla başlar. Hatta soyutlamanın doruğuna ulaşmak gerekir. Ne var ki, somutlanmamış hiçbir şiir tüketime hazır değildir.

(Edip Cansever, Varlık, Ekim 1981, Sayı: 889, Sayfa: 7)

– Her şair, daha şiirini yazmadan önce, bir şiri dili bulur, bu dille şiir yazar. Şiir dili olmadan şiir yazılamaz.(..) Şiir bildiğimiz sözcüklerin, kavramların dışında başka bir dildir. Bu, konuşulan ve yazılan dilin özü sayılır.(..)

(Mehmed Kemal, Varlık, Kasım 1982, Sayı: 902, Sayfa: 42 - 43). ●

** Önceki derlemeler Kıyı'nın 77, 78, 79, 83, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93. sayılarında yayımlanmıştır.*

şiirler

Sait KÜÇÜK

yağan kara karşı

yüreğimde
açan gülü
taktım yine de
yakasına
güvendiğim
dağların

sorgu

yaşam böyle güzelken
gökyüzü masmavi
dağlar rengarenk
kuşlar cıvıl cıvılken
seninle konuşmanın
bir masada oturup
dostluk çayı içmenin
çıkarmadan tadını
bulaştığın eylemin
ölüm koyup adını
öyle birdenbire
sessiz sedasız
var mıydı
dünyadan
göçmek

özlem

akıp gidiyor ömrüm
özlemini içinde insan olmanın

diken

dikene sordum
mutluyum dedi
gülün dalında bitmekten

atardamar

1938'den 1946'ya ÇORUM HALKEVİ YAYIN ORGANI ÇORUMLU

Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde, **Atatürk**'ün amaçladığı ilkeler doğrultusunda, **Cumhuriyet Halk Partisi** tarafından kurulur.

Başlangıçta 14 ilde kurulan **Halkevleri**'nin yurt genelindeki sayısı 1939'da 373; kapatıldığı yıl olan 1950'de ise, 478'di. Halkodaları'nın sayısıysa 4332'ye ulaşmıştı.

Halkevleri'nin çalışma alanları: Dil - edebiyat - tarih, güzel sanatlar alanında etkinlikler oluşturmak; halk dersaneleri, kurslar, kütüphaneler, müzeler açmak; folklor araştırmaları yapmak, gösteri ve temsiller; spor, sosyal yardım yoluyla, köylüyle kentliyi kaynaştırmak gibi alanları kapsıyordu.

Çorum Halkevi ise, 1938 yılının şubatında bugünkü belediye binasında açılıp çalışmalarına başlamıştır. Çalışma kollarında 1938 yılı itibariyle 47 kadın, 921 erkek üye bulunuyordu.

Çorum Halkevi, bir de aylık yayın organı çıkarmıştır: **"Çorumlu"** dergisi. **Çorumlu**, **"Çorum Halkevi Dil Tarih ve Edebiyat Komitesi"**nce 15 Nisan 1938'den, yayımına son verildiği, 1946 yılının ağustosuna değin 61 sayı çıkarılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın en bunalımlı yıllarında yayımını sürdüren **Çorumlu**, başta kâğıt sıkıntısı olmak üzere türlü nedenlerle yayımına ara vermiştir. Ama yine de kaldığı yerden yayımını sürdürmüştür. **Çorumlu** sekiz yıl, dört aylık zaman süreci içinde, büyük bir eğitim ve kültür hizmeti vermiştir. Geniş bir kültür yelpazesinde tarihten coğrafyaya, sanattan folklora değin -geçmişten günümüze ışık tutacak nitelikte- yüzlerce belge, yazı ve fotoğraf dergide yer almıştır.

Çorumlu'nun çıkarılışında gösterilen çabanın büyüklüğünü, verilen emeğin yüceliğini dergiyi incelerken daha iyi anladık. Tüm emeği geçenleri takdir ve saygı duygularımızla anmayı bir görev biliyorum.

Bu yazı dizimizde, bizden sonraki araştırmacılara da ışık tutmak amacıyla, **Çorumlu**'nun 50 - 55 yıllık sararmış yaprakları arasında bir gezinti yaptık. İlginç, etkileyici ve nice sanatsal güzellikleri yansıtıcı yazılarla karşılaştık. Her sayıda yer alan belge, yazı ve fotoğraflar; bize, geçmişten; hoş, tatlı ve aydınlık esintiler getirdi.

Başarılı olabildikse ne mutlu bize.

Bu çalışmamı beni **Çorumlu'yu** incelemeye özendiren, şair dostum **Ahmet Özer**'e adıyorum.

Muzaffer GÜNDOĞAR

1938'den 1946'ya, çorumlu

• Muzaffer GÜNDOĞAR

- Ahmet ÖZER'e -

maniler sevda yüklüdür

Çorumlu'nun 15 Nisan 1938'de çıkan ilk sayısı, sorumlu müdür Bedri Bilginer'in "Çorumlu'yu Neden Çıkarıyoruz" başlıklı yazısıyla başlar. Bir sonraki sayfada verilen çalışma programından yola çıkılarak özetle şöyle denir:

".....Bu konular çerçevesinde toplanan ve toplanacak belgeler, fotoğraflarıyla beraber aşağıda yazılan programa göre, büyüklerimizin bilim adamlarımızın yardımlarına güvenerek yayım ve saptamasına çalışacağız..."

Abidin Varan'sa, "Halkevleri'nin Kuruluşundaki Maksat ve Gaye" adlı yazısında:

".....Halkevleri vatandaşların binbir derdine deva olacaktır, binbir hastalığını iyileştirecektir. Hükümetin elinin ulaşamadığı dertlere, yaralara el koyacak, onları tedavi edecek; o yaraların, o dertlerin bir daha meydana gelmemesi için önlemler alacaktır..." diye yazar.

Çorum'un türkülerini ve oyun havalarını derleyip notalayan müzik öğretmeni Sadi leblebicioğlu, bu sayıya, "Çorum Halay Oyunu'nu ve "Arzı türküsü" nü almış.

Çorum Halayı türküsünden bir bölüm alıyoruz:

.....

Name yazdım sokuya — Karşıda kürt evleri
Gelen giden okuya — Yayılır develeri
kızlar şaraba düşmüş — Oturmuş inek sağar
Gelinler ırakıya — Terliyor memeleri

Maniler; dedelerimizin, ninelerimizin yeniyetmelik dönemlerinden günümüze tatlı, coşkulu, güzelliklerle dolu, sevda yüklü esintiler getirir. Şendir, şakraktır; çoğu zaman da çapkındır bu maniler. Manilerde, geçmişin dar görüşlü, hoşgörüsüz, yasakçı düşüncelerine sevdalıların, yüreklerinin tüm gücü ve sıcaklığıyla kafa tutmaları da görülür.

Uzun yıllar Çorum Halk Kütüphanesi'nde çalışmış olan folklor araştırmacısı, "hâfız-ı kütüp" rahmetli Eşref Ertekin de, Çorum Manileri, atasözleri, bilmeceler; cönklerden derlediği destanlar, türküler ve deyişlerle hemen hemen her sayıda yer alır.

Eşref Ertekin'in derlediği "Çorumlu maniler"den iki örnek alıyoruz.

Gergefin nakışları — Camdan sakız akıyor
Çıkamam yokuşları — Kız nişanlın bakıyor
Yarime selam edin — Koynundaki memeler
Şu Çorum'un kuşları — Turunç olmuş kokuyor

Çorum haberlerinin verildiği bölümde; üç yeni ilkokulun Sungurlu, Mecitözü, İskilip'te yapımına başlandığı, bunun için de 80.000 lira harcanacağı bildirilir.

Diğer bir haberse, "Yatı Okulları" üzerinedir:

"Çorum ilinde işlemekte olan üç yatı okuluna ilaveten Mecitözü kazasının Çıkrık köyünde, (Bu satırların yazarının köyüdür.) 23 köyün ortasında bir yatı okulu açılmıştır. Bu okula daha ilk hamlede 75 çocuk yatılı olarak kaydedilmiştir. Okulun açılması ve erzaklarının tedariki işlerinde çok yakından ilgilenen Sayın İlbayımız (Vali) Süreyya Yurdakul'a ve Mecitözü kaymakamı Bay Kâzım'a teşekkür eder ve çocuklarının erzakını seve seve veren 23 köydeki yurt ortaklarımızı da kutlarız."

(Bu yatı binası, 1927 yılında Çıkrık köyünde açılan Bölge İlkokuluna ek olarak yapılmıştır. M. G.)

Her sayının sonunda, İstanbul Devlet Arşivinden çıkarılmış belgeler (fermanlar, mahkeme sicil ve tutanakları) ile vakfiye ve zaviye suretleri yayımlanır.

bir çiğdem türküsü

Çorumlu'nun 15 Mayıs 1938 tarihli 2. sayının ilk yazısı yine Abidin Varan'ın. Yazı, "İnkılap Vazifeleri" başlığı altında, "19 Mayıs ve 23 Nisan'ı anlatır. Yazı bu iki önemli bayramın ulusal coşkusunu taşır.

Abidin Varan yazısının bir yerinde Atatürk için şöyle der:

".... Hiçbir şehinşah, hiçbir hükümdar Atamız kadar bahtiyar değildir. Çünkü imparatorların. kralların tahtları, sarayları vardır. Halbuki Atamız'ın sarayı vatan, tahtı milletin kalbidir..."

Nazmi tombuş, tarihi inceleme konuları yanında değişik türdeki yazılarıyla da hemen hemen her sayıda yer alır. Bu sayıda olduğu gibi, bundan sonraki sayılarda da yazdığı, "Çorum'un Eğlence ve Çocuk oyunları"na rastlarız. Bu tür oyunlar artık ne yazık ki köylerde bile yaşamıyor. Büyük bir bölümü de unutulmuş durumda. Orta yaşı geçmişlerin anılarında ve Çorumlu'nun sararmış, tozlu yaprakları arasında yaşamaktadır.

Nazmi Tombuş, "Çiğdem Eğlencesi"nde; çocukların, kış sonrası kırlardan topladıkları baharın muştucusu sarı çiğdemlerle bir karaçalıyı çiğdemleyip, hep bir ağızdan "Çiğdem Türküsü" söyleyerek ev ev dolaşmalarını; topladıkları yağ, bulgur ve kıymadan oluşan, pişirttikleri yemeği hep birlikte neşe içinde yemelerini anlatır.

"Çiğdem Türküsü" de şöyle:

Çiğdem çiğdem çiçeği
Alaca bulaca saçağı
Dedem Allah köşeği
Dam üstünde boyunduruk
Dura dura yorulduk
Verenin fındık daşaklı oğlu olsun

Sanat Şubesi bir konser sırasında.

Vermeyenin kara kedisi
Kıymadan, yağdan, bulgurdan

Çorumlu'nun 15 Haziran 1938 tarihli sayısında ve sonraki sayılarda, tarihsel bağlamdaki inceleme yazılarıyla yer alan Hikmet Turhan Dağlıoğlu, "Onuncu ve onbirinci yüzyıldaki (Hicri) Çorum'u inceler. Dört beş yüzyıl öncesinin Çorum'una bir pencere açar.

İstanbul'da, Devlet Arşivi'nden Çorum'a yönelik inceleyip çıkardığı tarihsel belgeleri Çorum'a, Çorumlu'ya gönderir, H. Turhan Dağlıoğlu.

Bu sayıya aldığı, "Onuncu Hicret Asrında Çorum" adlı yazısında şöyle der:

"İstanbul'da Başvekalet Arşiv Dairesi'nde bulunan mühimme defterlerinde, geçmiş zamanların bütün idari, sosyal mali, adli, hüküm ve muamelelerine rastlanır. Tarihimizi aydınlatmak bakımından bu defterleri incelemek çok faydalı ve güzel bir ilim işidir.

Bu şehrin, tarihte oynadığı rolü ancak o devre ait vesikalarla ortaya koymak mümkündür. mühimme defterlerindeki hükümler içinde çok mühim olan kayıtları imkân oldukça bu sütunlarda neşredeceğiz..."

15 Ağustos 1938 tarihli Çorumlu'da yayınlanan H. Turhan Dağlıoğlu'nun yukarıda sözü edilen yazı dizisinden bir bölüm alıyoruz:

"Mecitözü kadısına H. 981 tarihinde gönderilen bir hükümdür. (Mecitözü o zamanlar Amasya sancağına bağlıdır.) (.....) O zamanın harp gemileri olan kadırgalara kürekçi bulmak için (.....) bazı katil, hırsız ve memlekettte asayiş ve toplumsal düzeni bozan adamlardan istifade edildiğini anlamaktayız."

15 Eylül 1938 tarihli 65. sayıda Neşet Köseoğlu'nun, "Folklor Derlemeleri" bölümünde destanlara yer vermiş. Aldığı destanlardan ikisi, toplumsal acıları geçmişten günümüze, yüreklerimize taşır. toplumsal acıları geçmişten günümüze, yüreklerimize taşır.

İki yaşında öldürülen bir çocuk için Alacalı Aşık Haydar'ın yaktığı ağıttan bir alıntı yapıyoruz:

Askere gitmedi mektup yazayım
Ölmedi ki mezarını kazayım
Şu dağları koyuk koyuk arayım
Yitirdim yavruyu ben bulamadım

İkinci ağıt da, Çorum'un kargın köyünde öldürülen gelin "NÖNÜ" için yazılmıştır. Yazanı belli değildir. Bir dörtlük alıyoruz.

Güzel gelin bebeğini beliyor
Kanlı düşman kamasını biliyor
Anam bacım koyun gibi meliyor
Eyvah güzel gelin ömrüne yazık

Çorumlu'nun 29 Ekim 1938 tarihli 7. sayısında H. Turhan Dağlıoğlu'nun "Dil Bayramı" ile ilgili bir yazısı var.

Yazı şöyle başlar:

"26 Eylül, Türk dilinin istiklale kavuştuğu gündür. 1932 yılında Dolmabahçe Sarayı'nda ilk Türk Dil Kurultayı'nın toplandığı zamandan bugüne kadar, tam altı yıl geçmiş bulunuyor. Dilimizin bu kısa zaman içindeki gelişme ve güzelleşmesi karşısında duyduğumuz sevinç ve heyecan büyüktür. (.....) Dünya dillerine analık etmiş bir dilin büyük varlığını ancak Atatürk'ün dehası ortaya koydu, bu dilin yollarını aydınlattı.

Türk dilinin tarihi hakları artık yabancı dillerin tasallutundan ebediyyen kurtulmuştur. Türkçenin Arapça, Farsça gibi iki yabancı dilin yardımıyla konuşulabileceğini sananlar, bu yeni ve büyük hakikat önünde derin ve tarihi hataya düşmüş olduklarını anlamışlardı..."

H. Turhan Dağlıoğlu'nun tarihi belgelerinden (Onuncu Hicri Asırda Çorum) birini alıyoruz:

"1578 tarihli belgede, Çorum'da büyük bir zelzele olduğunu, şehirde birçok bina arasında, Çorum'da sancak beyliği yapmış olan meşhur "Gülabi Bey"in inşa ettirdiği cami ile minaresinin de harap olduğunu ve bunun tamiri için 7500 akça sarfı lazım geldiğini bildirmektedir..."

(Bugün Çorum'daki, büyük mahallelerden birinin adı"Gülabibey"dir.)

tarihe tanık bir dergi

Çorumlu'nun 15 kasım 1938 tarihli 8. sayısı, Türk Ulusu olarak en büyük kaybımızın (Atatürk'ün ölümünün) acısının salt yüreklere değil duygu ve düşünceler yoluyla sayfalara da sindiği sayıdır.

Hikmet Turhan Dağlıoğlu, "Atama Ağıt" şiirini oldukça duygusal bir dille yazmıştır.

Abidin Varan'ın yazısı Atatürk'ün ölümü üzerinedir: "kaybın Akisleri."

Yazıdan bir bölüm alıyoruz:

"..... Ebedi istirahatgahında, bu fani hayata göz yumduktan sonra da müsterih olabilirsin. Çünkü arkanda bıraktığın 18 milyon çocuğun senin eserini, senin inkılaplarını senin rejimini, senin cumhuriyetini yaşatacak ve yükseltecektir...."

Bu yazının ardından Sabiha Zekeriya Sertel'in Tan'dan alınma bir yazısı yayımlanır: "Atatürk'ün Ölüsünü Bekleyen Subaylar".

Yine bu sayıda, "Çorum'a Ait Notlar" bölümünde, Cevdet Yakup'tan "Çalkara Köyünde Soku Başı" yazısı edebi bir röportajdır.

Gazeteci- yazar olan Cevdet Yakup, Çorum Mecitözü doğumludur (1910 Milliyet, Son Posta, İkdam, İnkılap, Samsun, Kurun, Tan, Cumhuriyet, Yeni Asır, Ulus gazetelerinde yazar. Yurt mektupları, şehir ve köy röportajları yayımlar bu gazetelerde. Oldukça arı, işlek güzel bir dili vardır.

"Çalkara'da Soku Başı" yazısından bazı alıntılar verelim:

"Kızılırmak'ı arkada bırakalı çok oldu. Kelkit'in yakınlarından geçiyoruz. Önümüzde yeşile çalan bir ova ve başımızda mor kanatlı Herek dağları... Doruklarında, tutuşmuş bir gönül gibi yana yana yalazlanan çamlar...

(.....)

Gün vura vura yanmış yüzlerin, "Doksan Üç Cengi"nden kalmış ihtıyarların ve yüzlerinde göz izi olan tazelerin büyüsüne tutuluyorum...

(.....) Buğdayı kaynatıyorlar. Güneşte kurutup, içi oyuk taşın ortasına dolduruyor, halka halka halkalanıyorlar. Sonra dibeklerle vura vura eziyor, bulgur yapıyorlar. Bu oyuk taşa"soku" diyorlar.

Manzara harikulade güzeldi.

Yerimde duramadım. Yavaş yavaş aralarına karıştım. Gözleri ateşböcekleri gibi ışıl ışıl, ürkek ve titrek... Belli ki o şark'ın, o eşleri kalmamış yosmalarından. Saf ve temiz memleket kızları... Sakarya, Dumlupınar'da gülle taşıyıp, can verenlerin soyundan...

Dibeklerin biri kalkıp biri iniyor... Neşeli kahkahalar uzaklarda akisleşiyor ve maniler başlıyor.

Bahçe pezik değil mi?
Yürek ezik değil mi
Ben sevdim eller aldı,
Bana yazık değil mi?
.....

Ve Çalkara dağlarından, Çalkara kızlarına ses veren, dalga dalga, yanık yanık türküler, rnaniler... Duyulmuş da

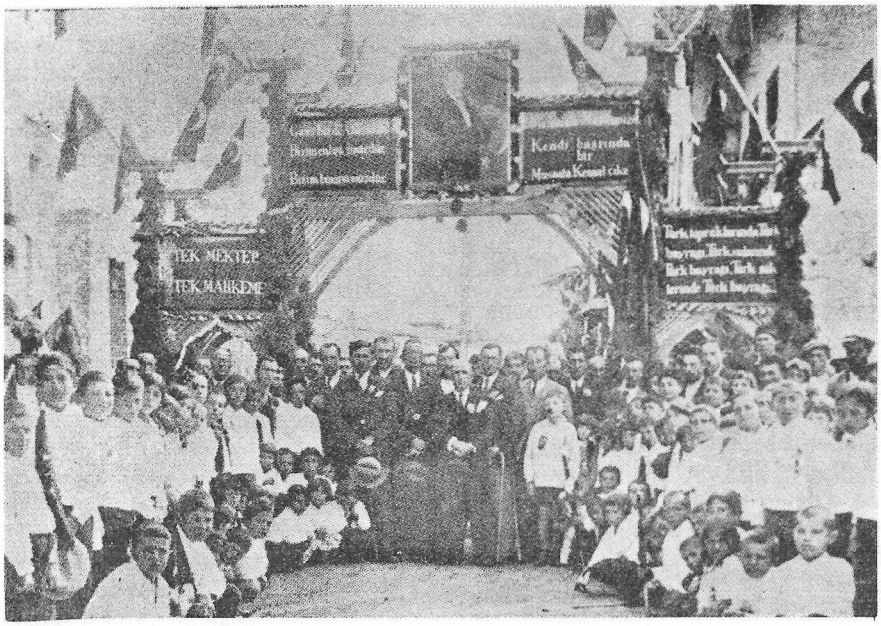

Çorum'da o dönemde yapılan çeşmelerden bir örnek

hissedilmemiş sevdaların gönülde düğümlenip kalmış tatlı saraları..."

15 Şubat 1939 tarihli Çorumlu'nun 11. sayısında ilginç yazılar yer alır. Tarihsel belgeleri yayımlamayı sürdüren H. Turhan Dağlıoğlu'ndan üç kısa belge alıyoruz.

"..... Belgelerden biri, Çorum beyi Behram beye yazılan bir hükümdür ki 1584 tarihlidir. Ve vezir Osman Paşa'ya para hazırlanmasına dairdir.

İkinci belge ise, ordu ile gelen kırk katar deveye arpa ve saman tedarikine dairdir. Ve 1584 tarihlidir.

Üçüncü belge de, veziri azamla gelecek askerin et ihtiyacı için koyun hazırlanmasına dairdir. Bu da 1585 tarihlidir.

Bu üç belge de birer harp ve menzil hükmündedir." diyen H. Turhan Dağlıoğlu, On altıncı yüzyılda İran'la yapılan savaşların, Anadolu'yu harap ettiği gibi, devlet bütçesini de onulmaz biçimde sarstığını belirtir.

Neşet Köseoğlu'nun yazısının konusu; "Evliya Çelebi'ye göre Çorum ve Havalisi"dir.

Yazısının giriş bölümünde şöyle der:

"Evliya çelebi büyük seyahatine h. 1050 yılında Bursa'dan başlamıştır. Erzurum'a gitmek için Sapanca, Bolu, Tosya yolu ile Çorum'un Osmancık ve Hacıhamza kasabalarından geçmiştir...

(.....)

H. 1057 yılı Zilkadesinin 18. günü Erzurum'dan İstanbul'a dönerken Çorum'a uğramıştır. Direklibel'den Osmancık yolu ile gitmek istemişlerse de, fazla miktarda (bir gecede beş karış) kar yağdığından geçemeyerek Gümüş'e gelmişler, (Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesi) ve burada üç gün kaldıktan sonra Dankaza yolu ile Kırkdilim'e, büyük müşküllerle Kırkdilim yolu ile de Çorum'a gelmişlerdi...."

Çorumlu'nun 15 Haziran 1939 tarihli 15 sayısında da ilginç yazılar yer alır.

Neşet Köseoğlu, "Tarihte Çorum Köyleri ve Paşaköy ile Sakız Divanı" adlı yazısı bunlardan birisidir. Tarihsel belgeler ışığında bu köylerin geçmişini araştırır.

Aşık Haydar, Çorum Belediye Çavuşlarından Necip'in bir kamyon tarafından ezilip ölmesi üzerine bir destan yazar. Bundan 54 yıl önce bir kişinin trafik kazasında ölmesi çok az rastlanan bir olay olduğu için, Necip'in ölümü büyük yankı uyandırır.

Destandan bir dörtlük alıyoruz:

.....

Dönmüyor dilleri ezilmiş başı
Ağıttan figandan inleşir çarşı
Çok hizmeti vardır Çorum'a karşı
Kanlı kamyon nasıl kıydın Necip'e

Eşref Ertekin, "Cönklerden Derlemeler"inde "Nahifi" adlı bir şairin espirili ve abartılı iki destanını alır bu sayıya.

Bir dörtlüğü şöyle:

.....

Sofra geldi döşenildi çörekler
Kırk bin sini kızartıldı börekler
Pilav için hazırlandı kürekler
Yüz altmış kuzu büryanımız (kebap) var

dünya ikinci kez paylaşılırken

.....

Yayımına dört ay ara verdikten sonra, 30 Kasım 1939'da 17. sayıyla yeniden yayın yaşamına döner Çorumlu.

"Dil Bayramı, Bir Matem" yazısıyla Nazmi Tombuş şöyle der:

"..... Mesut bir bayramın (Dil bayramı) son sevincini, büyük bir matemin (Atatürk'ün ölüm yıldönümü) yürekleri yakan acısı takip etti..."

Son iki satırı da şöyledir yazısının:

"..... Dikkat şimdi Milli Şef kumanda veriyor:

(İleri...Ulu Türk. Arş!)

Yine bu sayıda, Ankara Devlet konservatuar Arşiv Şefi Muzaffer Sözen'in (Sarısözen) "Çorum Halayı) incelemesi ilginç bir yazıdır.

(Bilindigi gibi Muzaffer Sarısözen, uzun yıllar Türkiye radyolarında "Yurttan Sesler" korosunu yönetmiş, halkoyunları, halk türküleri araştırmacısı ve derlemecisiydi. 1963 yılında ölmüştür.)

Bu sayının sonunda, Muzaffer Sarısözen'in çektiği, Çorum Halkoyunları ekibinin Çorum Halayı figürlerinin resimleri yer alır.

Çorumlu'nun, 1 Ocak 1940 tarihli 18. sayısının ilk yazısı Nazmi Tombuş'un. "Yeni Yıla Girerken" başlıklı yazısında, Avrupa'da tüm şiddetiyle süren savaş (İkinci Dünya savaşı) nedeniyle şöyle der:

".... Geride kalan oluşumu, geçişini, değişmelerini ciltler arasında saklayan tarih ne yazık ki; insan oğullarına eskisinden daha şerefli hikayeler nakledemeyecek, daha mesut sahneler gösteremeyecek.

(.....)

İnsanlık kahhar ölümler saçan yıldırımlar altında pek muzdarip ve güçsüz.

En aciz bireyinin dahi burnunun kanamasına dayanamayan toplum, en gürbüz, en genç oğullarının kanlarını sel gibi akıtmaktan yürekleri kan ağlamakta,...

(.....)

İşte yeni yılın ilk günleri. Savaş fecaatinin gönülleri tutuşturan, sinirleri uyuşturan acılarıyla dolu..."

H. Turhan Dağlıoğlu Çorum tarihine ilişkin incelemelerini aralıksız sürdürmektedir.

"Çorum Tarihine ait Vesikalar" adlı yazısında Çorum'un 17. 18 ve 19. yüzyıllara ait beş belge daha yayın-

lar. Bu belgelerde Çorum ve yöresinin o zamanki iç durumları gözler önüne serilir.

Şöyle der Dağlıoğlu:

Bu belgeler sayesinde Çorum'un 16. ve 18. yüzyıllarda depremlerden harap ve birçok yangınlara sahne olduğunu, bu nedenle birçok Çorumlu'nun memleketlerini terkederek, Mısır'a göçtüklerini anlıyoruz..."

Rifat Arıncı, Çorum'un İskilip ilçesinden olan"Şeyh Muhittin Yavsi"yi anlatır. Şeyh Muhittin, "Zeyniye Tekkesi" şehliğinden İkinci Beyazit'in hocalığına kadar yükselir. "Ali Kuşçu"nun damadı, "Ebussuud Efendi" nin de babasıdır.

Simavlı Kadı Burhanettin'in Varidat" adlı eserini şerh ettikten sonra ünü artmıştır. İkinci Beyazıt tahta geçince Hocası'nı İstanbul'a getirtmiş, İstanbul'da "Meteris" tekkesi denilen"Müderris Tekkesi"ni yaptırıp, onu oraya yerleştirerek, "Hünkâr Şeyhi" yapmıştır.

Çorumlu'nun sayfalarında zaman zaman nitelikli çevirilere de rastlarız. Bunlardan birisi, bu sayıda yer alan, Claude Ferrere'den İhsan Madenoğlu'nun Yaptığı "Türk Vicdanı" adlı çevirisidir.

Eğitimci- yazar Recep Rahmi Tankaya, "En Büyük Acı" şiiriyle 1939 Erzincan depreminin acısını destanlaştırıp, ulaştırır o günlerden bu günlere. 54 dizeden oluşan destan şöyle başlar:

Gece sabaha karşı sarsıldı Anadolu,
Bir kudurmuş zelzele kapladı sağı solu.

Yıktı bir an içinde köy şehir ve kasaba;
Ölüler yaralılar gelmez oldu hesaba.

Nerde kaldı Erzincan, nerede kaldı Tercan;
Kaldı mı Erzincan'da sağlam kurtulan bir can.
.....
Ve şöyle sonlanır "En büyük Acı."
.....
Eykahraman milletim sen ki hakka taparsın .
Sarsılmaz imanınla çok Erzincan yaparsın.

isyanlar, depremler, okullar

1 Şubat 1940 tarihli Çorumlu'nun 19. sayısında Nazmi Tombuş'un, bir kitap tanıtım yazısı vardır. Eski Çorum ve Konya Valisi Cemal Bardakçı'nın "Anadolu İsyanları" kitabıdır bu. Nazmi Tombuş:

"287 sayfalık kitabın 13 bölümden oluştuğunu ve beşinci H. yüzyıldan günümüze kadar (Kurtuluş Savaşı sonrası) Anadolu Türkler'ine ait siyasi, idari, içtimai yenilik ve değişimlerin derinliklerine inerek iç yüzlerini aydınlatmakta, henüz tarih sayfalarına geçmeyen isyanların oluş ve sonuçlarını yazmaktadır..." der.

Çorumlu'nun, 1 Mart 1940 tarihli 20. sayısından alıntıladığımız ilk yazı Süleyman Köstekçioğlu'nun. Yazı, "Yıldırım Beyazıt'la Kadı Burhanettin Ahmet'in Çorum'daki muharebeleri"ni anlatır.

Şöyle der bu yazısında Köstekçioığlu:

".... Alim- şair ve birkaç dil bilen Aziz Bin Erdeşir Esterebadir'in yazdığı "Bezmü Rezm" adlı kitabı Anadolu Türkleri'ne ait tarihi membalar serisinin ilkidir. H. 926 yılında yazılmıştır.

Aziz Bin Erdeşir, hayatının bir kısmını Kadı Burhanettin'in vak'a nüveysliği ile geçirmiş ve bu tarihini oluşturmuştu.

1 Nisan 1940 tarihli 21. sayıdan alıntıladığımız "Zelzele" adlı yazı Nuri Uğur'un.

Nuri Uğur, geçmişten, Erzincan depremi (1939) felaketine kadar, Çorum'un geçirmiş olduğu deprem felaketlerini anlatır. Özetleyerek alıyoruz:

Çorum'da 1192, 1729, 1733, 1734 ve 1758 yıllarında önemli depremler olduğu, özellikle 1758 yılındaki depremin yanısıra ortaya çıkan kıtlığın, ihsanların ve hayvanların ölmesine yol açtığı, Yusuf Bin Aldüllatif'in el yazması notlarından aktarılmıştır.

Kentte, 1786 yılında da bir deprem olmuş ve bu depremle Çorum Ulucami harap olmuştur. Depremler 18. yüzyıl ile 19. yüzyılın ilk çeyreğinde de sürmüştür. 1793'teki büyük depremle evler yıkılmış, insanlar ve hayvanlar ölmüş; 800 kişiden fazla bir nüfus başka yerlere göç etmiştir. 1800 ve 1824 depremleri de, kente çok hasar vermiş, halk yaşamlarını çadırlarda sürdürmüştür.

Çorumlu'nun 3. cildi, 1 Ağustos 1940 tarihli 25. sayıyla başlar.

1940 yılında Çorum'da lise yoktur. Çorumlu, ortaokuldan sonra öğrenim yaptıracağı çocuklarını lisesi olan başka illere göndermektedir. Dışarda çocuk okutacak kadar parasal gücü olmayan, onun sıkıntılarını göze alamayan birçok Çorumlu'nun çocuğu eğitimden mahrum kalmaktadır.

Nazmi Tombuş'un bu sayıda yer alan yazısı tüm Çorumlular'ın lise isteğini dile getiren bir yazıdır.

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz.

"..... İlin 287 bin, merkez ilin 68 bin, merkez kasabanın 22 bin nüfusu vardır Çorum ve İskilip orta mekteplerinin 700'ü aşkın öğrenci mevcudu olup, bugün öteki (büyük illerin) liselerde 250'den fazla Çorumlu öğrenci bulunmasına rağmen, ilimizin henüz bir liseye kavuşamaması halkımızı büyük bir üzüntü içinde bırakmaktadır..." diyerek, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'den Çorum'a bir lise isterler.

Çorumlu'nun, 1 Eylül 1940 tarihli 26. sayısı dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 13 Ağustos 1940 tarihine müsadif salı günü, yaz saatiyle 18'de Çorum'u teşriflerini tebçil ve taziz maksadile iş bu sayımızı, bu şerefli ve unutulmaz hatıraya tahsis ve ithaf eyleriz.."

Bu sayıda, İsmet İnönü ile ilgili yazılmış yazılar ve şiirlerden başka, onun yaşam öyküsü, sözleri ve Çorum ziyaretiyle ilgili 23 fotoğraf yer alır.

1 Ekim 1940 tarihli 27. sayı nazmi Tombuş'un, "Dil İnkılabı savaşı" yazısıyla başlar.

Nazmi Tombuş, 26 Eylül 1932'de kurulan Türk Dil Kurumu'nun kuruluşunun 8. yılı nedeniyle kaleme alır bu yazıyı. Türk Bilgini Aşık Paşanın Garipnamesi'nden de alıntı yaparak, ilk kez Aşık Paşa'nın dil sorununa değindiğini anlatır.

Yazıdan bir bölüm alıyoruz.:

"..... Bütün ulusal dertlerimize deva arayan ve bulan Büyük Ata, asırlardan beri şifa bulmayan bu yara üzerine de elin i koydu. 1932 yılı eylül'ünün 26. günü bir kurultay topladı. Bu toplantıda Türk Dili'ni yabancı dil tesirlerinden kurtulabileceği düşünüldü. yapılacak işlerin, gidilecek yolların ana çizgileri çizildi. Bu uğurlu işin başarılması için bir kurum (Türk Dil Kurumu) meydana getirildi..."

1940'lı yılların en etkin ve gelişmiş kitle ilitişim aracı harika kutu olarak nitelenen radyoydu.

Rüştü Coşgun, "Radyoma" şiirinde, İkinci Dünya Savaşı yıllarının buhranlı günlerini yansıtır. 24 dizelik şiirinden bir dörtlük alıyoruz.

.....
Radyomun şen sesleri şimdi alev saçıyor,
Ne tarafı dinlesem verdiği haberler şu:
"Yüz bin kişi telefat, kadın, çocuk kaçıyor"
"Yüz tayyare düşürdük, temin ettik uçuşu."

.....

Sabri Dil, "Yeşil Çorum'dan" şiiriyle ilk kez bu sayıda "merhaba" der Çorumlu'nun sayfalarından. Nitelikli ve uyaklı şiirleriyle sonraki sayılarda da zaman zaman görünür.

Şiirinden bir dörtlük alıntılıyoruz.

.....

"Hayalimin baharı Eskiekin bağıdır
Bana şarkı öğreten Kanlikaya dağıdır...
Bugün yine özlerim ilkbahar demlerini
Sarı çiğdemlerini, beyaz çiğdemlerini.

Çağın değişimi, toplumların sosyo,ekonomik yapısını da değiştirmektedir. Bu nedenle birçok gelenek ve göreneklerimiz de geçmişin bir daha dönülüp yaşanması olanaksız yıllarında kalmaktadır. Zaman içinde unutulmaya yüz tutan folklorumuzun bu güzellikleri yaşlıların anılarında, eğer kaleme alındıysa kitap ve dergilerini sayfalarında yaşamaktadır.

İşte Ferit Dedebaş'ın yazdığı"Çorum'da Köy Düğünü" de birçok özelleklerini ve güzelliklerini yitirmiş gelenekleri-mizden. Köy düğününü Ferit Dedebaş şu başlıklar altında inceler:

"1. Düğüne başlangıç 2. Dağdan odun getirme 3. Buğday öğütme 4. Çuval ağzı açma ve hamur yoğurma 5. Ekmekyapma 6. Komşu köylerin daveti 7. keşkek ve pilav pişirme 8. Gelin hamamı alayı 9. Komşu köylerin gelmesi 10. Yemek yeme 11. Hediyelerin toplanması 12. Gece meydan alemi 13. Kına gecesi 14. Perşembe sabah kahvaltısı 15. Güvey ve sağdıca ilişkin tören 16. Gelinin hazırlanması 17. Gelinin baba evinden ayrılması 18. Gelinin koca evine varması."

1 Eylül 1941 tarihli 29. sayının ilk yazısı, Cevdet Bezirci'nin "Çorum'un lise ve sanat Okulu derdi"dir.

Henüz lisesi olmayan Çorum'un sanat okulu ve lise isteği gündemdedir. Çorum'da açılacak bir liseyi Merzifon, Amasya ve İskilip liselerinin besleyebileceği belirtilerek, lise isteğini Cevdet Bezirci de yineler.

"Çorum'da yerli sanatlar" yazısıyla Hayri Karamuk, Çorum'da Dabağlık sanatını ele alır, şöyle der:

"..... Yakın zamana kadar çevre il ve kasabaların deri ihtiyacını temin eden Çorum tabağhanesi, bugün tüccarların ham derileri dışarı sevketmek hırsından dolayıdır ki, sönük bir duruma gelmiştir. Daha dün Kayseri, Yozgat, Merzifon, Samsun, Amasya gibi şehirlere deri sevketmekle hayatını kazanan Çorum esnafı bugün eli koynunda işsiz güçsüz beklemektedir. Bu durumun islahı, ham derinin Çorum'dan dışarı çıkmasını önlemekle kabildir...."

"Arzda ve Yurdumuzda zelzele Bölgesi" yazısıyla Rifat Arıncı'nın Ülkemizde salt Erzincan'da, 1047'den 1939 yılına değin 19 deprem olduğunu saptayan Rifat Arıncı, bilinen birçok deremin tarihleriyle birlikte dökümünü yapar.

Burada "Çorum Yağmuru"nu, Çorum'un geçmişte geçirdiği felaketlere örnek olarak alıyoruz.

"..... 1619 ilkbaharında Çorum ve çevresine şiddetli bir yağmur yağar. Köylerde oldukça büyük bir hasara yol açar. Abdalata tekkesinin kapısının üst eşiğine kadar çıkar sel suları, üç evin dışında tüm evleri oturulamayacak duruma getirir. Halkın sefaleti ve feryadı ayyuka çıkar. Devletçe önlem alındığına dair ele hiçbir belge geçmemiştir..."

cumhuriyet yönetimi kültürü

1 Ekim 1941 tarihli 30. sayıda, İhsan Sabuncuoğlu ve arkadaşlarının Çorumlu adına, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'yü yazdıkları lise isteği mektuplarının sureti yayınlanır. 13 Ağustos 1941 tarihli bu mektuba, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'den şu yanıt gelir:

Bay İhsan sabuncuoğlu ve Arkadaşlarına
Çorum
Ankara: 15/8/1941

Sayın Çorumlular'ın samimi duygularına teşekkür ederim.

İmkân hususlünde lise hakkındaki arzularının tatmimine çalışılacaktır.

Çorum çocuklarına selam ve muhabbet.
İsmet İnönü

Eşref Ertekin bu sayı için Çorum'da söylenilen bilmeceleri de derler. Birkaç örnek veriyouz.

"Pır pır uçar, durmayıp kaçar." (baca dumanı)

"Altı kemik üstü kemik, İçinde bir kara memik." (kaplumbağa

"Pat etti küt etti; başında beyaz külah bitti." (patlayan mısır)

"Baldan tatlı, baltadan ağır; mendile konulmaz, tadına doyulmaz." (uyku)

"Yer altında bulgur kaynar." (karınca)

"Filfillice, burnu eğrice." (nohut)

"Altın tas, gümüş tas; birin kaldır birin bas." (ay ile güneş)

1 Kasım 1941 tarihli 31. sayının ilk yazısı, C.H.P. Genel sekreterinden Halkevi başkanlığına gelen yazının suretidir.

Yazıda şöyle denir:

Halkevi reisliğine ..... ÇORUM

Eviniz tarafından çıkarılmakta olan "ÇORUMLU" dergisinin neşriyatını takdir ederek 250 lira mükâfat gönderiyoruz.

Çorum Halkevi'nde bir çocuk balosu.

Bu kıymetli derginin 5/VII/939 tarih ve 5/1491 sayılı tamimimizle işaret edilen hususlar dairesinde ve daha güzel bir şekilde intişarını umarız.

Derginin çıkarılmasında yardımları bulunan bütün arkadaşlarımı ayrı ayrı tebrik eder, gözlerinizden öperim.

C.H.P. Genel sekreteri
Erzurum Mebusu
Dr. A. A. Tüzer

1 Aralık 1941 tarihli 32. sayıda yer alan yazılardan biri de Abdullah Ercan'a ait. Ercan, "Şiire Dair" başlıklı yazısıyla şiir üzerine yazmış. (14. yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler" kitabını hazırlayan kişi MG)

Yazısından kısa alıntılar yapıyoruz:

".... O ruhta estekik dalgalanmalar yapıp, his heyecan ve hassasiyetten ibaret bir insan yaratan haliktir..."

(.....)

".... Edebiyatı Cedideci'ler şiiri yalnız vezin ve kafiyenin dar çerçevesinde görmek istemezler. Ve bir nesir şiirin varlığına inanırlar. (....) Genç sanatkârlar arasında hâlâ nesir şairi yetişmemiştir. Yetişti ise bile nadirdir ki, nadire itibar yoktur." der

Yine bu sayıda "Halay" şiiriyle yer alan Abdullah Ercan. bu şiirini Çorumlu koçaklara adar. 24 dizelik şiirinden bir dörtlük alıyoruz.

.....
Temiz bir su gibi düzülsün halay,
Şöyle bir açılıp büzülsün halay
Gönülden gönüle süzülsün halay.
Her kime hey, herkes sevdiğine hey...

Ankara'ya, Çorum Halkevi Folklor Gecesi için giden ekibin içindeki Tarhanlı Aşık kul Mustafa için, Behçet Kemal Çağlar'ın yazdığı"Kul Mustafa'ya" şiiri beş dörtlükten oluşur. Buraya son dörtlüğünü alıyoruz.

.....
Söyle Aşık Ömer bıraksın nazı,
Bülbülsüz geçirdik biz nice yazı.
Duyulsun radyoda sözile sazı,
Kul Mustafa çıkagelsin Çorum'dan

Sıtkı Aktan; Çorumlu'nun 33. 34 ve 35 sayılarında "Osmancıklı Aşık Kadri'nin, Aşık İzani ve Aşık Geyhuni ile karşılaşmalarını ve onlarla atışmalarından da örnekler verir Sıtkı Aktan.

Çorumlu'nun, 1942 yılı 34, 35. sayılarından, (şubat. mart) Eşref Ertekin'in derlediği, hayvanlara ilişkin atasözlerinden birkaç örnek alıyoruz:

"Tay yetişmezse ata paha yetmez."
"At ölür gönü, yiğit ölür ünü kalır."
"İki tımar bir yem yerine geçer."
"inersin gönül inersin, attan eşeğe binersin."
"Kılavuzu karga olanın burnu boktan kurtulmaz."
Sudan çıkan balık, ateşten korkmaz."
"Karıncanın armağanı, çekirgenin budu olur."

Çorumlu'nun birleşik çıkan Nisan-Mayıs, 36-37. sayılarının ilk yazısı, Cevdet Bezirci'nin, "Köy Okullarında 23 Nisan bayramı" yazısıdır. Bezirci bu yazısında:

23 Nisan bayramı günü (1942) yakın köylerden Çorum'a gelen 15 köy çocuğunun, Çorumlu çocuklar tarafından konuk edilmesini, onlarla birlikte bayram sevincini ve coşkusunu yaşamasını anlatır.

Ayrıca, Çorum Valisi'nin çevre köy öğretmenlerinin ve halkının isteklerine uyarak, Çorum'daki 23 Nisan bayramı kutlamaları sonrasında, çevre köy okullarını gezdiğini, çocukların ve halkın bayramına katılıp, bayram sevincini onlarla birlikte paylaştıklarını anlatır bezirci.

Yine bu sayıda, Muammer L. Oral, Şükrü Enis Regü'nün 1942 yılında Remzi Kitabevi tarafından çıkarılan, ederi 40 kuruş olan "Buğu" adlı şiir kitabını tanıtır.

Şöyle der yazısında:

"....Genç şair hepimizin yaşadığı mukaddes ve en güzel çocukluk anılarını nasıl anlatıyor.

Ömürümüzden kopan her yıl
Yeni bir alın çizgisi
Çocukken topaç çevirdiğim
Günleri hatırlatır
Ay ışında cami avlusu.

Ve şöyle sürdürür yazısını:

"..... Herşeyden evvel şairde pürüzsüz bir şiir dili, gözyaşlarında bile başı önüne eğilmeyen bir vakar ve titiz bir mukavemet görülür. Duygularını kolay bir şekilde ifade edebilmiştir..."

Çorumlu, 1 Temmuz 1943 tarihinde, 1 yıl 2 ay aradan sonra 38. sayısıyla yeniden yayın yaşamına döner.

Bu sayıda, İsmail Ceyhan, "Tekkeli Hocaoğlu'nun Odası"nı anlatır.

Oda sözü Çorum'da selamlık anlamında kullanılırdı. Bu odalar çoktan tarihe karıştı artık. Ama, yazı bizi yarım yüzyıl öncesinin odalarında, o odaların gizemli dünyasında gezdirir.

bedri rahmi eyuboğlu çorum'da

Bahri Miyak'ın, Bedri Rahmi Eyuboğlu ile yaptığı"Bir Sanat Konuşması" ilginç bir yazıdır.

Bedri Rahmi Eyuboğlu, Hak Partisi'nin açtığı resim yarışmasına eser hazırlamak için 1942 yılında bir süre Çorum'da çalışmıştır. Türkçe öğretmeni Bahri Miyak, Bedri Rahmi Eyuboğlu'yla Çorum'un Ilıca bağlarında güzel bir gün geçirirler. Söyleşileri; sanat, resim, şiir üzerinedir. Eyuboğlu'nun "yaradana mektuplar" yeni yayımlanmıştır ve gündemdedir.

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz:

"..... Daha ilk görüşmemizde bana kocaman ve bütün vüs'ati ile açılmış bir dost eli uzandı...."

(.....)

Kavak ağaçlarını havuz başına verdiği serin gölge ehramında bütün samimiyetiyle konuştu. Gerçekten onda, başındaki sanat hummasının aksine, ılık bir samimiyet ve mahviyet havası vardı..."

Çorumlu'nun. 1 Ağustos 1943 tarihli 38. sayısından yine Bahri Miyak'ın yazısınından söz etmek istiyoruz.

Bahri Miyak; 26 yaşında iken 1936 yılında ölen Mazlum Kenan Köstekçi'nin 1942 yılında basılan ilk ve tek şiir kitabı, "Zakkum Çiçekleri"ni tanıtır.

Bahri Miyak. kitabın adıyla ilgili olarak şöyle der:

".....Kitabın adı bize sunulan iksirin lezzeti hakkında apaçık bir fikir veriyor: "Zakkum Çiçekleri" hele kapağın üstündeki iki mısra, onları ilham eden ruh sızılarını adeli sancılar kadar hissedilir. adeta elle tutulur hale koyuyor:

"Istıraptan doğdular, şiirlerim acıdır."
"Mısralarımda elem ilhamın kırbacıdır..."

Şiirlerinden de alıntılar yapar Bahri Miyak.

"Tatlı tatlı sallanan dalgalar bir beşiktir;"
"İçinde uyumakta ayın baygın ışığı..."

Şöyle sonlar yazısını:

".... Çorum'un velüt bağrından kopan Mazlum Kenan Köstekçi, his dünyasında, ölümün nefesiyle söndürürülmüş muhteşem bir şamdandır..."

1 Kasım 1943 tarihli 43. sayıda, Neşet Köseoğlu'nun ilginç bir yazısı var: "Çorum'da Oğuz Boyları"

Yazıda kısa bir bölüm alıyoruz:

"..... Oğuz Han'ın altı oğlundan (Deniz, Dağhan, Gök-

han, Yıldızhan, Ayhan, Günhan) her birinin dört çocuğu oldu. Hepsi 24 olan bu çocukların adı ile 24 kabile kurulmuş oldu. Bunlara "Oğuz Boyları" denilmektedir. (.....)

"Çorum'da Oğuz'un 24 boyundan 22'sinin adı, ya köy ya da mevki adı olarak bugün de yaşamaktadır. Bu isimlerin bir kısmı bulundukları yerlere gidilmek suretiyle, bir kısmı da sekiz, dokuz yüz yıl önceki vesikalarda bulunarak, incelenmek suretiyle teyit edilerek tesbit edilmişlerdir.

Oğuz Boyları'ndan en çok bu bölgede köy ve yer adı bırakanlar Bayat, Eymir, Kargın Çavundur Boyları'dır..."

Yine bu sayıda, Çorum Haberleri bölümünde, "Yer Depremi" haberi yer alır. Şöyle:

"26-27 / 11 / 1943 tarihine rastlayan cumartesi gecesi saat biri 20 dakika geçe 25 saniye süren şiddetli bir yer depremi olmuştur..."

Çorum ilçe ve köylerindeki zayiatı da şöyle verir:

"616 yurttaş ölü, 217 yurttaş da yaralıdır. Ev hasarı ise, 3692 ev hasar görmüş, 2354 ev tamamen yıkılmıştır. Hayvan kaybı ise, 5375'tir.."

1 Şubat 1944 tarihli Çorumlu'nun 45. sayısında Bahri Miyak, Mehmet Emin Yurdakul'un ölümü üzerine yazar.

Recep Rahmi Tankaya da, Mehmet Emin Yurdakul için bir şiir yazar.

20 dizelik şiirin ilk dörtlüğünü alıyoruz:

"Öz dilimiz esir iken Arap, Acem dillerine,
Milli duygun gıcıkladı, şiirlerin Türkçe yazdın.
Hakka tapan gür sesinle haykırdın Türk illerine:
Öz Türkçe'ye çığır açıp onu ta kalplere kazdın.

eğitimde yeni ufuklar

Çorum'da bir zamanlar, "cehri" toplayarak bol para kazanmanın, kaygısız ve gamsız bir kış geçirmenin öyküsünü, "Cehri Yarenliği" yazısıyla Fahrettin Ünsal anlatır.

Çorum kentinin kuzeyinden geçen Çomar deresinin yatağı boyunca uzanan, Sıklık Boğazı'nın kuzeyinde bulunan tepeler, 19. yüzyılda "cehri" adı verilen hünnapgillerden bir ağaççık ile kaplıydı. Bunun üzümü andıran meyvelerinden boya elde edilmekteydi.

Yazıdan kısa bir alıntı yapıyoruz:

".... En küçük mülk sahibinin bu yolda (cehriden) yıllık kazancı 30-40 altını bulurdu. O dönemde pazar fiyatlarına göre, 4-5 altınla yıllık ev harcamalarının karşılandığı düşünülürse, cehri ticaretinin Çorum ekonomisine ne denli katkı sağladığı daha iyi anlaşılır..."

Yazısını da şöyle sonlandırır Fahrettin Ünsal:

".... Fen, madeni boyayı bulup çıkardığı toprağın çukuruna "cehri" denilen nebati gömdü. Ne yazık ki bunun yanında bir de neşe alemi gömüldü..."

1 Nisan 1944 tarihli 47. sayıda yer alan yazısında İlhan Sabuncuoğlu, "Çorum'da Maarif Hayatı"nı konu almış yazısına.

Çorum'un geçmiş dönemlerdeki eğitim öğretim olayını inceleyen İhsan Sabuncuoğlu, tarihsel belgelerle bizleri aydınlatır. Ayrıca, H. 1317 itibariyle Çorum, Sungurlu, İskilip ve Osmancık'taki medreseleri adı, yeri, öğretmenlerinin adı, öğrenci sayısı ve kurucularıyla birlikte verir.

Çorumlu'nun 1 Mayıs 1944 tarihli 48. sayıda, Dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e, Lise isteğiyle ilgili 25 / 9 / 1943 tarihli bir dilekçe örneği yayınlanır.

çorumlu bir bilim adamı: hıfzı veldet velidedeoğlu

1 Temmuz 1944 tarihli Çorumlu'nun birarada çıkan 49-50. sayılarının ilk yazısı "Sevr'den Lozan'a" dır Yazı, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun ilk ve son yazısıdır.

Oldukça uzun bu yazıdan kısa bir iki alıntı yapıyoruz:

"... Sevr Andlaşması Osmanlı Hükümeti tarafından aczin ve ihanetin ve o zamanki düşmanlarımız bakımından da zulmün ve gafletin bir belgesi olarak tarihte yaşayacaktır..."

(.....)

"Mudanya bu gaflet ve ihaneti silahla cezalandırdı; Lozan'daki yılmaz irade haksızlığı hakla düzeltti. (.....) Sevr bilinmeden Mudanya'nın, Mudanya bilinmeden Lozan'ın ve bunların hepsi bilinmeden de Türkiye'nin cihanda kazandığı bugünkü şerefli durumun ve haiz olduğu hakların değer ve manası asla anlaşılamaz..."

(.....)

"Lozan Andlaşması Türkiye'yi bir Afrika sömürgesinden farksız görünen ve bu yurtta öz yurttaşlarından üstün hak ve yetkilere dayanarak milletin ekonomik bünyesini sömüren firenk tipini edebiyyen ortadan kaldırmıştır. Asırlarca çiğnenen haklar Lozan'da kazanıldı. Türk'ün kayıtsız şartsız bağımsızlığı Lozan'da dünyaya tanıtıldı..."

Çorumlu'nun, 1 Şubat 1945 tarihli 52. sayısında "Çorum Büyükleri"nden "Hacı Hasan Paşa'yı, Nazmi Tombuş tanıtır. "Beşiktaş Muhafızı, Yedi-Sekiz Hasan Paşa" olarak da anılan. Hasan Paşa'nın üç sayıya serpiştirilmiş Yaşam öyküsü verilir.

Hicri 1247 yılında Çorum'da doğan Hasan Paşa, basit bir Jandarma eriyken 2. Abdülhamit'in sadık bir adamı olarak mareşallığa kadar yükseldi. İmzasını eski Türkçeyle 7-8 yazıp arasını birleştirerek attığından halk arasında Yedi Sekiz Hasan Paşa olarak anılmıştır.

Çorumlu, 9 aylık bir ara vermeden sonra 24 Şubat 1946 tarihinde yeniden yayın yaşamına döner. Sayı 56'dır.

56. sayıdan bir alıntı:

"Halkevi Çalışmaları'na Toplu Bir Bakış"ta, Ankara Halkevi yayın organı "Ülkü"nün Çorumlu dergisi hakkındaki yazılarından alıntılar yapılır. Bu alıntıların sayısı 16 dır.

Biz sadece iki alıntı yapıyoruz.

Ülkü'nün Mayıs 1942 tarihli 12. sayısında Behçet Kemal Çağlar, "Halay" şiiriyle şöyle seslenir:

Sağda: Şark imbiğinden dökülen meyler sızar;
Solda: Kolunu çarka kaptırmış Avrupa var.
Gel çek beni elimden, sağım solum uçurum,
Ruhumu badireden kurtar artık ey Çorum.

.....

Aynı sayıda. Cuyhun Atuf Kansu da "oyunlar" şiiriyle şöyle seslenir:

.....

Vur ey Çorumlu vur inlesin davul,
Saz oldun gönlümde vurdun çalındın
Oyunda birleşir babayla oğul,
Bir şenlik içinde süzülür alay.

.....

1939 yılı. Ülkü'nün 75. sayısında Çorumlu için şöyle denir.

"Çorumlu'nun tarih, edebiyat, sanat ve sair sahalarda bir Halkevi dergisinin yapabileceği işleri muvaffakiyetle ve ciddi bir şekilde başaran varlığıyla övünebileceğimiz bir Halkevi dergisi örneği olduğunu her nushamızda söyleyebiliriz."

Bu alıntıdan sonra, yazımızı buradan noktalarken; büyük zorluk, sıkıntı ve özverilerle Çorumlu'yu çıkaran ekibi takdir ve saygı duygularımızla bir kez daha anıyoruz. •

osman bolulu'ya mektup

● Enver ATILGAN

Saygıdeğer dostum, sevgili **Bolulu**;

7 Eylül 1993 tarihli, o güzelim mektubunuzu sevinçle aldım. Büyük bir heyecanla okudum. Mektubunuza başlık yapmış olduğuruz -benim için yazdığınız- beş dizelik şiirinizi, yüreğimin en derin yerine yerleştirdim. Hakkımdaki güzel düşüncelerinize, binlerce teşekkür az gelir. Dilerim, benim için büyük anlam taşıyan bu şiirinize lâyık olurum.

Elinize, dilinize, bilincinize sağlık. Başkaca da ne diyebilirim can dost. Keşke daha güzel sözcükler bulabilsem. Ben bu sözcükleri bulamadım; ama, 28 yıllık sevgili can dostum, eleştirmen **Mehmet Yaşar Bilen** buldu. Sizin için **"halk feylezofu"** tanımını yaptı. Önce **Bilen**'i içtenlikle kutlarken, bu gerçekçi tanımın, beni ne denli mutlu kıldığını anlatamam.

Sanat çevresinin, doslarınızın, okurlarınızın düşünüp de tanımlayamadığı ortak yargıyı, sevgili **Bilen**, tümümüz adına hayata geçirdi.

Aylar öncesinde, **'Karşı'** dergisinin Mayıs 1993 sayısında, sevgili dostum **Mustafa Kademoğlu**'nun "OSMAN BOLULU'YLA HAYAT YOLLARINDA" başlıklı söyleşisindeki yanıtlarınız, sanattaki ağırlığınızı en çarpıcı şekilde okura duyuruyordu.

Bana da göndermek inceliğini göstermiş olduğunuz YURT / BOYU SEVİŞMEK ve TAŞIN İYİSİ adlı şiir kitaplarınızla ilgili sorularla, yetkin yanıtları öylesine beğendim ki sevgili **Kademoğlu**'na büyücek bir kart göndererek, bu başarılı yazısından ötürü kendisini içtenlikle kutladım.

Kalemini, yazarın hoşuna gitsin diye kullanmadığını, eleştirilerini onurla sürdürdüğünü çok iyi bildiğim **Bilen**'in, **Bolulu** için **"halk feylozofu"** tanımına, **Bolulu**'nun **"Halk feylozofu olmak haddime düşmemiştir"** yanıtına katılmadığımı yazmıştım. **Kademoğlu** verdiği yanıtta **"size aynen katılıyorum; izniniz olursa gönderdiğiniz kartın fotokopisini, Bolulu dosta göndereceğim, sizin düşüncelerinize katıldığımı da bildireceğim"** diye yazıyordu.

Ne yalan söyleyim, bu birlikteliğe çok sevinmiştim. Size gönderdi mi bilemiyorum. Çünkü o yazışmamızın ardından, sevgili **Kademoğlu** meğer trafik kazası geçirmiş, iki yakınını bu kazada kaybetmiş. Omurga kemiklerindeki kırık ve zedelenme nedeniyle uzun süre **Ankara İbni Sina Hastanesi**'nde yatmış, ne acıdır ki aylar sonra, bu haberi, 2 Temmuz 1993 gecesi ulusumuzu yasa boğan dehşet verici olayları televizyonda izlerken konuğum olan Kıyı dergisinin mimarı, şair ve yazar sevgili **Ahmet Özer**'den duymuştum. **Sıvas**'ta 35 güzel insanı köktendincilerin **Madımak Oteli**'nde yakma görüntüleri kafamızdan her şeyi silip süpürmüş, sözcüğün tam anlamıyla donup kalmıştık. Olayın etkisiyle sarsıldığımız günlerde, **Kademoğlu**'na geçmiş olsun mektubu yazıp, üzüntümü bildirmiştim. Son aldığım mektupta iyileşmeye başladığını yazıyor. Gönderme zahmetinde bulunduğu **Bartın** gazetelerinde, özlemini duyduğumuz güzelim yazılarını yazmaya başladığını da büyük bir sevinçle gördüm. Sevgili **Kademoğlu**'na geçmiş olsun dileklerimi yineliyorum.

Sevgili **Bolulu**,

Cemil Sena, büyük uğraşlarla meydana getirdiği 4 ciltlik **Filozoflar Ansiklopedisi**'nin birinci cildinin iç kapağında, bakın, filozofları nasıl tanımlıyor: **"Felsefeye, insan kültür ve uygarlığına hizmet etmiş olan, bu hakikat havarileri, geleceğin de gizlerini aydınlatacak meşalelerdir. Düşünce ve inanç özgürlüğünün bulunmadığı karanlık dönemlerde, onlar yoksulluğun, olanaksızlıkların, türlü toplumsal baskıların zulmü altında, öğrenme ve öğretme tutkusuyla, gerçeği göstermek için şaşılacak bir aşk ve cesaretle çalışmışlardır. Siyasal ve mistik sistemlerin dayandığı çıkarcı, bencil bağnazlık ve istibdat, bu örnek düşünürlerin tüm görüşlerini açıkça belirtmelerine engel olduğu için, uygarlık gereği kadar hızlı ilerleyememiş, insanları mutluluklara ulaştırma gayretleri bir ülke ve hatta ütopya olmaktan tamamiyle kurtulamamıştır."**

Osman Bolulu'nun yaşamı da yukarıda tanımlamayla büyük benzerlik göstermektedir. O, **Amasya** ilinin **Taşova** ilçesine bağlı bir dağ eteğindeki **Tekke** köyünden, yoksul bir köylü ailesinin çocuğudur. Çocukluğu binbir zorlukla geçmiştir. Köy ilkokulunu bitirdikten sonra, bizler gibi bir rastlantı sonucu 1942'de **Akpınar Köy Enstitüsü**'ne girmiştir. Sonradan **Gazi Eğitim Enstitüsü**nü ve **Amme İdaresi Enstitüsü**nü bitirmişse de bugünkü başarısının anahtarını, **Akpınar Köy Enstitüsü**'nde edinmiştir. Burada geceli gündüzlü durmadan kitap okuyarak, belleğinde bilinç çiçekleri açtırmıştır. 1947'den bugüne değin kitaplarıyla, şiirleriyle, yazılarıyla, yurt düzeyinde katıldığı paneller, açıkoturumlar ve konferanslarla Atatürkçülükten, laiklikten, düşünce özgürlüğünden gerçek demokrasiden zerre kadar ödün vermemiştir. Çünkü halkının kurtuluşunu, bu erdemli yolda görmüş, gerçek anlamda çağı yakalamının savaşımına katılmıştır.

YURT / BOYU SEVİŞMEK kitabındaki **"Bu Toprak"** adlı şiirinden bir bölümü buraya alıyorum:

Hacı Bektaş'ındır bu toprak
Yazgımıza denk düşmese gerek
İshak Baba olmak
Sabır eğirir, erdem dokuruz
Amma

aranış

Hatice CEMAL

Arayın
Aranış mutluluk çağrısının us bayrağıdır
taşımalıyız onu artılara.

Döngelleri ışıtın
Bize gelin
Munzur'un sularını
Koçkar'ın karlarını unutmayız biz

Kısırdöngülerde kalmayın
Ölmek var
Aşmaya çalışırız yılgınlıkları dağ dağ

Ateşi görün, tutmayın
Yangını kucaklayın gerektiğinde
İsteyin bir de korkmadan
Yaşanılması ve yaşatılması beklenen şeyleri

Bahtta varsa Bedrettin olmak
Töremize yazılmamıştır
Zulme pısmak
Dadaloğlu'nundur bu topraklar

Bu yiğitçe gür ses **Hacı Bektaş velilerin, Şeyh Bedrettin**'in **Dadaloğlu**'nun, **Pir Sultan Abdal**'ın zulme karşı verdikleri kavganın haykırışıdır.

"Töremize yazılmamıştır
Zulme pısmak" dizeleri bunun en çarpıcı örneğidir. Onları aşarak, onların yolundan gitmenin, halkımız adına bir namus borcu olduğuvurgulanmaktadır.

BU MEMLEKET şiirinden de buraya iki bölüm almak istiyorum:

.....
Bir Mustafa Kemal gelmiş geçmiş
Şimşekleriyle karanlığı yırtan
Ondan sonrası toz, duman
Ülkü atlarını alıp gitmiş / üç beş kurnaz çoban
Çanakkale'nin Sakarya'nın yiğitleri
Oy pazarlarında alınır satılır olmuş
Üç aşağıdan beş yukarıdan
Bu memleket benim mi gardaş

Mustafa Kemal'in içini boşaltmışlar
Mustafa Kemal'i pazarlara çıkarmışız
Büstünü satmışız / resmni satmışız
Kalemlerimizi kana bulandırıp şiirler yazmışız
Mustafa Kemal adına nutuklar atmışız
Sonra
365 günün karanlığına gömülüp yatmışız
Bu memleket benim mi gardaş.
.....

Büyük şairler, büyük yazarlar, olacakları önceden görürler; sezinlerler. **Cemil Sena** da filozofları tanımlarken ne diyordu: **"Felsefe, insan kültür ve uygarlığına hizmet etmiş olan bu hakikat havarileri, geleceğin de gizlerini aydınlatacak meşalelerdir."**

Geleceğin gizleri, **Osman Bolulu**'nun yıllar önce yazılmış şu dizelerinde apaçık görünmüyor mu?

"365 günün karanlığına gömülüp yatmışız
Bu memleket benim mi gardaş"

Eğer 365 günün karanlığına gömülüp yatmasaydık, 2 Temmuz 1993 günü hortlayan şeriat özlemcileri -on binlerce aldatılmış insanları da saflarına katarak- **Sıvas**'ta **'Pir Sultan Abdal Etkinlikleri'ne** katılmış olan 35 güzel insanı, şairi, eleştirmeni, yazarı, halk ozanını Madımak Oteli'nde dünyanın gözü önünde, cayır cayır yakabilirler miydi? Başta ünlü mizah yazarımız **Aziz Nesin** olmak üzere, onca sanatçımız ölümün eşiğinden dönmenin tesellisi olurken, sevgili **İlhan Selçuk**'un deyimiyle **"21'e 8 kala"** bu utancın yaftasını boynumuzda taşır mıydık?

Öncelikle Atatürkçüyüm, laikim, özgürlükçüyüm, demokratım, banştan yanayım, çağdaşım diyenleri yargılamalılar. Köktendincilerden önce, bizler suçluyuz. Bizim aymazlığımız, 365 günün karanlığına gömülüp yatışımız, bu günleri hazırladı. Bu suskunluğumuz, Cumhuriyet ilkelerinden ödün verişimiz devam ettikçe, daha çok **Kayseri, Çorum, Kahramanmaraş** ve **Sıvas** olaylarını yaşarız. Dilerim bu aymazlığın sonucu, bu güzel ülkemiz **İran'a, Cezayir'e** dönüşmez. En korkuncu da geç kalmanın bedelini özgürlüğümüzü yitirmemizle ödemiş olmayız.

TAŞIN İYİSİ -Taşlamalar- kitabında **Bolulu**, aydın geçinenleri, yetkin bir mizah inceliğiyle bakın nasıl tanımlıyor:

SÜPER AYDIN
Ne suyu noksan, ne ekmeği noksan
Kitabı da kelâmı da tastamam
Ayaklanamaz, belkemiği noksan
Bu türdendir bizdeki aydın adam

Bolulu ne güzel anlatmış bizdeki sahte aydınları. Öğretmen örgütlerinde -Federasyon'da, Tös'te, Töb-Der'de- yönetici ve üye olarak görev yapan arkadaşlarımız, bunları çok iyi tanırlar. Lokallerde, kasıntılarından geçilmez. Her biri bir teorisyen kesilir. Yasal haklarımızı almak için eyleme geçtiğimizde bile, bunlardan hiç birini yanınızda bulamazsınız. Bereket versin, sayıları çok değildir. Bu yorumum yalnız öğretmen örgütleri için değildir. Çoğu örgütlerde bu tipler vardır.

ayva nar...

İsmet Kemal KARADAYI

Deniz dağdan düşmesin
ölürdü kırlangıçlar
Bir zeytin, bir zeytin daha
Binbir sayı zeytinlik
Çağırmamalı kimse kimseyi oralarda
Gördünüz
Kara yeşil, yeşil kara ormanlar

İnsanlar üşümesin
Cin ruh şeytan gecede
Düpedüz yaşadınız, yaşayın
Unutmayın, yaşayacaksınız da
Yazgülü düştür çünkü, bilinmeyen
vaha

Söyleyin ne olursunuz
Sevmek niçin nasıl nerde, kim onlar

Çürüme! o sensin
Oysa
Açmalı kolay olmayan sarı çiçekler
Yaprak mı, toprak mı, durun ha
Taş, demir, su, hava! ya da
üşüşüyor piştikçe dünya, son durum
Kızarıyor ayvalar... ve kırmızı nar

Osman Bolulu, YURT / BOYU SEVİŞMEK ve TAŞIN İYİSİ şiir kitaplarıyla, **Kıyı** dergisinin düzenlediği **Nabi Üçüncüoğlu Şiir Yarışmasıyla, Orsev**'in düzenlediği **Vedat Güler Şiir yarışmasında** birincilik ödülü aldı. **Atatürk**'ün **Trabzon**'a gelişlerinin yıldönümüne rastlaması, bu ödülleri daha da anlamlı kıldı.

Bolulu'nun şiirleri, halkımızın mutluluğunun, insanca yaşanacak bir dünya kurulması gereğinin mesajını veriyor. Okurlarımıza **Bolulu**'nun iki şiir kitabındaki düşündürücü şiirlerden örnek vermek istiyorum; ama buna **Kıyı**'nın sayfaları yetmeyeceği için, tek yol kalıyor: Bu kitapları okumak...

Osman Bolulu'nun seçkin bir eğitimci olarak eğitimimize yaptığı çok yönlü katkıları belirtirken; **a b e c e** eğitim, kültür ve sanat dergisinin yazı işleri müdürlüğü gibi, özveri isteyen görevi de başarıyla sürdürmekte olduğunu düşünüp; **Mehmet Yaşar Bilen**'in **"halk feylezofu"** tanımının ne denli yerinde bir tanım olduğunu anlamış oluruz.

Sevgili **Bolulu**'yu tüm yüreğimle kutluyor; tükenmek bilmeyen enerjisinin devamı dileğiyle, nice yapıtlara nice yıllara diliyorum. ●

Yurt / Boyu Sevişmek
Taşın İyisi
İsteme Adresi: Selvi Yayınları
M. Fevzi Çakmak Cad. 64 / C
06500 Beşevler - ANKARA

"dünya / kitap" üçüncü yılında

• İbrahim DİZMAN

Edebiyat ve kitap, **Cumhuriyet** gazetesi dışında, basından dışlanalı, çok zaman oldu. Bir iki çok satışlı günlük gazete, yasak savma anlayışıyla, ara sıra bir küçücük köşe ayırsa da kitaba, amaç üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek; başka bir deyişle amaç, bir kaç **"star"** öne çıkarmak. Bu tuzağa zaman zaman **Cumhuriyet**'in de düştüğünü söyleyebiliriz rahatlıkla. Ama yine de bir kitap eki yakışıyor bu gazeteye, tirajını pek arttırmasa da.

Cumhuriyet'ten değil, bir başka **"istisna"**dan sözetmek istiyorum: **Dünya / KİTAP**. Bu ek, biçimiyle de içeriğiyle de doyurucu bir dergi niteliğinde. Yazar - yayıncı - okur üçgeninde **"meraklısı"**nı da ihmal etmeden, zengin bir içerikle yayımlanıyor her ay.

Dünya gazetesini, ilgilisi olmayan pek tanımaz. Günlük bir gazete olmasına karşın, yalnızca büyük kitabevlerinde, gazete anabayilerinde bulunur. Asıl dağıtım, abone sistemiyledir. Kavuniçi renginde bir kağıda basılır. İçeriği, ekonomi ağırlıklıdır. Evet, yanlış okumadınız: **ekonomi**! Bir ekonomi gazetesi niçin kitap eki verir, hem de bir dergi boyutunda? Ek'in yönetimeni **Faruk Şüyun**, ilk sayıda şu tümcelerle açıklıyor bunun nedenini: **"Dünya'nın okur profilini oluşturan büyük çoğunluğu yüksek tahsilli, yabancı dil bilen izleyicileri, bu ekle yoğun işlerinin arasında bir süreyi edebiyata ayıracaklar. Kültür yaşamımızın içinde olduklarından kendilerinin de çok iyi bildikleri sorunları bulacaklar."**

Dünya Kitap'ın ilk sayısı **1 Kasım 1991** günü ulaştı okuyucuya. Kırk sayfa olarak bağlanan ekte, kapak konusu **"Çağdaş Edebiyatla Okul Arasındaki Berlin Duvarı"**. Bu Berlin Duvarı benzetmesi Bakanlığın müfredatı! Birinci sayının bir başka ilginç konusu da hiç kuşkusuz **"Yaşar Kemal'in Gerçek Yaşamında Bir Gün"** başlıklı söyleşi. Ünlü yazarımız **Yaşar Kemal**, bir anlamda özel dünyasının kapılarını açıyor **Dünya / KİTAP** için.

Dünya / KİTAP, her ay bir kapak konusu hazırlıyor ilk sayısından beri. İlginç, edebiyatın gündeminden kopmayan, hatta gündemi belirlemede etkili olan konular bunlar. Bilgilendirme, düşünceyi geliştirme ve farklı açılardan konuyu irdeleme esas alınıyor kapak konusunda. İşte bir kaç örmek: **"Yazılmış Tarih / Yazılmamış Tarih. Yakın Tarih Araştırmaları Nasıl Olmalı?" Toktamış Ateş**'ten **Cemal Kutay**'a, **M. Kemal Öke**'den **Yavuz Bahadıroğlu**'na kadar farklı dünya görüşlerine sahip uzmanlar, bu soruya yanıt arıyorlar makaleleriyle. 3. sayısının konusu ise tutsak kitaplar. Tarih boyunca dünyada yasaklanmış kitapların da bir listesinin verildiği ekte, **Murat Çulcu** ve **Mehmet Başaran** yasak kitap kavramına ilişkin birer yazı yazmışlar. 7. sayının kapak konusu ise **"Türkiye'de liberalizmin kültürel temeli nerede?"** sorusuna dayanıyor. İlginç bir konu daha bir başka sayıda: **"Şimdi İnançlı Kesim Okuyor"**. İslamcı kesimin yayımladığı kitapların ardarda rekorlar kırmasının sosyopolitik nedenleri irdeleniyor bu konuda. Bunu izleyen sayıda ise, yine kapak konusuyla soruluyor: **"Aydınlar Kültüre Havlu mu Attı?"** Evet, birbirini tamamlayan ve uyaran bir konu. Ne yazık ki kuramsal tartışmaların dışına çıkıp da hiçbir edebiyat dergisinin sormadığı bir soru bu. Kutlamak gerek **Dünya / KİTAP**'ın yöneticilerini.

Ek'in, 1993 yılının ilk ayında yayımlanan 15. sayıda ise Kültür Bakanlığı'nın son bir yılı değerlendiriliyor. Şubat sayısının kapak konusu ise **Uğur Mumcu**. Bu sayıda **Murat Çulcu**'nun yazısının altını çizmek gerekli. Nisan 1993 ayının kapak konusu ise **"Postmodernizm / Fosmodernizm"**. Bu sayıyla birlikte, bir de **"Plastik Sanatlar Rehberi"** veriliyor.

Dünya / KİTAP'ın ilgi çeken bir başka bölümü ise **"Edebiyata Gönül Verenler"** adını taşıyor. **Doğan Hızlan**'la başlayan bu dizi **Salim Şengil**'den **Memet Fuat**'a değin Türk edebiyatına katkıda bulunan, ömrünü bu yolda geçirenlere bir saygı niteliğinde. Bir başka dizi ise **"Edebiyatımızın Sessiz Emektarları" Eray Canberk**'ın hazırladığı dizinin ilki **Ferid Namık Hansoy**'a ayrılmış. Sanırım büyük çoğunluğumuz hiç duymamıştır bu adı; **Hansoy**, **Jules Verne**'nin yüze yakın yapıtını kazandırmış Türkçeye. Bu dizinin bir başka konuğu ise **İbrahim Aslanoğlu**. **Aslanoğlu**, **Türk Folkloru** dergisinin yayımcısı, yönetmeni.

Ek'te, **Metin Çulcu**'nun hazırladığı bölümün adı ise: **"Sahaflar"**. Eski kitaplar, anılarda kalmış adlar; kısaca kitap kurtları için bir hazinenin haritaları açılıyor bu bölümde.

Mehmet Başaran'ın **"Edirne'den Kars'a Yazınımızda Türkiye"** başlıklı inceleme dizisi de ek'in ilgi çeken bölümlerinden.

Dünya / KİTAP geçen yıl bir de şiir ödülü koymuştu. Ödülde birinciliği **"Sonsuza Çıkan Sokak" adlı** şiiriyle **Çiğdem Sezer** ve **"yangın"** adlı şiiriyle **Ahmet Bahçevan** paylaştılar. Şairlerin birer kitabının yayımını ve dağıtımını üstlendi **Dünya** gazetesi. Genç şairler için gerçek bir ödül olsa gerek bu. Nitekim, **Çiğdem Sezer**'in **"Çılgın Su"** adlı şiir kitabı geçtiğimi günler **Dünya Yayınları** arasında ulaştırıldı okuyucuya.

Dünya / KİTAP, kuşkusuz, adından hareketle sayfalarının büyük bir bölümünü kitaba, kitap tanıtımlarına, yazarlarla söyleşilere ayırıyor. Bir anlamda kılavuzluk yapıyor okuyucusuna. Bunu kuru bir tanıtımla değil, okuyucuya sorular sormaya yönelterek gerçekleştiriyor. Kapak konuları, edebiyatın ve toplumsal yaşamın gündemindeki konularla, o konuları içeren kitaplara ilgi çekerek yayın dünyasının nabzını başarıyla yakalıyor.

Ekonomi dünyasına, işadamlarına yönelik bir gazetenin eki olarak **Dünya / KİTAP**, öyle sanıyoruz ki, genç kuşak işadamlarının ilgisini çekmekte. Yoksa ticari bir alanda ne diye boşuna yayımlanıp dursun? Eğer böyleyse, gerçekten sevindirici. Gerçekten önemli bir işi başarıyor **Faruk Şüyun** ve ekibi. Tüm emeği geçenleri kutluyoruz. •

köy enstitülerinde türkçe öğretimi

● Galip CANDOĞAN

Aradan uzun yıllar geçmesine rağmen kendisini mesleğinden kurtaramayan öğretmenlerden birisi de benim. 30 yıllık meslek hayatım boyunca hangi okulda çalıştımsa, bu okuldaki başarılı olan öğrencilerin nasıl başarılı olduklarını, başarıya ulaşamayan öğrencilerin de neden başarılı olamadıklarını ilgililerle tartıştım durdum. Bu tartışmaların çoğunluğunda ortaya sürülen düşünceler beni doyurmadı. Belki bunları yetersiz bulmamın içinde, benim bir Köy Enstitüsü mezunu olmam gerçeği vardı. Bir ilkokulda bulunan aynı sınıfın şubeleri arasındaki bilgi ve başarı farkını bu sınıflarda bulunan öğrencileri suçlayarak anlatmak kimseyi doyurmuyordu. Yaptığımız gözlemler sonunda Türkçe dersini yeterince işleyen öğretmenlerin sınıflarında başarının istenilen ve beklenilen seviyede bulunduğu anlaşılıyordu.

Bu durumları uzun uzun tartışmak yerine, Köy Enstitülerinde Türkçe öğretiminin nasıl yapıldığını kısa anlatmak bu sorularını cevabını kendiliğinden vereceği kanısındayım.

1940 yılında Köy Enstitüleri Yasası çıktığı zaman 14 Köy Enstitüsü birden açılır. Yurdumuzda bulunan 40 bin köyden 5 bin kadarında ilkokul vardır. Şimdiye kadar açılan ilkokulların çoğunluğu da üç sınıflıdır. Yeni açılan Köy Enstitülerine öğrenci bulmakta büyük zorluklar çekilir. Köy ilkokulunu bitiren üç sınıflı ve beş sınıflı mezunların hepsi enstitülere alınmaya başlanır. Üç sınıflı okullardan gelen öğrenciler hazırlık sınıfında okutularak, ilkokul mezunu olduktan sonra enstitülerde öğrenci olurlar.

Çoğunluğu eğitmenli ilkokullardan gelen bu öğretmenler arasında büyük seviye farkları vardır. Köyün düşünce yapısını, okula gelen öğrencilerin seviyesini çok iyi bilen çağımızın büyük eğitimcisi İ. Hakkı Tonguç, bunun önlemlerini hemen alır. Bütün Köy Enstitülerine "serbest okuma ve tartışma" saatleri koyar. Tonguç kendisi de iyi bir okuyucu olduğu için bu çalışmaları dikkatle takip eder. Bu çalışmaların başarılı olması için söylediklerinden bazıları şöyledir:

- Türk Dili'nin ulusal ve düzenli bir dil haline gelmesi yolundaki ciddi çalışmalara devam olunacaktır. Düşünmenin biricik vasıtası olan dil de, yazı dilimizle karşılaştırılınca birçok bakımdan ayrı bir dil haline gelmiştir.

- Köy Enstitülerine alınan öğrencilerin konuştukları dille, yazı dilimiz arasında büyük ayrılıklar vardır. Çocukların köy ortamından getirdikleri dilin kaynakları arasında birçok kelimeler, deyişler, benzetmeler, atasözleri, onların içinde doğup büyüdükleri ortamın gerçek renkleri, anlamlarıyla çok değerlidir. Öğrenciye öğretilen yazı dilimizi, bu getirilenlerle zenginleştirmemiz, çoğaltmamız gereklidir. Osmanlıcanın uydurma, çirkin ve gerçeklere uymayan hastalıklı deyişleri yerine, köy kaynağından fışkıran canlı, güzel ve anlamlı kelimeleri koymayı, ulusal davalarımızdan biri saymalıyız.

- Serbest okumaya değer verilmeyen eğitim kurumlarında, kitap yakan, kitaplara kilit vurabilen, okunması istenmeyen gazete ve dergileri okuyan öğrencileri eşkiya takip eder gibi kovalayan, acımasız kara cahiller ortaya çıkar, hoşgörüden eser kalmaz, kötüleme ve hafiyelik geçerli sayılan hizmetler arasında yer alır. Zorbalar kahraman kesilir. Böyle okul, geriliğe kapılarını açar, Cumhuriyet'e hizmet eden bir kurum olamaz.

- Hele okuma düşmanlarının -belli amaçlar güderek- henüz okumaya başlayan Köy Enstitüsü öğretmen ve öğrencilerine karşı takındıkları tavır, milletin kültür hayatı için en büyük felaketlerden biridir.

- Bugün korkunç örneklerine tanık olduğumuz çeşitli anlaşmazlıkların asıl sebebi, aydın zümre denilen kümeleri teşkil eden insanlarımızın pek çoğunun ders kitaplarından başka kitapları hiç okumamış olmaları, kültür seviyelerini yükseltecek yararlı gazete ve dergileri sürekli olarak takip etmemeleridir.

- Kitabı okuyarak, doğal ve toplumsal yaşamı inceleyerek bilgi kazanamıyorsak; kitapta yazılan ya da öğretmenin anlattığını ezberleme yolunu tutmuş ve kölesi haline gelmişiz demektir.

Yukarda bazı sözlerini ve düşüncelerini anlattığımız Tonguç, bu işin nasıl yapılacağını bütün Köy Enstitülerinde uygulatır ve öğretir.

Bu konuyu kendi yaşantımızdan başlayarak, Köy Enstitülerinde uygulanan şekliyle anlatmaya başlayalım. Bizler enstitülere öğrenci olarak geldiğimiz zaman, hepimizin çok ihtiyacı olan mektup yazma konusuyla işe başlandı. (1 İvriz Köy Enstitüsü'ndeki Öğrencilik Yıllarım s. 41) Mektup yazma, bir öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini anlatmada en uygun yollardan birisiydi. Osmanlıcanın etkisine girmemiş olan öğrencilerde bu denemeler kısa zamanda etkisini ve başarısını gösterdi. Bu konuda yeterli başarıya ulaşıldıktan sonra başka konulara geçildi.

Başka bir önemli konu da, bir taraftan öğrenciler ders saatleri içinde serbest tartışmalara çok çok fırsat verilirken; bir taraftan da bir öğretmenin başkanlığında ve denetiminde serbest okuma saatlerinde okuma tekniklerinin öğretilmesidir. Bunun nedenleri arasında, o yıllarda köy okullarından gelen öğrencilerin çoğunluğunun ezberleme ve taklit yöntemlerine göre yetiştirilmiş olmaları, bilinçli kitap okuma, anlama ve yaratıcı yöntemleri bilmeyişleridir.

Serbest okuma saatlerinde, öğretmenle birlikte yapılan kitap okumaları kısa zamanda bir zevk haline geldi. Bu çalışmalar öğrencilerin seviyesine göre düşünce üretmek, birlikte düşünmek ve düşünceleri kendi seviyemizde yorumlayabilmek becerisini geliştirdi. Devam eden çalışmalar sırasında okuma teknikleri de kısa zamanda öğrenildi. Kitap okuma bir eziyet olmaktan çıktı.

İlk günlerde birlikte okunan kitaplardan bir şey anlamayan öğrenciler, okuma tekniklerini kavradıktan sonra başarılarının zevkine doyamaz oldular. Kendine güvenemeyen çekingen ve korkak öğrenciler bir süre sonra coşkulu ve bilinçli birer kitap okuyucusu olup çıktılar. Her öğrenci kendi ilgisine ve seviyesine göre kitap bulup okumanın yollarını araştırmaya çalışıyordu.

Okuma tekniklerinin öğretilmesinde öğretmenin kul-

landığı yöntem; köy enstitülerinin her alanında kullanılan örnekleme, özendirme ve öğretme yöntemi idi. Bizim seviyemizde seçtiği kitapları öğretmen önce kendisi okurdu. Okurken; konunun kahramanına göre ses tonu, vurgu, sesini ve nefesini kullanma, duygusal özelliklerini belirten örneklerini sergiliyordu. Bu örnek çalışmalar uzun bir süre devam ettikten sonra, arkadaşlarımız içinden öğretmenimiz gibi güzel okuyan arkadaşlarımız çıkmaya başladı. Sınıf topluluğunun beğenisini kazanan öğrenciler, seçtiğimiz kitapları öğretmenimizin yerine okumaya başladılar. Birlikte kitap okumak, anladıklarımızı anlatmak ve yorumlamaya çalışmak bir zevk haline gelince, birçok öğrencinin başarısızlığına neden olan korkularımızdan eser kalmadı. Bir dönem çalışmadan sonra, istenilen kurallara göre kitap okumada ustalar, kalfalar ve çıraklar sınıfın içindeki grupta yerlerini aldılar.

Serbest okuma saatlerinde sesli ve sessiz okuma çalışmaları yeterince örneklendikten sonra ikinci basamağa geçtik. Okunan parçadan anladıklarımızı kısaca anlatmaya ve tartışmaya başladık. Bu da başarıldıktan sonra, bulunan düşüncelerin yorumlanmasına geçildi. Bu yorumlar sırasında yine bir takım zorluklar çıktı. Ezberleme yoluyla öğrenenlerle, anlayarak öğrenenler arasındaki fark açık şekilde ortaya çıkıverdi. Bu zorluklar da aşıldıktan sonra, öğrencilerin çoğunluğu öğretmenimizin seviyesine ulaştılar. Artık bu işi kendi kendimize yapar duruma geldikten sonra, birlikte çalışma, tartışma ve düşünce üretme bizim başlıca işlerimizden birisi oldu. Okulun okuma ve yazma ustaları herkes tarafından tanınır duruma geldiler.

Kitap ve okula gelen günlük gazetelerin birlikte okunması öğrenciler arasında bir alışkanlık haline gelince, okulun kitaplığında okunmayan kitap kalmadı. Ellerine ne geçtiyse okudular: Kitap, gazete, dergi, şiir, roman, hikâye vb. Türkiye'de yayımlanan bütün kitaplara yayınevleri vasıtasıyla ulaşıldı. Sonunda bunlar da yetmeyince Bakanlıkça yayımlanan klasiklerle tanışanlar, Osmanlıca yazılmış kitapları bir tarafa atıverdiler. Bu coşkulu okuyucu topluluğuna başka Köy Enstitülerinde yayımlanan dergiler de birer kaynak olmaya başladı. Yüksek Köy Enstitüsü'nde yayımlanan "Köy Enstitüleri Dergisi" çok yetenekli öğrencileri bütün Türkiye'ye tanıttı.

Devamlı okunan gazeteler, dinlenen radyo, okunan kitaplar, yeni kazanılan bilgiler ve düşünceler günlük yaşamımızda beceriye dönüşünce, birçok öğrenciyi soyut kavramları kavrayacak seviyeye ulaştırdı. Okul topluluğu içinde bizim köylerden getirdiğimiz nasihatçı ve taklidi düşünceleri tartışma konusunun dışına çıkardı. Kişiliğini ve bilincini kazanan öğrenci liderleri, enstitüde oluşan bu havanın içine giremeyen ne kadar öğrenci ve öğretmen varsa dışlayıverdi. Kitap, bu okullarda ekmek kadar kutsal bir ihtiyaç oldu.

Tonguç'un hem dilimize, hem de kendi ürettiğimiz düşünceye ne kadar büyük önem verdiğini belki biz Köy Enstitüsü mezunları yeterince anlatamadık ama, bunu kasıt şekilde anlamak istemeyen, hâlâ çocuklarımızı çağın dışında kalmış bilgileri ezberleterek eğitim öğretim yapmaya çalışanlara ne demeli!

Köy Enstitülerini eğitiminin ve öğretiminin bazı özellikleri bunlardı: Yurda görelik, dilimize görelik, çocuğa görelik, seviyeye görelik, düşünceye görelik vb. Çalışma ve üretme şekilleri bu kadar gerçekçi olunca, çalışma ve üretme insanlar için de eziyet olmuyordu. Bu zevke ulaşan öğrencilerin çalışmalarına zaman yetmiyordu. Bizim başarımızın özü buydu; kendi benliğimize ve çağdaş kültüre ulaşmak. ●

anımsamalar

Adnan Raşit GÜNAY

meydan

kuşlar konduruyorum dallara
her bacaya duman
balıklarla dolduruyorum suları
sığdıramıyorum kendimi biryerlere
size kalıyor meydan

korku

ne zaman aklıma düşsen
öylesine korkuyorum ki
karabasanlar üşüşüyor birden
sökün ediyor anılar düşler
birileri savuruyor gerçekleri
sanırsınız belleğim harman yeri

seni yaşamak

kuşlarla ağaçlarla yaşıyorum seni
uçup gittiler mi birden
bomboş kalıyor yeryüzü
yalnızlığım dolduruyor evreni

kuşku

uzatıyorsunuz antenlerinizi usulca
titreşimler görüntüler alıyorsunuz
kuşkunun sığınağından
yapay uydularda konaklıyorsunuz

çizgi

bir çizgi uzanıyor incecik
kayboluyor derinliğinde yüzünüzün
hüznün doruğuna tırmanıyorsunuz
bakamıyorsunuz aşağıya korkudan
bense hızla geçiyorum zamanı
arkada kalıyor ölüm

öfke

bitmeyecek bu kavgada öfkemiz
çarmıha gerseler boşuna
ama kan akmayacak ellerimizden
yüreğimizden düşen bin parça

hüzün

ölüm çiçek açtı yüreklerimizde
kanımızla canımızla beslediğimiz
yalnızlığımızın doruklarından şimdi
solgun ve dağılmış
dökülüyor ellerimize

— öykü

ölülere mektup yazılmaz

• Erdoğan BOL

Bir mektup yazmıştım sana. Tam bir ay oldu. Gönderemedim bir türlü. Hâlâ cebimde taşıyorum. Zaman zaman postahanenin önünden geçiyorum. Ve sarı renkli mektup kutuları çalınıyor gözüme... Ama yine de atamadım şu mektubu sana hocam. Niye biliyorsun değil mi?

Orta ikiydi galiba. Türkçe dersi mi diyorduk o zaman Edebiyat dersi mi anımsayamıyorum, çok zaman geçti. Ömer Seyfettin'in bir öyküsünü işlemiştik. Sonra yazmanın güzelliğinden uzun uzun bahsetmiştiniz. Belki anımsamazsın, ben dün gibi anımsıyorum. "Siz de bir şeyler yazın bakalım, öteki dersimizde okuruz hep birlikte!" demiştiniz. Ben bir mektup yazmıştım Ömer Seyfettin'e, o zamanki çocuk aklımla... Tüm sınıfın yazdıklarına uzun uzun özenle bakmış beğendiklerinizi okutmuştunuz yüksek sesle bizler duyalım diye. Bana sıra geldiğinde, eğilmiş yazdıklarımı okumuş, sonra bana dönerek; "Bu ne?" diye sormuştunuz. Ben biraz heyecanlı ve sıkıntılı "mektup!" diyebilmiştim sadece. Sanki mutlu, ama nedense bana biraz da hüzünlüymüş gibi gelen bir gülümsemeyle sarı saçlarımı okşayarak "O öldü. Ölülere mektup yazılmaz!" demiştiniz. İyice sıkılmıştım o zaman. Nasıl da ölülere mektup yazılamayacağını akıl edememiştim...

İşte bana acı veren elimdeki bu mektubu onun için atamıyorum. "Ölülere mektup yazılmaz!" Siz de demiştiniz ya!.. Biliyorum, biliyorum ölülerle konuşulmaz. Yaptığım pek akıllıca bir iş değil, bir ölüyle konuştuğum için. Yaşıyor olsaydınız kırgın bir yüzle bakardınız bana muhakkak. Belki bir güzel azarlardınız da "Topla kendini!" diye. Ama konuşmak istiyorum sizinle hocam, anlasana!

Önce televizyon haberlerde verdi. Sonra gazeteler yazdı. Yakmışlar sizi, sizin gibileri. Siz ki yığın yığın sevgiydiniz. Nasıl kıydılar size? "Daha iyiyi, daha güzeli, değişeni, gelişeni kucaklamak gerek" derdiniz. "Sevgiyle kucaklamak!" 16 yıldır tanıyordum sizi. Hep "sevgi" demişsinizdir, "sevdiklerim" demişsinizdir. Niçin gittiniz oraya diye sormayacağım hocam. Biliyorum çünkü; sevdikleriniz için gitmişsindir yine. Bunun için mi yaktılar sizi?

Gazetede okudum adınızı. Ölenlerin listesindeydiniz! İnanamadım. Tekrar okudum "yanlıştır" diye. Belki isim benzerliğidir, diye düşündüm ve buna inanmak istedim bir an. Kızma hocam biliyorum, biliyorsunuz ve başka birisi de olsa en az sizin kadar üzülürdüm. Ama o an öyle düşündüm işte. Bu da benim eksikliğim... Sonra yakılanların fotoğraflarına baktım. Tanınmaz fotoğraflarına, kömür yığınlarına. Uzun uzun baktım. İçlerinde sizi tanırım diye. Tanıyamadım...

Ağzımda sigara, elim şakağımda evreni oluşturan o büyük patlamanın derin ve sonsuz uğultusu kulaklarımda, düşünüyorum. Mektubunuzu biraz önce masanın üzerine koymuştum. Hâlâ orada. Bu aralar sık sık olduğu gibi, şimdi de zaman zaman rutubetli ve sıcak iklimlerde bol yağmurdan sonra çıkan yakıcı güneş altında hoyratça gelişerek toprağın verimini çalan yabani otlar gibi duygulanımlar bölüyor düşüncelerimi... Boşluklar açılıyor önümde... Bu aralar insanlardan koptum. Yalnızlıklara ve sessizliklere bel bağlıyorum. Bazen garip bir tedirginlik duyuyorum. Bu bir tükenme mi diye? Düşünüyorum; hayır değil! Bu, bu sizi yeniden yaşatmak için bir donanım dönemi... Evet hep sizi düşünüyorum. Sizin bir çeyrek ömürlük beraberliğimizdeki söylediklerinizi. Ve sizi içimde yeniden yaratıyorum. Özenle, inceden inceye belleğimin her yanını tarıyorum. Size ait anılarımı tek tek çıkarıyorum. Sizi bende yeniden yaratıyorum hocam. Sizi yeniden yaşatmak için!..

Şiirler yazardınız. Umudun çiçeklerini pespembe açtırırdınız. Gökyüzüne ışıktan merdivenler çizerdiniz. Şimdi ışıktan merdiveninizin basamakları yarım kaldı. Onu tamamlamak gerek hocam. Bu yalnızlığa sığınışım ondan bilesiniz!

Düşünceleriniz ışıl ışıl içimi aydınlatıyor. Konuşuyorsunuz sesinizi içimde duyuyorum. Düşüncelerim arınıyor ve düşler kuruyorum. Güzel düşler! Sonsuz, sonsuz derecede mutlu ve birbirimize saygılı olduğumuz, çocuklarımızın cıvıl cıvıl kuşlar gibi ötüştüğü bir dünyanın düşlerini. Her türlü tutuculuğun dar kalıpların silinip atıldığı farklı kavrama kalıplarına ciddiyet ve saygıyla bakıldığı bir dünya!.. Korkmuyorum artık hocam. Artık korkmuyorum böyle düşler kurmaktan. "Korkunun ecele faydası yoktur!" diye derdiniz ya!

Anımsadınız mı? Yazın ortalarıydı. Kenarları bahçeli evlerle donanmış bir sokakta yürüyorduk. Bahçenin birinde, hemen kıyıya ekilmiş bir erik ağacının dalları sokağa doğru eğilmişti. Hani, birkaç çocuk eğik dallara saldırmışlar, talan havası içinde sapsarı erikleri yoluyorlardı. Onlara bakmış gülümsemiş ama bir şey söylememiştiniz. Çocuklara karşı duyduğunuz sevecenlikle onaylıyordunuz sanki bu davranışlarını. O ara bahçedeki evden bir ihtiyar fırlamıştı. Elinde bir sopa; "Sizi zipidiler!" diye haykırarak. Onu görünce çocuklar çil yavrusu gibi dağılmışlardı. İhtiyar ardlarından "Tanrı sizi cezalandıracak!" diye bağırmıştı. Çocuklar onun bu bağırtısını umarsızca gülerek cevaplamışlardı. Yeniden gülümsemiştiniz. O ara aklıma nasıl geldiyse; "Tanrı var mıdır hocam?" diye sormuştum size. Siz sanki yanında olduğumu unutmuş da sorumla yanında olduğumu hatırlamış gibi başınızı bana doğru çevirip bakmış ve "Tanrı" demiştiniz derin bir soluk olarak. "Tanrı vardır tabii.

Tanrı ışıktır. Işık nasıl kendini aydınlatmaz üzerine düştüğü nesneleri aydınlatırsa; Tanrı da öyle. Gördüğümüz her şeyde bir zıtlık var. Ve bu zıtlığın yarattığı bir uyum var. İşte Tanrı bu uyumdur!"

Pek anlayamamıştım doğrusu. Ama anlayamadığımı da söyleyememiştim. Gerek de yoktu zaten, hemen anlamıştınız.

"Biraz daha açalım istersen" diye devam etmiştiniz. "Yeryüzünü bitkilerin istilasından koruyan otobur hayvanlar var biliyorsunuz. Otoburların çoğalmasını önleyen de etoburlar. Etoburlar, otoburları yiyerek onların aşırı derecede çoğalmasını önlüyorlar ve yeşil dünyamızın çöle dönmesini engelliyorlar. Bu cinslerin varoluşları bir zıtlık ama denge oluşturuyor. İşte Tanrı bu denge, bu uyum."

Bu sefer anlamıştım. Hayranlıkla bakmıştım yüzünüze. "Evet" demiştim, "bakmak ve görmek gerek!"

Bir ressamın resim yapmaya daldığında, renkler dünyasında kaybolduğu gibi, siz de düşünceler dünyasında kaybolmuştunuz. Beni duymamıştınız bile, anlatıyordunuz:

"Güneş dünyamızı kendine çekmek, onu kucaklamak ister. Dünyamız da güneşin çekiminden kurtulmak, kaçmak, evrenin sonsuzluğunda yol almak ister. İşte güneşin ve dünyanın bu zıt istekleri onları belli bir yörüngede tutar. Burada da zıtlıktan doğan bir denge var. Burada da bir ince ayrıntı. Bunu göremiyoruz. Bu ince ayrıntıyı yakalayamıyoruz. Bu ince ayrıntıyı yakalayabilmiş bazı özel insanlar çıkmış geçmişte ve anlatmışlar bunu... Yani Tanrıyı. Ama insanlar anlayamamışlar ya da zamanla unutmuşlar. Ve onu kuşaklar boyu sonra özelleştirmişler kendi beğenileri, istekleri, özlemleri doğrultusunda biçimlendirmişler, efsaneleştirmişler. Bu efsane daha sonraları onları etkisi altına almış!.."

Evet hocam söylediklerinizi bize çocukluğumuzda ezberletilen hitabeler gibi sözcük sözcük belleğimde. Çok düşünmüştüm o zaman. Şimdi de düşünüyorum... Işığı... Işığın kaynağını... Işığın kaynağı düşünce hocam. Düşünmek. Düşünerek yakaladığımız o bakıp da göremediğimiz ince ayrıntılar...

Ben hep düşüneceğim hocam. Düşünerek yakaladığım bilincine vardığım uyumun içine girmeye çalışacağım. bunu sevgiyle başaracağım. Herşeyi, herkesi severek. Sizin gibi. Sizleri yakan insanları da seviyorum. Onları kendi dünyamda yargılıyorum. Ama severek, onları hoşgörüyle anlamaya çalışarak yargılıyorum. O usu geçmişin bilmem kaçıncı yüzyılında dondurup, geleceğe taşımak isteyen insanları. O, yalanın düzen olduğu bu dünyada, insanlara usun önünün her zaman açık olması gerektiğini, onun önünün açıklığının aydınlığa ve mutluluğa getirecek tek kapı olduğunu anlatacağım. O kapının düşlerle süslü çok değerli bir hazine olduğunu ve ona hakettiği önemi vermemiz gerektiğini hatırlatacağım.

Tarih öncesi ve geleceğin iç içe geçtiği, kaynaştığı ılık ve yumuşacık bir sessizliğin ortasındayım. Yine sevgiyi düşünüyorum. Sevginin gücünü. Düş gücüyle desteklenmiş sevgiyi. Her türlü çıkar duygularından arınmış ve düşündükçe yürekte derinden derine duyuldukça boyutlanan tutkuya dönüşen o yüce duyguyu...

Büyük şehrin kitap fuarlarından birini dolaşmıştık. Dolaşmış ve kitaplar almıştık gücümüz yettiğince. Dönüşte eli kalem tutanların nasıl yazdıklarını yazabildiklerini doyasıya konuşmuş, konuşuyorduk, şehir kalabalığının akan gürültülü selinde. Birden delikanlılık yıllarımın ilk göz ağrısı Hatice, baharda patlayıveren gelincik çiçekleri gibi belirivermişti önümüzde ve ben sizin yanınızdan hemen kopuvermiştim.

vapurdaki çocuk

M. Güner DEMİRAY

dağı aştın bu kez, yeni kıyılardasın
dinle türküsünü bordamıza vuran denizin
geniş bir soluk al şimdi, kanat aç özgürlüğün burcundan
işte nisan doğuyor dağılan bulutların ardından

biliyorum, köklerine bir özsu vermiştir, bir ışık akıtmıştır
devedikeni, bağırtlak, çöven
usa vurursan eğer gökyüzüne birer merdivendir onlar
ak yeleli doru atlarındır gök yollarında
ancak aymazlıkların iğnesiydi seni çürüten
aç yalımlardı acının kirmeninde eğiren
yokuşlar kumlu koyaklarda kaldı artık, yürü
işte sular aydınlanıyor şafağın memelerinde

başak perçeminde ne çileler asılı, görüyorum
ne karanfillerin can vermiş yaban koyaklarda
ama bir çırpıda sil onları, güneşlen
bil ki tümlenecek eksikliğin ilkyaz yağmurlarında
yıldızlar sevecek yüreğini, tavusu olacaksın yeni günlerin
şimdi kirli ve uzak bir düş ateş kuyuları
sam erldi duy, saçlarında esen ak rüzgârlar
işte bak, tıpkı senin gibi taze güllere duruyor zaman

"Merhaba!"

"Merhaba!"

"Nereden böyle?"

"Kitap fuarından!"

"Ah öyle mi? Ben de oraya gidiyorum!"

"Yıllar oldu..."

"Evet!" demişti sessizce. O kadar, başka birşey konuşmamıştık. Siz bir kaç adım ötede durmuş, beni bekliyor, bize bakıyordunuz dikkatli dikkatli. Ben onun elini avucumun içine alınca koca şehrin yoğun gürültüsü saydam ve eskisi gibi 8x4 kokulu bir sessizliğe bürünmüştü. Avucumun içindeki küçük elinin sıcaklığı ve pürüzsüzlüğü gökyüzünden yeni koparılmış bir yıldız gibi sımsıcak yüreğimi yakıyordu. Yıllardır yüreğimde közlenmiş durmuş, özlem kıvılcımlarıyla gözlerimi delercesine koyu siyah gözlerine dikmiş uzun uzun bakmış, bakmıştım... Oysa gözlerinin ardı sanki perdeliydi. Bir şey seçemiyordum. Görmek istediğim iğne ucu kadar bir sevgi ya da hiç olmazsa bir sevinç kıvılcımıydı. O da yoktu. Hiç bir şey okunmuyordu duygudan yana... Ona bakışım, arayışım yaprakları kurumuş dibine dökülmüş, kökündeki tüm hücreleri ölmüş bir bitkiyi durmadan umutla sulamak gibi anlamsızdı. İçimi yakan umutsuzlukla son defa bakmıştım koyu kara gözlerine ve gelincik çiçekleri kadar güzel yüzüne. Sonra "Hoşçakal!" demiştim. Yüreğimdeki dağ gibi umutsuzluğun ardında bir kırıntı umutla "Niye hoşçakal? Daha bir şey konuşmadık ki! Yıllar dolu görüşmüyoruz. Birbirimize söylememiz gereken çok şey olmalı!" demesini beklemiştim. Ama o da benim gibi "Hoşçakal!" demiş ve elini elimden ayırarak yürüyüp gitmişti. Şaşkın ve çaresiz bakakalmıştım öylece ardından... Ta ki siz elinizi omzuma koyunca biraz kendime gelmiştim. Gerçi hâlâ allak bullaktım. Yüzüm yanıyordu. Herhalde kıpkırmızıydı da. İçim bir tuhaftı. Bir müddet konuşmadan yanyana yürümüştük. Ben yere bakıp duruyordum. Kalbim kanıyordu çünkü... Kanayan kalbim boğazıma kadar acıyı pompalamış pompalamıştı. Dayanamamış size açılıvermiştim her zamanki gibi;

"Çok sevmiştim onu! Çok güzel bir kız değil mi?"

"Evet." demiştiniz kısaca.

"Sarsıldım bir anda. Hay allah! Nedense?"

"Güçlü bir kız!"

"Evet tabii öyledir. O zaman da öyleydi!.. Gözlerine baktım uzun uzun. Siz de farkettiniz ya. O yılların izini aradım. Sevgiyi yani. Ben hâlâ derin derin duyuyorum o duyguyu içimde çünkü. Ama onda göremedim. Bana karşı sevgiden yana eser bile kalmamıştı bakışlarında. Böylesine unutulmak yaraladı beni."

"Yaralanmayacaksın hiç ama hiç bir şeyden." demiştiniz o kendinize özgü bilgeliğinizle. "Sen de unut demiyorum. Çünkü sevgi unutulmaz. Sevgi hep içimizde. ama aşılır. Herkesi, herşeyi severek aşılır. Sevgini genelleştirmelisin. Tüm duygularını, acılarını, korkularını herşeyi!"

Sonra bu konuyu kapatmış ve yine yazarlardan, yazılanlardan konuşmaya başlamıştık. O zaman günler boyu düşünmüştüm, söylediklerinizin üzerinde. Ama şimdi daha iyi anlıyorum hocam anlatmak istediğinizi. Çok daha iyi anlıyorum...

Gözüm yine kayıyor, masanın üzerinde öylece duran buruşmuş mektuba. Ona baktıkça içim yanıyor. Bir türlü atamadım onu size. Neden biliyorsunuz değil mi? Korkuyorum, size ulaşmayacağından korkuyorum. Kafama kazınmış işte, "ölülere mektup yazılmaz."

İçimden o mektubu masanın yanıbaşında duran içi bir sürü buruşmuş, yırtılmış kağıtlarla dolu çöp sepetine atmak geliyor. Ama yapamayacağım. Çünkü; "sevgi aşılır, korkular da acılar da!" deyişiniz kulaklarımda. O korkuyu aşacağım hocam. Mektubunuzu yerine ulaştıracağım. Onu geride kalanlara, yaşayanlara göndereceğim. Onlarla paylaşacağım.

Evet hocam, evet görüyorum gülümsüyorsunuz bana. Öğrencilik yıllarımda verdiğiniz ödevleri başarıyla yaptığım zaman gülümsediğiniz gibi gülümsüyorsunuz.!.. Işık içinde yat hocam. O, yüreğinizde genelleştirdiğiniz sevginin ışığı içinde! •

ayrıntı

Nerlman CALAP

sözcüklerin büyüsüydü
bağlanmam şiire
ne çok korkmuştum
dünyayı böylesine sevdiğime
usumun gizli labirentlerinde
bildiri dağıtıyor / korkusuz çocuklar
kalemimde yaşanmayan
özlenen anların yıkımları
bilgileyen yaşamdı görüntüleri
boğuntuya dönen günlerin geceleri
yağmur damlaları
kar kokusu üşümüş havada
kalem tozları
gözlük camımda büyüyen harfler
uzanıyorum başka dünyalara
bulanık düş resimleri
usumda karmakarışık sözdizimleri
bağlandığım bölünmez bütünlük
giz dolu dünyam
ve her yakınlaştığında
yüreğime güneşler bulaştıranım,
aşka dokunulur mu bunca uzakken
ağlattın bulutları / akıp giden günlere
saklamaya değer ayrıntıları
nereye koymalı şimdi
karanlık denizlerde bir yitik
sönmüş deniz feneri

yorgun neferin sessiz çığlığı

betül tarıman

kanatların buz tutmuş
ellerin düş örerken
geceye sessizce
bulutların göğsünü
dantelleyen ince ellerin
çözer geceyi
ölü kuş suretiyle.
gözlerinde
güneşin
yosma
deli pembesi
yürürsün öylece
kirpiklerinin ucunda
çiğ tanesi.
şimdi sen
güz günlerinin
savrulan yaprağı
bir türkü kadar ılık
yüreğinde
yorgun neferin
sessiz çığlığı.

Döngü

M. Özer CİRAVOĞLU

Kıyısında hüznün
Yırtıyor ölçüleri, olmazlarla
Sen orada
Ölmedin yüreğin sessizliğinde

Acı ve tat
Evrensel damağımda
Yitik ben
Ve nerede o yokoluş
Yaşamın küçümen demliğinde

Herkes biryerlere çıkar
ben iniyorum
Ve bulunmaz minderinde
yenik ben
Dönüyorum sessizce

nazım alpman'ın "çingeneler"i

• **Ayhan HÜNALP**

Milliyet gazetesi serbest yazar ve röportajcılarından **Nazım Alpman**, günümüzün en belgesel ve dökümanter çalışan ansiklopedik kültürlü, deneyimli gazetecilerinden. Yazdığı her dizi mutlaka geniş yankılar yapıyor, olumlu sonuçlara yöneliyor. Onu, uzun bir süreden beri ibretle, özenle, gururla izliyorum. Hangi konuyu işleyecekse, önce onunla ilgili tüm kitap ve makaleleri toplayıp gözden geçiriyor, birbir fişleyip, dipnotlar düşüyor. Ondan sonra konusuyla ilgili mekânlar için Türkiye'nin ya da dünyanın neresinde olursa olsun, oraya gidip yetkilileri buluyor. Sonuçta ortaya o güne kadar kullanılmamış, bilinmeyen malzemelerle dört başı 24 ayar som altın bir inceleme röportajı, bilimsel bir çalışma çıkıyor. bu yıllardan beri böyle sürüp gidiyor.

"Başka dünyanın İnsanları - Çingeneler" onun ilk kitabı. **Milliyet**'te dizi olarak yayınlanan röportajının daha genişletilmiş şekli. Çingeneler konusunda dilimizde **Osman Cemal Kaygılı**'dan sonra yapılan en güzel inceleme. **Osman Cemal** ki **Nazım Alpman**'ın dediği gibi aramızdan **"sessiz ve sitemsiz"** ölüp gitmişti. Pek çok kişi adlarının sokaklara verildiği çağımızda, İstanbul'umuzda **"Osman Cemal"** adını taşıyan bir sokakcık yoktur.

Çiçekçileri, ayıcıları, kalaycıları, Sulukule zevk sanayini, aktif sekse yönelmeden, oralarını buralarını elletmeden, ayağa düşmeden, ekmeklerini kazanan, nüfus kâğıtlarına **"Kıptî"** yazdığımız, genelde de bunu onlara vermeden uyduruk bir hüviyetle geçiştirdiğimiz, ancak askerlik görevine gelince bunu yaptırdığımız esmer vatandaşlarımızın, gerçek yaşamını görün. Hiçbir zaman hiçbirşey çalmayan, toplumda haksız olarak **"Hırsız"** belle diğimiz insanların, nasıl ikram sever olduğunu, neleri varsa insanlarla paylaşmaktan zevk alan bu doğuştan müzisyen, sanatçı insanların gönül zenginliklerini görün. Birbirlerine evlenirken, ihtiyaç olduğunda senetsiz sepetsiz borç verişlerini, sonra bunu kuruşuna kadar sektirmeden ödemelerini görün.

Nazım Alpman, başından sonuna espritüel bir dille, pırıl pırıl bir üslûpla, tarafsız bir meslek tutkusuyla bu sempatik, bu onurlu insanları ramp ışıklarına çıkartmış. Yazarın ince mizahıyla, çingenenin vurucu zekâsı bir araya gelince ortaya bir sanat şöleni çıkmış. Eskiden kalaycılık yapan bir çingeneye, **"Kalaycılık bitti mi"** dediğinde aldığı cevaba bakın: **"Evet bitti, biz şimdi uzatmaları oynuyoruz!"** Herşeyi bir çırpıda bir celsede anlatmıyor mu?

Çingene dili ve edebiyatı, müziği, müzesi, sancağı, kara günleri, dışlanmaları, çingene olmanın felsefesi, Kakave ve Hıdırellez bayramları, düğünleri, kavgaları, davulcuları, Balkan çingeneleri, şiir ve mânileri... Bütün bunlar bir araya geldiğinde etnik çingene azınlığının onurlu yaşamı mermi gibi ortaya çıkıveriyor. 1943'de çıkan **"Panayırcılar"** adındaki ilk basılı yazımla sanat yaşamına başladığımdan, **Ankara Halkevi**'nin yarışmasında bu yazımla birinci gelip de 1943 rayiciyle 50 lira ödülle 100 kitap birden aldığımdan bu yana, çingenelere gönül vermişimdir. On yıldan bu yana da her yaz onların Çınarcık'taki yaşamlarını yakından izlemişimdir. Araba, apartman sahibi komşularımız paspas ya da kova çalar da onlar bir kürdana bile tenezzül etmezler. Okuyun **Nazım Alpman**'ın **"Çingeneler"**ini. Başucunuza, kaynak kitaplarının arasına koyun. •

ÇİNGENELER / Başka Dünyaların İnsanları / Nazım Alpman'ın Milliyet'te yayımlanan röportajının genişletilmiş şekli / Ozan Yayıncılık / 162 sayfa.

argonotlar denizi*

Kenan SARIALİOĞLU

Her yazbaşı her sabah
Zakkumlar ve kızılağaçlar arasından
Yanık bir sise ve Kolkhis'e doğru
Yorgun Argonotlar geçer, görürüm
Of - Sürmene sularından

Gerçeği düşte
Acıyı ateşte unutup
Asılırlar özgürlüğün küreklerine
Hiçbir tarihe inanmadan

** Şairin FE Yayınları'nda çıkacak "Metafizik ve Gülümseme" adlı yapıtından*

gözlerin miydi

Nesrin SÜMER

Unutulmuş yolların
dikenleri bitti
bir gülüşte
ellerinden tutarken dünyam yoktu
kabul edilmeyen düşler ülkesinde
yüzler el pençe boşluğa
yürekler yoktu
tenler döküldü sokaklara
sözler yoktu
gözlerin miydi asılı kalan boşluğa

şimdi yağmur

A. Suat DOĞAN

şimdi yağmur mevsimidir sevgilim,
hiçbir şiirin anlatamadığı yağmur mevsimi... buğulu camlarda
sadece bu mevsim ıslanabilir insan.
görmek gerekir, anlamak bilmek gerekir...

şimdi yağmur mevsimidir sevgilim,
ıslak notalar uçuşur saçlarda... yaprak yaprak dökülmüş düşler
ve sevgilim, bir daha dönmeyecekler ıslık olur gözpınarlarında...

şimdi yağmur mevsimidir sevgilim,
hangi şarkıya dalsa insan, bölünmüşlüğü çarpar yüzüne... gözlerde
hüznün en namuslusu...

şimdi yağmur mevsimidir sevgilim,
ölümüm şimdi olsun...

bize gönderilenler

AŞKLAR YEDEĞİNDE ÖMRÜMÜZÜN, Ahmet Özer, Şiirler, Cem Yayınları, İstanbul, Kasım 1993, 87 s.
KEREM İÇİMDE YANDI, Mehmet Yardımcı, Şiirler, Açıksöz Yayınları, Malalya, 1993, 139 s.
ÇAĞİN ÖYKÜLERİ / 2, Yarışma Öyküleri, brt Yayınları, İstanbul 1993, 146 + 10 s.
İSTANBUL'U DİNLİYORUM, Hilmi Yavuz, Yazılar, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul 1993, 79 s.
DÜŞLERİN UYANIK KUŞU, Petre Bakevski, Şiirler, Çeviren: Nusret Dişo Ülkü, Anadolu Sanat Yayınları
SEVGİ BAYRAMI, Ömer Kayaoğlu, Şiirler, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul, Kasım 1993, 47 s.
TOPRAK SUYU, M. Kemal Yılmaz, Şiirler, Kendi Yayını, İslanbul, 1993, 141 s.
TEK ÇİZGİ, M. Turan Tekdoğan, Şiirler, Kendi Yayını, İstanbul, 1992, 151 s.
ZAKKUM ÇİÇEKLERİ, Taşlamalar ve Deyişler, Lütfi Kanak, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul Haziran 1993, 80 s.
ÇILGIN SU, Çiğdem Sezer, Şiirler, Dünya Kitap Dergisi 1. Şiir Ödülü, Dünya Kitap Yayınları, istanbul, Kasım 1993, 72 s.
DELİ MEMEDİN TÜRKÜSÜ, Mahmut Makal, Başak Yayınları, Ankara, kasım 1993, 174 s.
AY GECEYE YALNIZ DOĞAR, Tansu Bele, Öyküler, Demet Yayıncılık Öykü Dizisi, İstanbul, Ekim 1993, 85 s.
EDEBİYATIMIZIN KOCA ÇINARI, Rıfat Ilgaz, (Rıfaz Ilgaz'a saygı Kitabı), Tüyap Yayını, İstanbul 1993, 92 + 11 fotoğraf
ŞAFAK ÖNCESİ VURULAN, Şemsettin Murat, Şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Eylül 1993, 63 s.
VARDUMAN, Salâh Birsel, Şiirler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Eylül 1993, 92 s.
RÜZGARDAN RÜZGARA, Nurer Uğurlu, Şiirler, Broy Yayınları, İstanbul, Kasım 1993, 48 s.
YANGINLARA GÖZ KIRPAN UMUTLAR, Zafer Karalar, Öyküler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Ağustos 1993, 112 s.
LAF OLA HARMAN OLA, Nezihi Gülcüoğlu, Şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, istanbul, Nisan 1993, 48 s.
SERÜVENCİ, Turgay Değirmenci, Şiirler, Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul, Temmuz 1993, 64 s.
SARDUVAN, Faik baysal, Roman, Can Yayınları (3. basım), İstanbul 1993, 400 s.
ALEVİLİK BOZKIRDA YANAN ATEŞ, Şakir Keçeli, İnceleme / Araştırma, Ankara, 336 s.
SESİMDE MİMOZALAR, M. Mahzun Doğan, Şiirler, A Kitabevi Yayınları, Ankara, Eylül 1993, 63 s.
OLOF PALME VURULDU, Hans Holmer (Çeviren: Mehmet Ali Yıla), Araşlırma, Fe Yayınları, Ankara, Temmuz 1993, 288 s.
İLKYAZ TÖRENİ, Hüseyin Atabaş, Şiirler, Fe Yayınları, Ankara, Eylül 1993, 63 s.
YASAKLAMAK YASAKTIR, (Osmanlı'dan Günümüze Yasaklar), Faruk Güçlü, Araştırma, Kendi Yayını, Ankara, Kasım 1991, 64 s.
ADI AŞKA ÇAĞRILI, Feriha Altıok, Şiirler, Kendi Yayını, Lelkoşa (1993), 68 s.
ŞAİR ÖĞRETMENLERDEN ŞİİRLER ANTOLOJİSİ (Hazırlayanlar: Yücel Barut - A. Seydi Akkuş) Kendi Yayınları, İzmir 1993, 188 s.
KÂTİBİM, Öğrenci Sanat Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 2, (Üç aylık dergi), P.K. 3 Kaynarca - PENDİK
ANADOLU Sanat Edebiyat dergisi, Yıl: 1, Sayı: 1, Ekim 1993, Konya Devlet Tiyatrosu Müdürlüğü Anıt civarı - KONYA
BİR BEN MİYİM DELİ, Hüseyin Özmen, Şiirler, Kendi Yayını, Karabük, Eylül 1993, 79 s.
TOPLUMSAL YAŞAMDA KÜFÜR, Faruk Güçlü, Araştırma, Karşı Yayınları, Ankara, Ağustos 1993, 63 s.
İNTİHAR, Faruk Güçlü, Araştırma, Karşı Yayınları, Ankara, Aralık 1992, (1. basım 1983), 109 s.
KARAKELEPÇE, İsmail Gençtürk, Şiirler, İkinci basım, Gri Yayınları, Ankara, Eylül 1993, 64 s.
KÖRLÜĞÜ KONUŞMAK, Asım Öztürk, Ozan Yayınları, İzmir, Temmuz 1993, 91 s.
SÜRGÜN GÜLLERİ, Kemal Yalçın, (Petrol - İş 1991 Şiir Birincilik Ödülü), Pencere Yayınları, İstanbul, Haziran 1993, 113 s.
BİR KÜÇÜK SERÇE, Haşim Şahin, Öyküler, Kendi Yayını, İstanbul, Ağustos 1993, 64 s.
AKTİNYA, Mehmet Sarsmaz, Şiirler, Teos Yayınları, İzmir, Eylül 1993, 100 s.
BEŞİNCİ MEVSİM, Aylık Küllür Sanat Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 5 - 6, Yazışma: Hürriyet Cad. 16 / 1 Gümüşhane.
SOSYAL DEMOKRASİ, Siyasi Dergi, Sayı: 16, temmuz 1993, Yazışma: Cinnah Cad. Alabaş Sokak No.: 5 Çankaya - Ankara.
KIRKMERDİVEN, Aylık Sanat Edebiyat ve Kültür Dergisi, Sayı: 38 - 39, Haziran - Temmuz 1993, Yazışma: P.K. 705 - Antalya.
TÜRK BANKASI KÜLTÜR SANAT DERGİSİ, Sayı: 12, Mayıs 1992. Yazışma: 92. Girne Caddesi Lefkoşa - Kıbrıs.
İLERİ KİTABEVİ KİTAP BÜLTENİ, Bülten, Temmuz 1993. Yazışma: SSK İşhanı, A Blok No.: Z-02 Konak - İzmir.
EKSPRES SANAT, Edebiyat - Sanat Dergisi, Sayı: 15, 15 Temmuz 1993. Yazışma: Fevzi Çakmak Caddesi Fomora Han, No.: 74 - Bursa.
DÜNYA - EKONOMİ - POLİTİKA - KİTAP, Dünya Gazetesi Kitap Eki, Sayı: 21, 2 Temmuz 1993. Yazışma: Narlıbahçe Sokak No.: 15, Cağaloğlu - İstanbul.
BÜLTEN, SBP Adana İl Örgütü Aylık Yayını, Yazışma: Reşatbey Mah. 5 Ocak Caddesi No.: 12 / B - Tekirdağ.
BARTIN, Günlük Gazete, 69. yıl, Yazışma: İskele Cad. 78 / A - Bartun.
DEVREK POSTASI, Günlük Gazete, Yıl 37, Yazışma: Tefen Caddesi Devrek / Zonguldak.
BÖLGENİN SESİ, Günlük Gazete, Yıl 4, Yazışma: P.K. 28 67200 Karabük / Zonguldak.
TOPLUMUN SESİ, Dergi, Sayı 173 - 174, Yıl 19, Ocak - Şubat 1993, Yazışma: Printed and Published by the alion Cyprus turkish associ at 34 / 35 D'arblay Street London W1 A 4 YIL
ÖNDER, Günlük Gazete, Yıl 32, Yazışma: İnönü Cad. No.: 88, 22800 Keşan / Edirne
ABANA, siyasi Gazete, sayı: 204, Temmuz 1993. Yazışma: Abana Gazetesi Abana.
TAN, Panorama, GYKŞ Tan redaksiyonu, XV Kat P.K. 199 38000 Priştine Yugoslavya
ORTAM, Yıl 12, Yazışma: İsmail Beyoğlu Sokak, Muharrem Apt. No.: 5 Köşklüçiftlik Lefkoşa - Kıbrıs.
ALTERNATİF YAZIN, Dergi, Sayı 2, Temmuz - Ağustos 1993, Yazışma: P.K. 96 Güzelyurt - Kıbrıs
YENİ BİÇEM, Aylık Yazın - Düşün Dergisi, Sayı: 4, Ağustos 1993, Yazışma: P.K. 68 Ulucami - Bursa
EŞİK, Küttür Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı 7, Mayıs Haziran 1993. Yazışma: P.K. 308 Kayseri
ŞİİR YAPRAĞI, Dergi, Yazışma: Yenişehir Gazetesi, Kütüphane Sokak No.: 4, 16900 Yenişehir - Bursa
AKINTIYA KARŞI ŞİİR, Aylık Seçki, Sayı 2, Temmuz 1993, Yazışma: Cumhuriyet Mah. Başkan Sokak Ziya İşhanı, Kat: 3 No.: 18 Eskişehir
TANI, Aylık Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı 14, Temmuz 1993, Yazışma: P.K. 665 Adana.
HARMAN, Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, Sayı: 23, Yazışma: 858. Sokak No.: 4 / 703 Konak - İzmir
BÜLTEN, SBP Yayın Organı, Sayı: 10, Haziran 1993, Necatibey Cad. 23 / 11, Kat: 6, Yenişehir / Ankara
GENÇ SOSYAL DEMOKRAT, Siyasi Dergi, Haziran 1993, Yazışma: Çakırağa Camii Mahallesi, Cami Sk. Birlik Apt. 16 / 5, Aksaray - İstanbul
ANKARA SANAT REHBERİ, Aylık Dergi, Yazışma: Milli Müdafaa Cad. No.: 8, Kızılay - Ankara
SHP'DEN HABERLER, Siyasi Haber Dergisi, Sayı: 48, 15 Temmuz 1993, Yazışma: Cinnah Cad., Alabaş Sk., No.: 5, Çankaya - Ankara
TÜRK DİLİ DERGİSİ, Aylık Dil Dergisi, Yazışma: P.K. 118, Kadıköy - İstanbul
ORSEV BÜLTEN, Ordu Sanatevi Yayın Organı, Yazışma: P.K. 66 - Ordu
DAMLA, Aylık Edebiyat Sanat Dergisi, Yazışma: P.K. 209 - Edirne
İNSANCIL, Aylık Kültür - Sanat - Edebiyat - Düşün Dergisi, Yazışma: Mollafenari Sokak, Nadir Han, No.: 40 - 42, Kat: 5, Cağaloğlu - İstanbul
ÖĞRETMEN DÜNYASI, Aylık Meslek Dergisi, Yazışma: Selanik Caddesi, SSK İşhanı, A Blok, Kat: 8, No.: 512, 06452 Yenişehir / Ankara
ABECE, Aylık Dergi, Yazışma: P.K. 131, Yenişehir - Ankara
DAMAR, Aylık Küllür Sanat Edebiyat Dergisi, Yazışma: Necatibey Cad. 54 / 10 - 06440 Demirtepe - Ankara
KARŞI, Aylık Kültür Sanat Edebiyal Düşün Dergisi, P.K. 371, 06423 Kızılay - Ankara.
EVRENSEL KÜLTÜR, Aylık Kültür Sanat Edebiyat Düşün Dergisi, Yazışma: Piyerloti Cad. 41-b/9 Çemberlilaş - İstanbul
KUŞ, Tan Gazetesi Aylık Çocuk Dergisi, Yazışma: Kuş Dergisi, 38000, Priştine Basın Sarayı, Kat: XV - Yugoslavya
YAZIN, Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, Yazışma: mainzerland Str. 147 / VD / 6000 Frankfurt am Main 1 Almanya
SESLER, Dergi, Nıp Nova makedonija mito Hacıvasilev - Yasmin bb 9100 Üsküp / Makedonya
ÇEVREN, Dergi, Yazışma: Basın Sarayı, Kat: XV, 38000 Priştine / Yugoslavya
BİZİM GAZETE, Gazeteciler cemiyeti, Cağaloğlu İstanbul
PROMETE, Dergi, Yazışma: P.K. 119 Yenişehir / Ankara
YARATI, Sanat Dergisi, Yazışma: P.K. 50 Hatay - İzmir
İÇEL SANAT KULÜBÜ, Aylık Kent Sanat Bülteni, Yıl: 3 Sayı: 17 Eylül 1993, Yazışma: Mücahitler Cad. 9 Sokak No.: 10 Mersin
25 Aralık Gazetesi Kültür eki, P.K. 407 Gaziantep
TÜRKSESİ, Günlük Siyasi Gazete, İskenderpaşa Mah. İskele Cad. İpşiroğlu Çıkmazı No.: 5 - Trabzon
MÜGEM, Aylık Yazın Bülteni, Yazışma: Nispetiye Cad. No.: 40 / C Etiler - İstanbul
NARTEKS, Aylık Kültür Dergisi, Yazışma: Mustala Bey Cad. 1/1 Daire: 20 Alsancak - İzmir
YAKA, Küllür Edebiyal Dergisi, Acıbadem Cad. İsmail Hakkı Sk. No.: 62 Hayırlı Apt. d.10 Kadıköy - İstanbul

yonutlara söz yasak

Abdülkadir PAKSOY

Mermer bir yonuttan dökülen su gibi
Dökülüyordu ipek giysisi omuzlarından
İnsanın başını döndürüyordu
Uçları saydam bir bulutu okşayan
İki şiir dağı arasındaki o derin koyaktan
Tüten menekşe kokuları...

Yüzü, gözü, gerdanı, göğsü...
Şiirdi teninin her yanı, her halesi
Görseydi Aphrodite
Kıskançlıktan çatlar ölürdü
O ne uyumdu
O ne güzellik
Yunan, Roma, Modern Avrupa...
Halt etmiş.

Bülbülü bekler gibi bir eski zaman ormanında
Doldurup kadehine bengisuyu törenle
sanatdeğer hamfendinin
Çıkacak olan ilk sözü bekledik kutsal ağzından
O dağ pınarına olan susuzluğumuzla.

Derken aralanıverdi gagası zümrüdühavvanın
Ve ilk söz uçuverdi boşluğa
Bir de ne görelim
Kapkara bir kargaydı bu
Gitti ve çarptı karşı duvara
Derken kargalar birbiri ardına...
O zamanötesi güzel
Dönüvermez mi bir cadıya.

Tarih, aşktan önceydi
Sevgiden sonra
İkinci bir buyruğuna kadar şiirin
Söz yasaklandı
Yonutlara.

kültür - sanat olayları / haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ

● **Trabzon** sanatçıları geleneksel **"19. Plastik Sanat Sergisi"**, 10 - 29 aralık günleri arasında **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde izlendi. Sergiye yapıtlarıyla katılan sanatçılar şunlardı: **Abit Güner, Ceyhan Murathanoğlu, Coşkun Kulaksızoğlu, Duygu Soyluoğlu, Haydar Durmuş, Fatma Ertuğrul, Fevzi Ardıç, Kafkas Gökalp, Lütfiye Şeker, Mustafa Beşgen, Mustafa Hikmet Malkoç, Okan Çağal, Ömer Faruk Çebi, Sezgin Yüksel, Semra Kurt, Temel Zihni, Turgut Candaş.**

● 25 aralık günü **İranlı** sanatçı **Dr. Ali Reza Jadidi**'nin minyatür tekniğindeki resimlerinden oluşan sergisi **Trabzon Toyota Plaza Galerisi**'nde açıldı. Sergi organizasyonunu **Trabzon Rotary Kulübü** üstlenmişti.

● 29 aralık günü ise **Cem F. Karaahmetoğlu**'nun resim sergisi **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde izleyenlere açıldı.

TİYATRO

● **Trabzon Devlet Tiyatrosu**, daha önce sahneye koyulan 4 oyunu aralık ayı boyunca sürdürdü. 1 - 15 aralık günlerinde **"Asiye Nasıl Kurtulur?"** ve 16 - 29 aralık günlerinde **"İki Efendinin Uşağı"** büyük sahnede sergilenir-ken, **Hüseyin Kazaz Oda Tiyatrosu**'nda da **"Hadi Öldürsene Canikom"** ile **"Çıkmaz Sokak"** sahnelendi.

● **Dormen Tiyatrosu** 16 - 17 aralık günlerinde **Ekrem Reşit Rey**'in **"Lüküs Hayat"** opereti ile **Trabzon**'daydı. Yapıt **KTÜ Atatürk Kültür Merkezi**'nde sahnelendi.

DİA GÖSTERİSİ

● **Trabzon Fotoğraf Sanatı Derneği "FOTO FORUM"** etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen dia gösterileri dizisinin aralık ayı bölümünde, 11 aralık günü **Adanalı** sanatçı **Vahap Akşen, Mahmut Gologlu Kültür Merkezi**'nde bir dia gösterisi gerçekleştirdi.

SÖYLEŞİ

● FOTO FORUM üyesi **M. Reşat Sümerkan**, 18 aralıkta **Gologlu Kültür Merkezi**'nde **"Fotoğraf Sanatının Dünü / Bugünü / Yarını"** konulu bir söyleşi yaptı.

SAYGI GÜNLERİ

● **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti**'nin düzenlediği **"Trabzon'un Yetiştirdiği Değerlere Saygı"** günleri çerçevesinde 11 aralıkta **Haluk Ongan** anılırken, 14 aralık günü de karikatürist **Ziya Ramoğlu** eserleri ile tanıtıldı.

Yazışma:

P.K. 214
61002 - TRABZON

Yazışma:

P.K. 105
Ulus - ANKARA